

ქალაქ გორის ქალაქთმშენებლობითი ანალიზი და ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შედგენისათვის

სითი ინსტიტუტი საქართველო

ა. ბარბაქაძე

მ. სალუქვაძე

ე. დარჯანია

კომპანიის დირექტორი

კომპანიის დირექტორი

პროექტის ხელმძღვანელი

2018

სარჩევი

სარჩევი	ii
ილუსტრაციები	iv
1. შესავალი.....	7
პროექტის შესახებ.....	7
ანგარიშის მიზანი და სტრუქტურა	8
მეთოდოლოგია.....	9
2. სოციალურ-ეკონომიკური პროგნოზები და განვითარებითი მიმართულებები.....	13
ზოგადი დებულებები	13
საყრდენ მონაცემთა შეჯამება და შეფასებები	17
განვითარების პრინციპები	19
3. რეკომენდაციები სივრცის ორგანიზებისა და მიწათსარგებლობისათვის.....	22
ზოგადი დებულებები	22
საყრდენ მონაცემთა შეჯამება და შეფასებები	23
რესტრუქტურიზაცია	23
საუბნო სტრუქტურა.....	24
საბინაო ფონდი და საინჟინრო-კომუნალური ინფრასტრუქტურა	26
სოციალური ინფრასტრუქტურა	29
სამართლებრივი ჩარჩოს ანალიზი და საერთაშორისო გამოცდილება	33
საცხოვრებელი ზონა	36
სპეციალური დანიშნულების ზონა	36
რეკომენდაციები.....	37
ძლიერი საუბნო სისტემის - თვითკმარი თემის - განვითარების ხელშეწყობა.....	39
4. გარემოსდაცვითი რეკომენდაციები	43
ზოგადი დებულებები	43
ქ. გორის გარემოს მდგომარეობის ანალიზი	44
ჰაერი.....	44
წყალი	45
ნიადაგები	47
ჰაბიტატები და ბიომრავალფეროვნება	49
ბუნებრივი რისკები	51
მყარი ნარჩენები	52
საკანონმდებლო ჩარჩო, ინსტიტუციური ცვლილებები და საერთაშორისო პრაქტიკა.....	52
ჰაერის დაცვა.....	55
წყლის დაცვა	56
ბუნებრივი რისკების შემცირება.....	57
ნიადაგის დაცვა	58
ნარჩენების მართვა.....	58
ჰაბიტატების დაცვა.....	59
გეგმარებითი რეკომენდაციები.....	60
რისკების შემცირება და საცხოვრებელი გარემოს გაუმჯობესება	60
მდინარეების ჩართვა ქალაქში და ჰაბიტატების დაცვა.....	62

მწვანე სივრცეების მრავალდონიანი სისტემის შექმნა	64
5. რეკომენდაციები სატრანსპორტო სისტემის განვითარებისათვის	66
ძირითადი დებულებები	66
გზათა ქსელი	66
გრძივი კავშირი	67
განივი კავშირი	68
რეკომენდაციები გზათა ქსელის განვითარებისათვის	69
საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	70
საკანონმდებლო ჩარჩო	70
კოორდინაცია სამსახურებს/განყოფილებებს შორის	72
კერძო-საჯარო ურთიერთობა	72
რკინიგზა.....	77
საგზაო მოძრაობის ორგანიზება	79
საკანონმდებლო ჩარჩო	79
რეკომენდაცია.....	79
პარკირება.....	80
საკანონმდებლო ჩარჩო	80
რეკომენდაცია: პარკირების მართვის სისტემის დანერგვა	81
ტაქსები.....	82
ინსტიტუციონალური მოწყობა.....	83
არამოტორიზებული ტრანსპორტი და ქვეითთა მოძრაობა	83
საველოსიპედო მოძრაობა	84
უპატრონო ძაღლები	84
რეკომენდაცია: ველობილიკების მოწყობა მდინარის სანაპიროზე	85
საერთაშორისო გამოცდილება.....	87
საუკეთესო პრაქტიკები.....	87
6. რეკომენდაციები კულტურული მემკვიდრეობის საკითხების დამუშავებისათვის	91
შესავალი	91
საკანონმდებლო ჩარჩო და ინსტიტუციონალური მოწყობა.....	92
კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭება.....	93
ზოგადი დამცავი ზონების დამტკიცება	95
ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა.....	96
ქ. გორის ზოგადი დამცავი ზონების ანალიზი.....	99
ისტორიული ლანდშაფტის დამცავი ზონის დადგენის მეთოდოლოგია	103
ქ. გორის ინდივიდუალური დამცავი ზონების ანალიზი	106
რეკომენდაციები.....	110
საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა ქ. გორის კონტექსტის გათვალისწინებით	112
ორი საერთაშორისო ქალაქის მაგალითი	113
კულტურული უბანი	118
დასკვნა.....	121
7. გამოყენებული მასალები	122
8. დანართები	124

დანართი 1: სტრატეგიული დოკუმენტებით დაგეგმილი ცვლილებებისა და პროექტების გზამკვლევი	124
დანართი 2: ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები	128
დანართი 3: სავლე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტები	146

ილუსტრაციები

ილუსტრაცია 1: მომსახურების ობიექტების განაწილება ქ. გორის ტერიტორიაზე მოსახლეობის სიმჭიდროვის ჩვენებით	16
ილუსტრაცია 2: გორის სტრუქტურული წყობის ცვლილების სქემა	23
ილუსტრაცია 3: საორიენტაციო უბნების სქემა	25
ილუსტრაცია 4: სახელდახელო მიშენებები საცხოვრებელ სახლზე	28
ილუსტრაცია 5: საგანმანათლებლო ობიექტების რუკა	30
ილუსტრაცია 6: ქ. გორის ინდუსტრიული არელების რუკა	32
ილუსტრაცია 7: ქ. გორის ცენტრალური, მრავალფუნქციური კულტურული უბნის საორიენტაციო სქემა	37
ილუსტრაცია 8: ურბანული ზრდის საზღვრის სქემა	38
ილუსტრაცია 9: ბრუნვითი ხელახალი შესაძლო გამოყენების არელები და ტიპები	41
ილუსტრაცია 10: მდინარეების აუზების საორიენტაციო სქემა	47
ილუსტრაცია 11: გამოვლენილი აგრო კულტურული სივრცეებისა და კონფლიქტური არელების სქემა	49
ილუსტრაცია 12: მტკვრისპირა ჭალების დამაზიანებელი ფაქტორები	51
ილუსტრაცია 13: მიმდინარე და უახლოეს წლებში დაგეგმილი ძირითადი გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ცვლილებები	53
ილუსტრაცია 14: გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ცვლილებების ილუსტრირება წყლის რესურსების მართვის მაგალითზე	55
ილუსტრაცია 15: ქალაქი გორის გზათა ქსელის გეგმარებითი კლასიფიკაცია	69
ილუსტრაცია 17: მულტიმოდალური ქუჩის კონცეფცია	74
ილუსტრაცია 17: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მისაწვდომობის რუკა	75
ილუსტრაცია 18: თბილისი - ნიქოზი - თბილისი სამგზავრო მატარებლის განრიგი	78
ილუსტრაცია 19: მდინარის სანაპიროს კონცეფცია	86
ილუსტრაცია 20: ხედი ქალაქ გორის ციხეზე	92
ილუსტრაცია 21. 1860 წლის გორის გეგმა	94
ილუსტრაცია 22. 1802 წლის გორის გეგმა	96
ილუსტრაცია 23. კულტურული მემკვიდრეობის ზონები ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების გენერალურ გეგმაზე	99
ილუსტრაცია 24. კულტურული მემკვიდრეობის ზონები ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების გენერალურ გეგმაზე	100
ილუსტრაცია 25. ქ. გორის გეგმარებითი შეზღუდვების ზოგადი რუკა	101
ილუსტრაცია 26: კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონების რუკა	102
ილუსტრაცია 27: ქ. გორის ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონების საორიენტაციო საზღვრის სქემა	105

ილუსტრაცია 28: ქ. გორის არქეოლოგიური დაცვის ზონების საორიენტაციო საზღვრის სქემა.....	106
ილუსტრაცია 29: ქ. გორში განახლებული „ერეკლეს აბანოს“ ინტერიერი და ექსტერიერი	108
ილუსტრაცია 30: საველე კვლევითვის მომზადებული სამუშაო რუკის ფრაგმენტი	109
ილუსტრაცია 31: გარსევანიშვილის ქ. N4 1. ფოტო: ყოფილი ძეგლი, 2. ფოტო: დღევანდელი მდგომარეობა	110
ილუსტრაცია 32: ქ. გორის გასაფრთხილებელი ხედვითი დერეფნების სქემა	111

შესავალი

1. შესავალი

პროექტის შესახებ

მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლება-შემუშავება კომპლექსური პროექტია. ის დიდ დროსა და მნიშვნელოვან ფინანსურ თუ ადამიანურ რესურსს მოითხოვს. ამ ტიპის საპროექტო სამუშაოებისათვის ერთ-ერთი ურთულესი ამოცანაა კონკრეტული გადაწყვეტების ერთიანი სისტემური მიდგომის ფარგლებში განხორციელება. ამის მისაღწევად კი აუცილებელია ყველა საკითხის დაყვანა ე.წ. 'საერთო ნიშნულზე', რაც კონკრეტული მომენტისათვის ამოსავალი მიდგომარეობის მკაფიო ფიქსაციას გულისხმობს. ეს უზრუნველყოფს ორი სტრატეგიული ამოცანის შესრულებას:

- შესაძლებელია ქალაქის განვითარებისათვის რეალისტური და, რაც მთავარია, განხორციელებადი მიზნების დასახვა;
- კონკრეტული, შესრულებადი გეგმარებითი ამოცანების დასახვა, რომლებსაც მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა უპასუხოს.

ყოველივე ეს, პირველ რიგში, უზრუნველყოფს დროისა და რესურსების დაზოგვას გეგმარების პროცესში, რადგან დამკვეთი - ქალაქის მთავრობა - იღებს წინასწარ განჭვრეტად შედეგებს.

სწორედ ამიტომ, 2017 წლის სექტემბერში, ქ. გორის მთავრობის ინიციატივით დაიწყო პროექტი "ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის, საყრდენი რუკის, ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციების და გეგმარებითი დავალების შემუშავების საპროექტო მომსახურება".

მისი მიზანია ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლებისათვის საფუძვლის შექმნა. ეს გულისხმობს შემდეგი ურთიერთშემავსებელი დოკუმენტების შემუშავებას:

1. მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევა და საყრდენი რუკა;
2. ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები;
3. გეგმარებითი დავალება.

წინასაპროექტო კვლევა არსებული სიტუაციის აღწერას და შესაბამისი გრაფიკულ-კარტოგრაფიული მეთოდების მეშვეობით მის ასახვას გულისხმობს;

საყრდენი გეგმა არის რუკა ან რუკათა კრებული, რომელიც, წინასაპროექტო კვლევის მონაცემებზე დაყრდნობით, დროში ფიქსირებულ საპროექტო გარემოს ასახავს. ის იძლევა საშუალებას, რომ სხვადასხვა პერიოდების ამსახველი საყრდენი

მონაცემების შეჯერების საფუძველზე ქალაქი გააზრებულ იქნას, როგორც მოცემულ მომენტში (დროის პერიოდში) არსებული ერთიანი სტრუქტურა.. სწორედ ამიტომ, საყრდენი რუკა და მასთან დაკავშირებული (მასში შემავალი) მონაცემები - წინასაპროექტო კვლევები - ერთიანი საინფორმაციო ბაზის ურთიერთშემავსებელ ნაწილებს წარმოადგენენ.

ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციები არის მითითებები, რომლებიც კვლევებით გამოვლენილი გამოწვევების საპასუხოდ არის შემოთავაზებული. ისინი შემდგომში მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის კონცეფციამ უნდა გაითვალისწინოს.

გეგმარებითი დავალება წარმოადგენს გეგმარების სავალდებულო ნაწილს, რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს კანონით “სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ”. შინაარსობრივად ის ტექნიკური დოკუმენტია. მისი ძირითადი ფუნქციაა განსაზღვროს საპროექტო სამუშაოების ზუსტი ჩარჩო და მოაწესრიგოს ურთიერთობა მუნიციპალიტეტსა და მგეგმარებელს შორის. ამასთან, ის უზრუნველყოფს ყველა მხარის ინტერესის თანაბარ დაცულობას, ისევე როგორც საჯარო და კერძო ინტერესების წინასწარ გათვალისწინებული ბალანსის შესაბამის ასახვას საბოლოო დოკუმენტაციაში.

ამ დოკუმენტების შესამუშავებლად, სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ #131 ხელშეკრულების საფუძველზე, მომსახურების მიმწოდებელი - ა(ა)იპ “სითი ინსტიტუტი საქართველო” კონკურსის მეშვეობით შეირჩა.

პროექტი შედგება სამი ეტაპისგან. თითოეული ეტაპის შემდეგ დამკვეთს - ადგილობრივ თვითმმართველობას - და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს, საშუალება ეძლეოდათ შეემოწმებინათ მიმდინარე სამუშაოები. ეს უზრუნველყოფდა პროექტის გამჭვირვალობას, მის ინტეგრირებულობას ადგილობრივი წარმომადგენლების ხედვებთან და სტრატეგიებთან. ეს, თავის მხრივ, დადებითად აისახებოდა საპროექტო დოკუმენტის სანდოობის ხარისხსა და მდგრადობაზე.

ანგარიშის მიზანი და სტრუქტურა

წინამდებარე დოკუმენტში წარმოდგენილი ანალიზი ეყრდნობა ამავე პროექტის ფარგლებში შესრულებული წინასაპროექტო კვლევებით (იხ. ქალაქ გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში) დადგენილ ძირითად მოცემულობებს (დებულებებს). მისი მიზანია საყრდენი მონაცემებით ნაკარნახევი პრინციპების, კავშირების, კორელაციებისა და განზოგადებების გამოვლენა, შედეგების ინტერპრეტაცია და მოცემული პროცესების შედეგად ექსპერტული რეკომენდაციების დაფიქსირება.

ზოგადი გეგმარებითი რეკომენდაციების უმთავრესი ამოცანაა ხელი შეუწყოს ადგილობრივი მმართველობის უფლებამოსილ სამსახურს ქ. გორის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის მიზნების ფორმირებაში, რომლის საფუძველზეც, ერთის მხრივ, უნდა შეფასდეს შემდგომი გეგმარებითი სამუშაოები; მეორეს მხრივ კი, მისი კონკრეტული მოცემულობები წარმოადგენს საფუძველს გეგმარებითი დავალების შედგენისათვის.

ანგარიში დაყოფილია ოთხ თემატურ ნაწილად. ესენია:

1. **კომპაქტური ქალაქი**, რომელიც ეთმობა ქალაქგეგმარების საკითხებს;
2. **უსაფრთხო, ჯანმრთელი და აქტიური ქალაქი**, რომელშიც მოცემულია გარემოსდაცვითი პრობლემატიკა და რეკომენდაციები;
3. **მდგრადი მობილობა**, რომელშიც აღწერილია სატრანსპორტო თემატიკა;
4. **გორის კულტურული უბანი**, რომელიც აღწერს ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და განვითარების საკითხებს.

თითოეულ ნაწილში მოცემულია შემდეგი ინფორმაცია:

- ქ. გორში გამოვლენილი პრობლემები და მათი ანალიზი (კონკრეტული თემატური საკითხის ირგვლივ);
- რელევანტური საკანონმდებლო მოთხოვნები;
- საერთაშორისო პრაქტიკა;
- გეგმარებითი რეკომენდაციები.

გამოყენებული საყრდენი მონაცემების გაცნობა შესაძლებელია პირველი ეტაპის ანგარიშში.

მეთოდოლოგია

ანგარიშის მომზადებისას, სამუშაოს კომპლექსურობიდან გამომდინარე, გამოყენებულია რამდენიმე ურთიერთშემავსებელი მეთოდი. პირველ ეტაპზე ჩატარდა პირველადი და მეორადი მონაცემების შეგროვება. მეორადი მონაცემები - ანუ სხვადასხვა წყაროებში უკვე არსებული მასალები - გამოთხოვილი იყო შესაბამისი პასუხისმგებელი საჯარო და კერძო დაწესებულებებიდან. პირველადი მონაცემები, კონკრეტული ამოცანიდან გამომდინარე, გროვდებოდა საპროექტო ჯგუფის მიერ ველზე, დაკვირვების მეთოდით.

მეორე ეტაპზე ჩატარდა არასტრუქტურირებული ინტერვიუები ექსპერტებთან, როგორც ჯგუფური, ისე ინდივიდუალური სახით და ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან. ასევე მოეწყო სამუშაო ჯგუფები (სამი ვორქშოპი) ადგილობრივი თვითმმართველობის, მოსახლეობისა და

არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაწილეობით. ამ ღონისძიებების მიზანი იყო, ერთის მხრივ, საპროექტო ჯგუფის მიერ შესრულებული სამუშაოების გაცნობა, მეორეს მხრივ, მოხდა წინასაპროექტო სამუშაოებში დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის უზრუნველყოფა პირდაპირი მონაწილეობის გზით. შეხვედრები შემდეგ კონკრეტულ ამოცანებს ემსახურებოდა:

- მონაცემების სანდოობის შეფასება;
- პირველადი ანალიზის შედეგების გაზიარება;
- ანალიზში შესაძლო უზუსტობების გამოვლენა;
- დაშვებების სიმყარის და რელევანტურობის შემოწმება;
- შესაძლო ალტერნატიული მიდგომების განხილვა.

მონაცემების სანდოობის ხარისხის დადგენა წინასაპროექტო სამუშაოებისათვის პრიორიტეტულ ამოცანად განისაზღვრა. საქართველოში არსებული გეგმარებითი პრაქტიკა აჩვენებს რომ ხშირია სიტუაციები, როდესაც ოფიციალურ დოკუმენტებში მოცემული აღწერები არ დასტურდება ტერიტორიაზე (რეალობაში) არსებული ფაქტებით.

ჩვენს მიერ გამოვლინდა შემთხვევები, როდესაც დოკუმენტურად ასახულია მცდარი რეალობა, თუმცა ის მაინც წარმოშობს გეგმარებით ვალდებულებებს. მისი იგნორირებით შესრულებული გეგმარებითი დოკუმენტები იქნება როგორც შინაარსობრივ, ასევე იურიდიულ კონფლიქტში სხვა დოკუმენტების მოცემულობებთან. სწორედ ამიტომ მნიშვნელოვანია შეუსაბამობების ხასიათის დადგენა და ხარვეზების აღმოფხვრა პირველწყაროშიც. ეს მიგნებები მოცემულია ყოველი თემატური საკითხისთვის ცალ-ცალკე და ასევე ზოგად გეგმარებით რეკომენდაციებში. ასევე, აუცილებლობის შემთხვევაში, მითითებულია ის კვლევითი თუ იურიდიული (სამართლებრივ-ნორმატული) ღონისძიებები, რომელთა გატარებაც აუცილებელი ან შესაძლებელია მოცემული ცდომილების აღმოსაფხვრელად.

აღსანიშნავია, რომ საპროექტო გარემო შედგება არა მხოლოდ ფიზიკური ობიექტებისაგან. მისი ნაწილია ასევე ის იურიდიული ვალდებულებები, პოლიტიკური და სტრატეგიული რეალობები და კონცეპტუალური მოსაზრებები, რომლებიც აქტუალურია მოცემულ ტერიტორიაზე. პირველ ეტაპზე ჩატარებულმა დოკუმენტურმა კვლევამ გამოავლინა ასეთი მოცემულობები, ხოლო მეორე ეტაპზე მოხდა მათში ასახული დაშვებების სიმყარისა და რელევანტურობის გადამოწმება კვლევით გამოვლენილი ახალი ფაქტორების გათვალისწინებით. ასევე, ანალიზის ნაწილი მოიცავს იმ საკანონმდებლო ცვლილებების მიმოხილვას, რომლებიც მოსალოდნელია დარგობრივი

მიმართულებებით და მნიშვნელოვან გავლენას იქონიებს გეგმარებით გადაწყვეტებზე.

შედეგების ინტერპრეტაციისა და პროგნოზირების მეთოდები, რა თქმა უნდა, განსხვავებულია ყოველი თემატური მიმართულებისათვის. ძირითად მეთოდს წარმოადგენს თვისობრივი პროგნოზირება. ეს განპირობებულია იმით, რომ ქ. გორისთვის ხელმისაწვდომი რაოდენობრივი მონაცემები მწირია ან/და არ არის საკმარისად სანდო. ეს, თავის მხრივ, თითქმის შეუძლებელს ხდის სტატისტიკურ პროგნოზირებაზე დაფუძნებული მეთოდების გამოყენებას.

შესაბამისად, მივმართეთ როგორც ინდივიდუალურ, ასევე ჯგუფური საექსპერტო შეფასებების ხერხებს. პირველ შემთხვევაში, დასკვნები გაკეთებულია სპეციალისტის მიერ ინდივიდუალურად, ხოლო მეორე შემთხვევაში - სპეციალისტთა ინტერდისციპლინური ჯგუფის მიერ. დასკვნების გამოტანა, კონკრეტული შემთხვევიდან გამომდინარე, მიმდინარეობდა დედუქციური ან ინდუქციური ხერხებით.

კომპაქტური ქალაქი

2. სოციალურ-ეკონომიკური პროგნოზები და განვითარებითი მიმართულებები

წინამდებარე თავი ეფუძნება წინასაპროექტო ეტაპის ფარგლებში შესრულებულ სამუშაოებს, რომლებიც ასახულია საბოლოო ანგარიშის თავებში - „დემოგრაფიული დახასიათება“ და „ეკონომიკური დახასიათება“. ეს ნაწილები მოიცავს საყრდენ მონაცემებს და ასახავს ქ.გორში არსებულ მდგომარეობასა და ტენდენციებს (დინამიკას) ბოლო ათი წლის განმავლობაში.

ზოგადი დებულებები

ქ. გორი განვითარების იმ გარდამტეხ სტადიაზეა, როდესაც მისაღებია პოლიტიკური გადაწყვეტილება, თუ რა კურსს აირჩევს ქალაქი ეკონომიკური კეთილდღეობის მისაღწევად. საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, რომ სწრაფ მოგებაზე ორიენტირებული პროექტების ნაცვლად, ეკონომიკურ განვითარებას უფრო მდგრად სტიმულს აძლევს მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხზე ორიენტირებული მცირე ინტერვენციების განხორციელება. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია იმ შემთხვევებში, როდესაც ქალაქის უპირველესი გამოწვევაა, ერთის მხრივ, საკუთარი მოსახლეობის შენარჩუნება და, მეორეს მხრივ, ახალი მცხოვრებლების მოზიდვა სხვა ქალაქებთან კონკურენტუნარიანობის გაზრდის გზით. სწორედ ამ ამოცანის წინაშეა დღეს ქ. გორი. ქ. თბილისთან სიახლოვე შესაძლოა განხილულ იქნას, როგორც ძლიერი მხარე, რადგან ზრდის მისაწვდომობას რიგ სერვისებზე და დასაქმების ბაზარზე. თუმცა, ამავდროულად, არსებობს საფრთხე, რომ გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებიდან მიგრაცია პირდაპირ ქ. თბილისის მიმართულებით გაგრძელდეს, რითაც ქ.გორი დაკარგავს პოტენციურ ადამიანურ რესურსს.

ამასთან, ასეთი გეოგრაფიული განლაგება გორს, ხშირ შემთხვევაში, არათანაბარი კონკურენციის პირობებში აყენებს, რაც კონკრეტულ მიმართულებათა განვითარების შეფერხების მიზეზი ხდება. თუმცა, აღსანიშნავია ქ.გორის პოტენციალი, რომ კონკურენცია გაუწიოს ქ. თბილისსა და მიმდებარე ურბანულ ერთეულებს კონკრეტული ვიწრო ტურისტული მიმართულებების წახალისების კუთხით. შესაძლებელია ვიმსჯელოთ ბიზნესისა და მაღალი კლასის ტურისტების განთავსებაზე ქ.გორში უახლოეს მომავალში. თუმცა, ექსტრემალური, სპორტული და საკემპინგე ტურისტული ნაკადების მოზიდვა სხვადასხვა მცირე, მათ შორის გეგმარებითი ინიციატივებით, კიდევ უფრო რეალურად და კონკურენტულად მიგვაჩნია. ამ მიმართულების განვითარება ხელს შეუწყობდა ქალაქის წარმატებულ წარმოჩენას სასტუმრო სექტორში, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის დარგში ერთეულ მოსახლეზე გენერირებულ შემოსავალს.

ურბანული კონკურენტუნარიანობის ზრდისათვის მნიშვნელოვანია ქალაქის უნარი მიიზიდოს და შეინარჩუნოს მნიშვნელოვანი რესურსები, გახდეს

მიმზიდველი როგორც საცხოვრებლად, ასევე ბიზნესისა და საქმიანობისათვის. საცხოვრებლად მიმზიდველი გარემოს შექმნაზე ორიენტირებული განვითარების მოდელის უპირატესობა 2008 წლის მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმაც დაადასტურა. მოცემული მიდგომა გამყარებულია ცხოვრება-დასაქმებისა და საცალო ვაჭრობა-მომსახურების თანამედროვე პარადიგმებით.

საქმიანობისათვის მიმზიდველი გარემოს მნიშვნელოვანი კომპონენტებია რესურსებდამზოგავი ტექნოლოგიები და საჯარო რესურსების ხელმისაწვდომობის ზრდა. პრაქტიკაში ეს გულისხმობს არსებული ტერიტორიებისა და შენობა-ნაგებობების ადაპტირებას, მათი პოტენციალის სრულად ათვისების უპირატესობას ახალი მშენებლობების წარმოებასთან შედარებით. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია ქ. გორისთვის, რომელიც მნიშვნელოვან რესტრუქტურის განიცდის და პოსტ-ინდუსტრიულ ქალაქად ყალიბდება.

ეს პოლიტიკური გადაწყვეტილება, რა თქმა უნდა, გასამყარებელია სათანადო ურბანული დაგეგმარების ხედვებით. ძლიერი ქალაქგეგმარებითი პოლიტიკა, ეკონომიკის მასტიმულირებელ სხვადასხვა ინიციატივებთან ერთად, ხელს შეუწყობს ინვესტიციების დაცვასა და უძრავი ქონების ბაზრის ხელშეწყობას. თუმცა, ნათელია, რომ ცხოვრების ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესებისთვის საჭირო იქნება ეკონომიკური ზრდის დამატებითი სტიმულირება.

შემდეგ ნაბიჯს წარმოადგენს მოზიდული ინვესტიციებისა და აქტივობების მიმართვა ქალაქისათვის სასარგებლო ჭრილში, მათ შორის ტერიტორიული თვალსაზრისით. ამისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა შესაბამისი სამშენებლო შეზღუდვების შემუშავებას გააჩნია. გარდა კანონმდებლობით განსაზღვრული სავალდებულო სამშენებლო შეზღუდვითი არეალებისა (როგორცაა გარემოს და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ზონები), მნიშვნელოვანია შემუშავდეს დამატებითი შეზღუდვები, რომლებიც საჯარო ინტერესებზე მიმართული ეფექტური პოლიტიკის გატარებას უზრუნველყოფს. თანამედროვე გეგმარებაში მსგავს ხელსაწყოდ მოიაზრება ურბანული ერთეულებისათვის განვითარებითი საზღვრების დადგენა და კომპაქტურობის პრინციპის განხორციელება.

კომპაქტურობის პრინციპი მიზნად ისახავს შეზღუდოს ურბანული ერთეულების უსაფუძვლო, არაგეგმაზომიერი ცოცვა. ასეთი მიდგომა შესაძლებელს ხდის კერძო სექტორი მიმართული იქნას ქალაქის არსებული რესურსების ადაპტირება-განახლებაზე და ქალაქში შიდა კონკურენცია განხორციელდეს არა რაოდენობრივი, არამედ ხარისხობრივი მახასიათებლების საფუძველზე..

ქალაქის არსებული ტერიტორიების რეაბილიტირება, როგორც წესი, უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ახალი ტერიტორიების სამშენებლო ათვისება, რაც უკანასკნელის მიმართ ინვესტორთა გაზრდილ ინტერესშიც აისახება. ამდენად, ეფექტური

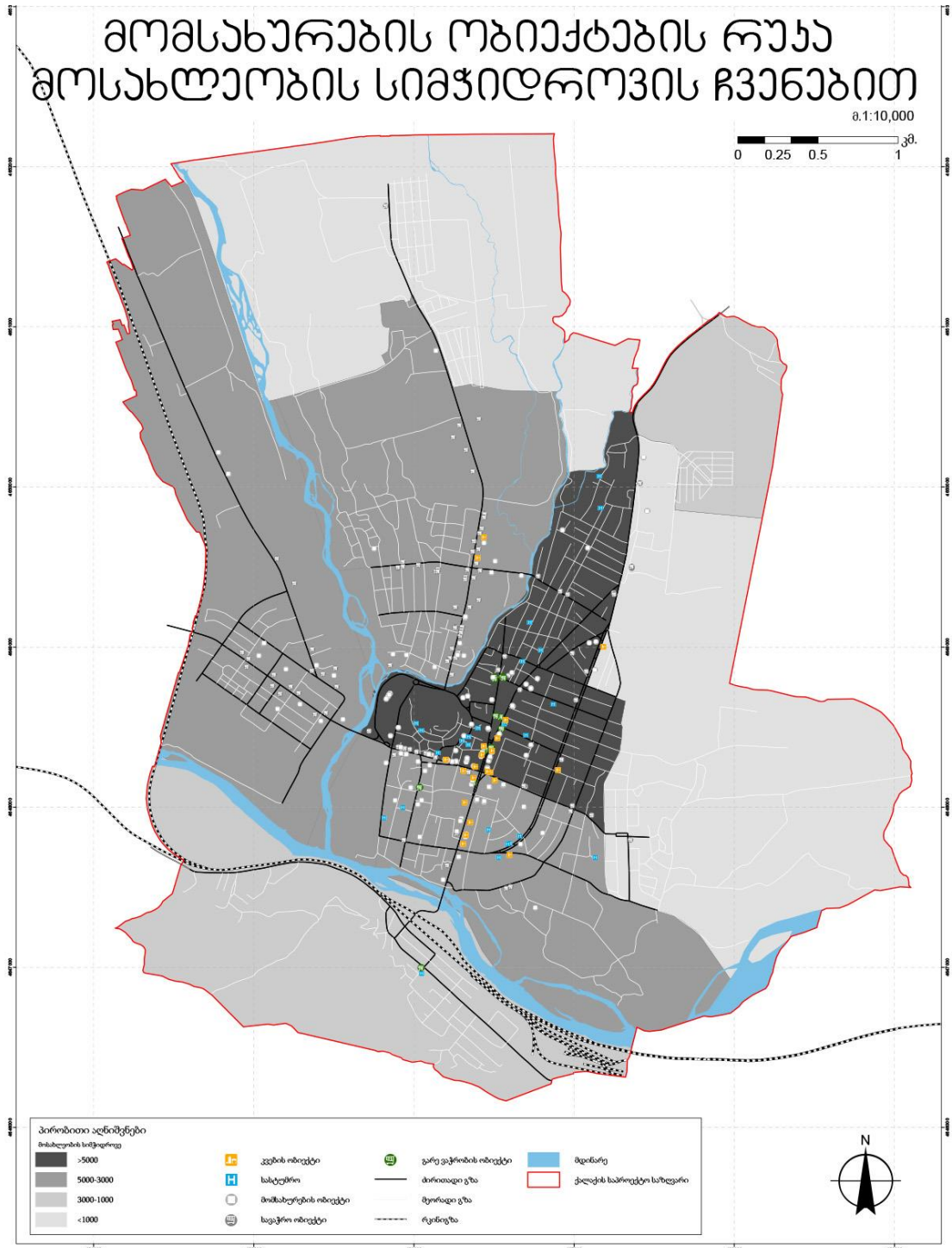
შეზღუდვითი პოლიტიკის გატარების გარეშე, კერძო სექტორი - საბაზრო ეკონომიკის ძირითადი პრინციპებიდან გამომდინარე - ყოველთვის დაინტერესებულია აითვისოს ახალი ტერიტორია. უკვე არსებული სტრუქტურების განახლება-ჩანაცვლება კი ასეთ შემთხვევაში მთლიანად სახელმწიფო და მუნიციპალურ მხარეს აწვება ტვირთად. ასევე, ექსტენსიური ტიპის განვითარება საჭიროს ხდის ინფრასტრუქტურული ქსელების მუდმივ ზრდას, ქსელების სიმძლავრეების ექსპლუატაცია ქალაქის ცენტრალურ ერთეულებში განთავსებული მოძველებული ობიექტების მიერ კი, დროთა განმავლობაში სულ უფრო არაეფექტური ხდება. ამავდროულად, ქალაქის სამშენებლო ცოცვა სულ უფრო აფართოვებს სამომსახურებლო არეალებს და ზრდის ხელმისაწვდომობის რადიუსებს, რაც, თავის მხრივ, ინფრასტრუქტურის მოცულობებისა და მათთან დაკავშირებული მოხმარება-შენახვის ხარჯების მუდმივ ზრდას იწვევს.

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მოქმედი პოლიტიკის თანახმად, ახალი სამშენებლო ტერიტორიების გასხვისება მოიაზრება მუნიციპალური და ცენტრალური ბიუჯეტების შევსების გზად. თუმცა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ გრძელვადიან პერსპექტივაში, ქალაქის ახალ ტერიტორიებსა და პერიფერიულ არეალებში განაშენიანებული ნაკვეთების მომარაგება-უზრუნველყოფა და ასეთი განვითარებებით განპირობებული ცენტრალური არეალების შენახვასთან დაკავშირებული ხარჯები მნიშვნელოვნად აღემატება გაყიდული ნედლი სამშენებლო მიწით მიღებულ შემოსავალს. ამდენად, მნიშვნელოვანია დადგინდეს ქალაქის ოპტიმალური სიმჭიდროვე, რომლის საფუძველზეც განისაზღვრება შესაბამისი მახასიათებლები ქალაქის ეფექტიანი ტერიტორიული განვითარებისათვის.

მოცემულ ჭრილში განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ქალაქის უნიკალური ხასიათის (უნიკალობის) განსაზღვრისა და დამკვიდრების ხელშეწყობა. ზრდის საზღვრის დადგენა და განვითარების მიმართვა შედარებით უფრო დიდ საწყის ხარჯებთან დაკავშირებულ ცენტრალურ არეალებზე შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ინვესტორი დაინტერესებულია მოცემულ ურბანულ სტრუქტურაში და არ განიხილავს მის ალტერნატივად სხვა მომიჯნავე ურბანულ ერთეულებს, რომლებშიც შესაძლოა აუთვისებელ ტერიტორიებზე შეუზღუდავი განვითარება არათანმიმდევრული გეგმარებითი პოლიტიკის გამო ჯერაც დასაშვები იყოს.

ქალაქის უნიკალური იერსახის ჩამოყალიბება-გამლიერების ძირითად ობიექტად, როგორც წესი, მისი ისტორიულ-კულტურული ერთეულები მოისაზრება. ასევე შესაძლებელია განისაზღვროს ქალაქის გარკვეული სპეციფიკა, რომლის დამატებითი ხაზგასმა შემდგომი განვითარების ფარგლებში შესძენს ქალაქს უნიკალურ ფუნქციასა და იერს. მოცემული განვითარებითი მიმართულებების

შერჩევასა მნიშვნელოვანია ქალაქის არსებული კულტურული, სოციალური და სხვა მახასიათებლების გათვალისწინება. ქ.გორის შემთხვევაში ასეთი ორი ფუნქცია იკვეთება:

ილუსტრაცია 1: მომსახურების ობიექტების განაწილება ქ. გორის ტერიტორიაზე მოსახლეობის სიმჭიდროვის ჩვენებით

ერთი, რომელიც დღესდღეობით ქვეყნის შიდა ბაზარზეა მიმართული, თუმცა შესაძლოა რეგიონალური მნიშვნელობა შეიძინოს, არის ქ.გორში არსებული სპორტული ფუნქციის ობიექტების თავმოყრა და მათთან დაკავშირებული სპორტულ აქტივობათა კულტურა. მეორე, რომელიც უფრო საერთაშორისო ცნობადობას სძენს ქალაქს დაკავშირებულია ისტორიული პიროვნების - იოსებ სტალინის სახელთან და მასთან ასოცირებულ ობიექტებთან. ორივე ეს ფუნქცია შესაძლებელია გაძლიერდეს გეგმარებითი გადაწყვეტებით და გამოყენებული იქნას ქალაქის ეფექტური ბრენდირებისათვის და მარკეტინგისათვის, მისი უნიკალური ხასიათის წარმოსაჩენად.

საყრდენ მონაცემთა შეჯამება და შეფასებები

წარმოდგენილი ანალიზი ნაწილობრივ ეყრდნობა მეორად მონაცემებს, კერძოდ: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ შესრულებულ შინამეურნეობების კვლევას (2017) და საქართველოს საყოველთაო აღწერის შედეგებს (2014). ეკონომიკური ნაწილი კი ძირითადად ეფუძნება საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებულ სტრატეგიებში ასახულ რეალობებს (შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021). იმის გამო, რომ დასახელებული ოფიციალური მონაცემები მწირია ქ. გორის განვითარების სტატისტიკური პროგნოზის შესასრულებლად, წინამდებარე ანალიზი მეტწილად ეყრდნობა საექსპერტო შეფასებებს. ძირითადი სტრატეგიული მიგნებები შესაძლებელია შემდეგნაირად დავაჯამოთ:

- 2000-2017 წწ-ში ქ. გორში ფიქსირდება მცირე დემოგრაფიული ზრდა სტაგნაციის ტენდენციით. თუმცა, არსებობს მოსაზრება, რომ დღეს ოფიციალურად დაფიქსირებული 48.3 ათასი მცხოვრები არ არის ზუსტი მონაცემი და ქ. გორში ფაქტობრივად უფრო მეტი ადამიანი ცხოვრობს. გარდა ამისა, მოცემული მოსაზრება დამატებით მყარდება სოციალურ ობიექტებში დაფიქსირებული სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფების ოდენობით. მაგალითად, სკოლის მოსწავლეობის რაოდენობა დაახლოებით 10,000 მოსწავლით აღემატება ქ. გორის შესაბამისი ასაკის მოსახლეობის ოდენობას. რა თქმა უნდა, მოსალოდნელია, ეს ნაწილობრივ განპირობებული იყოს ქ.გორის სკოლების მიერ მიმდებარე დასახლებების მოსწავლეთა მნიშვნელოვანი წილის აკუმულირებით. თუმცა, ასეთი მნიშვნელოვანი სხვაობა ხსენებულ ოდენობებში ასევე აშკარად მიუთითებს, რომ ქ. გორს საკმაოდ მნიშვნელოვანი არაოფიციალური მოსახლეობა გააჩნია;
- ქ. გორი მოიაზრება შიდა ქართლის რეგიონში ურბანიზაციის მთავარ ცენტრად, რასაც მხარს უჭერს როგორც ცენტრალური ხელისუფლების პოლიტიკა, ასევე ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლების განცხადებები (შეხვედრა ადგილობრივი

თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან, 19.12.2017). მეორეს მხრივ, ტარდება სოფლების მხარდაჭერის პოლიტიკა, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს მოსახლეობის სოფლად დარჩენას. ყოველივეს ემატება ეკონომიკური სექტორისა და დასაქმების ბაჟრის ნელი ზრდა/სტაგნაცია. ამდენად, ყველაზე პოზიტიური დემოგრაფიული და მიგრაციული პროცესების პროგნოზის შემთხვევაშიც კი, ქ. გორის მოსახლეობა ვერ მიაღწევს ბოლო მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებულ საპროგნოზო მაჩვენებელს - 80 000 მოსახლეს. ამდენად, მომავალი სივრცითი ზრდა ვერ იქნება განპირობებული მოსახლეობის სწრაფი მატებითა და მასთან დაკავშირებული ახალი სამოსახლო ტერიტორიების ათვისების აუცილებლობით;

- ეკონომიკური განვითარების პროგნოზი ასევე მოიცავს კომერციული სექტორის მოთხოვნას უძრავ ქონებაზე. ინდუსტრიულ და საოფისე უძრავ ქონებაზე მოთხოვნის საანგარიშო მონაცემი დამოკიდებულია შესაბამის სექტორებში დასაქმების განვითარების საპროგნოზო მაჩვენებლებზე (კანტერსი, 2017, 44). სავაჭრო უძრავი ქონების ობიექტებზე მოთხოვნის პროგნოზირება კი ეყრდნობა საცალო ვაჭრობის ობიექტებში ფაქტობრივი დანახარჯებისა და ფაქტიური ფართობის კვადრატულ მეტრზე საშუალო პროდუქტიულობის ანალიზს (ibid). ქ. გორისთვის ასეთი ინდიკატორები ცალკე არ გროვდება, რაც აფერხებს დროში განჭვრეტად პროგნოზირებას. თუმცა, შიდა ქართლის რეგიონის ზოგადი დინამიკა მაინც შეიძლება დადებითად იქნას მიჩნეული. და, რადგან ქ. გორი მხარის ეკონომიკურ ცენტრია, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ინდუსტრიულ და საოფისე უძრავ ქონებაზე მოთხოვნის ზრდა აქაც მოსალოდნელია. შესაბამისად, აუცილებელია გარკვეული სერვისების მიწოდებისათვის საჭირო სამშენებლო განვითარებებისათვის მიწის რესურსის გათვალისწინება. ამ თვალსაზრისით, ძირითადად, მოსალოდნელია ტერიტორიებზე მოთხოვნის ზრდა კომერციული და სოციალური მომსახურების ობიექტებისათვის;
- მიუხედავად დადებითი ტენდენციისა, უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვანი პოლიტიკური ან სტრატეგიული ცვლილების გარეშე შიდა ქართლის მხარისა და ქ. გორის სამშენებლო სექტორში ინვესტიციათა ოდენობის მნიშვნელოვანი ზრდა მოსალოდნელი არაა. შესაბამისად, სამშენებლო საქმიანობა უმეტესწილად იქნება მცირე მასშტაბის, ადგილობრივი სახსრებით დაფინანსებული და ადგილობრივ ბაზარზე ორიენტირებული; ამ კუთხით, დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს დეფიციტური სოციალური ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-გაუმჯობესების მიმართულებებს;
- ქ. გორი ყალიბდება ტექნიკური მომსახურების რეგიონულ (შიდა ქართლის) ჰაბად. აღნიშნული დადასტურდა სამუშაო შეხვედრებზეც (შეხვედრა ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან,

19.12.2017; შეხვედრა არასამთავრობო სექტორთან). შეინიშნება სხვადასხვა სახის შეკეთების, აღჭურვილობა-დანადგარების მოვლა-პატრონობის და მასთან დაკავშირებული მცირე ქარხანა-საწარმოების ზრდა;

- ქ. გორი საქართველოში ტურიზმის განვითარების ერთ-ერთი კერაა. ამდენად, ვიზიტორთა მზარდი ნაკადებისათვის ქ. გორმა უნდა უზრუნველყოს კულტურის, დასვენების, ადგილობრივი ნაწარმით ვაჭრობისა და კვების ობიექტების სათანადო რაოდენობა და ხარისხი. ქ. გორის ინიციატივა, რომელიც მზარდაჭერილია საერთაშორისო დონორის მიერ, მოეწყოს ტურისტული ინფრასტრუქტურა ქალაქის ისტორიულ ნაწილში - ამყარებს ამ პოზიციას;
- სპორტი, როგორც დამკვიდრებული საქმიანობა და ცხოვრების წესი, ქალაქის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფასეულობაა. ბოლო წლებში სასპორტო ინფრასტრუქტურაში მნიშვნელოვანი ინვესტიციები განხორციელდა. ამ მიმართულების განვითარება შესაძლებლობას აძლევს ქალაქს ჩამოყალიბდეს სასპორტო ცენტრად არა მხოლოდ შიდა ქართლის მხარისთვის, არამედ, რიგი სახეობების შემთხვევაში - საქართველოსთვის და უფრო ფართო რეგიონისთვისაც. ეს, პირველ რიგში, გაზრდის ქალაქის მიმზიდველობას საცხოვრებლად და ვიზიტორებისათვის. გარდა ამისა, ეს განავითარებს სპორტული ტურიზმს, რაც დამატებით ეკონომიკურ სარგებელს შექმნის;
- კულტურული მემკვიდრეობა და ლანდშაფტი ქ. გორის მნიშვნელოვანი ფასეულობაა. ის არა მხოლოდ განსაზღვრავს ქალაქის იდენტობასა და სახეს, არამედ დადებით გავლენას ახდენს ქალაქის მიმზიდველობაზე, როგორც საცხოვრებელი, ისე სანახაობრივი თვალსაზრისით. ამიტომ, მისი დაცვა აუცილებელი და პრიორიტეტულია. ამ ესთეტიკურ და კულტურულ ღირებულებებისათვის საზიანო სამშენებლო საქმიანობა, მიუხედავად მისი შესაძლო მყისიერი ეკონომიკური მიმზიდველობისა, გრძელვადიან პერსპექტივაში ზიანის მომტანია ქალაქისათვის.

განვითარების პრინციპები

მოცემული ანგარიშის შეჯამება ქ. გორის სივრცით-ეკონომიკური განვითარების მიმართულებებისათვის, განსაზღვრავს სტრატეგიულ პრინციპებს, ესენია:

- ცხოვრების ხარისხის ამაღლება არის უმთავრესი მიზანი. ყოველი მშენებლობა-განვითარება, განსაკუთრებით კი მსხვილი მასშტაბების ინფრასტრუქტურული პროექტები, ამ პრინციპის ჭრილში უნდა შეფასდეს;
- არქიტექტურული, კულტურული და ისტორიული ღირებულებების დაცვის პრინციპი უნდა იყოს გაგებული, როგორც აუცილებელი ბარიერი ყველა იმ ძალისხმევისთვის, რომელიც, მაქსიმალური

ეკონომიკური მოგების მიღების მცდელობისას, უგულვებელყოფს ქალაქის კონტექსტს. ამიტომ, აუცილებელია რეგულაციების გაძლიერება მაღალი სენსიტიურობის ურბანულ სექტორში. ასეთად, პირველ რიგში, უნდა მოიაზრობოდეს ქალაქის ცენტრალური ნაწილი. რეკომენდებულია, ამ ნაწილისთვის ცალკე სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავება, რომელშიც აისახება კომერციული, ტურისტული, საცხოვრებელი, კულტურული მემკვიდრეობის, გართობის სექტორების მოთხოვნები (ხშირად კონფლიქტური) და პოზიციები;

- სავაჭრო-კომერციული და საცხოვრებელი მშენებლობების შემთხვევაში, ხელი უნდა შეეწყოს მცირე ზომის ინტერვენციებს ქალაქის არსებულ სამოსახლო ტერიტორიებზე, ვიდრე დიდი ზომის ინდივიდუალურ პროექტებს ქალაქის განაპირას. ამ უკანასკნელი ტიპის ობიექტების გაჩენა მათზე მაღალი მოთხოვნისა და მიმდებარე ტერიტორიის (უბნის) განვითარების სტიმულირების დასაბუთების გარეშე, არის “მშენებლობა ვაკანსიისთვის”, რამაც, გრძელვადიან პერსპექტივაში, ინვესტიციების შეყოვნება შეიძლება გამოიწვიოს;
- ხელუხლებელ (უშენ) ტერიტორიებზე სამშენებლო განვითარების შეზღუდვა შექმნის საშუალებას კერძო სექტორის აქტივობები მიმართული (გადამისამართებული) იქნას ქალაქის არსებული რესურსის ხარისხის გაუმჯობესება/განახლებაზე. აუთვისებელ ტერიტორიებზე სამშენებლო აქტივობების შეზღუდვის გარეშე ქალაქის არსებული სტრუქტურების ცვეთით გამოწვეული ხარჯები მუდმივად ზრდად ხასიათს ატარებს;
- მნიშვნელოვანია ქალაქში არსებული ინდუსტრიული მიწების ხელახალი გამოყენების სტიმულირება. ამისათვის, მათი ინვენტარიზაციის და საწარმო სექტორის პოტენციალის შეფასებაზე დაფუძნებული სტრატეგიის შემუშავება იქნება აუცილებელი. ამ სტრატეგიამ უნდა განსაზღვროს არა მხოლოდ ინდუსტრიული ტერიტორიების ფუნქცია და გამოყენების ინტენსივობა (მძიმე, მსუბუქი, მავნე და ა.შ.), არამედ ის ფინანსური მექანიზმებიც, რომელთა გარეშეც კერძო ინვესტორების მოზიდვა ნაკლებად სავარაუდო იქნება. სტრატეგიის შემუშავებისას განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იქნება ამ მიწების ამჟამინდელი მესაკუთრეების ჩართულობის უზრუნველყოფა, მათი ინტერესების დაცვის მიზნით;
- გეგმარებითი ხერხები მნიშვნელოვანია გამოყენებული იქნას როგორც ქალაქის ბრენდირებისა და მარკეტინგის საშუალება, რათა წარმოაჩინოს ქალაქის უნიკალური ხასიათი და გაზარდოს მისი უნარი მოიზიდოს ინვესტიციები;
- ურბანული აქტივების შენარჩუნება და დაცვა გადაუდებელი ამოცანაა. ამ თვალსაზრისით, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია ქალაქის ბალანსზე არსებული მიწების შენარჩუნება. ეს მიწები უნდა განიხილებოდეს სოციალური ინფრასტრუქტურის განთავსების პრიორიტეტულ არეალებად;
- დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს დეფიციტური სოციალური ინფრასტრუქტურის მშენებლობა-გაუმჯობესების მიმართულებებს. ეს

ასევე მოიცავს 'ღირსეული საცხოვრისის' შექმნას (სოციალური საცხოვრისი) მოსახლეობის მოწვლადი ჯგუფებისათვის, განსაკუთრებით იძულებით გადაადგილებული პირებისათვის.

- ასევე, დევნილთა უკეთესი ინტეგრირება ქალაქის საზოგადოებასა და საქალაქო სივრცეში, ვფიქრობ, რომ უნდა იყოს საკითხი.

3. რეკომენდაციები სივრცის ორგანიზებისა და მიწათსარგებლობისათვის

წინამდებარე თავი ეყრდნობა წინასაპროექტო კვლევის საბოლოო ანგარიშს (იხ. თავი გეგმარებითი სტრუქტურა და სივრცითი ორგანიზაცია), სადაც აღწერილია ქ. გორის გეგმარებითი სტრუქტურა და მისი ძირითადი ელემენტები; ასევე მისი სივრცითი კომპოზიცია და ის გეგმარებითი პრინციპები, რომლებმაც განაპირობეს ქალაქის დღევანდელი ფორმა. თავის მიზანია არსებული მონაცემებით ნაკარნახევი პრინციპებისა და კანონზომიერებების გამოვლენა; შედეგების ინტერპრეტაცია და რეკომენდაციების შემუშავება.

ზოგადი დებულებები

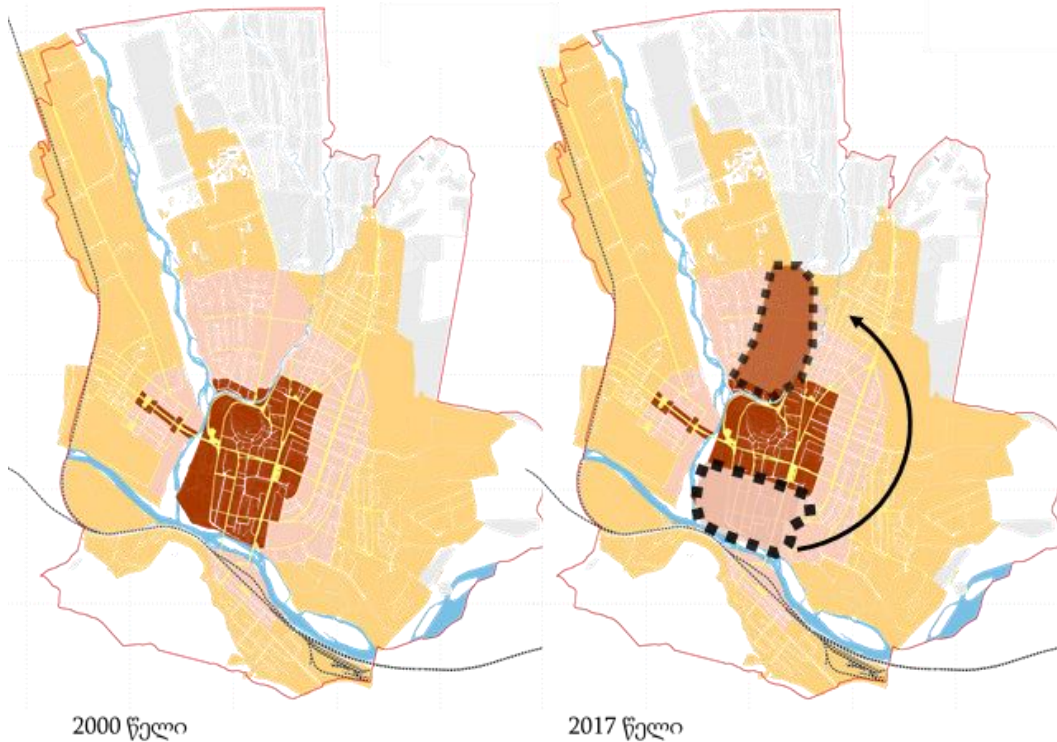
ქ. გორი დაბალსართულიანი განაშენიანების, თუმცა საკმაოდ მაღალი სიმჭიდროვის (5 000 მოსახლემდე 1 კვ. კმ-ზე. იხ. ილუსტრაცია), მცირე ურბანული დასახლებაა. ის კარგადაა დაკავშირებული ირგვლივ მდებარე დასახლებებთან და მათთვის ეკონომიკური და კულტურული ცენტრის ფუნქციას ასრულებს. ის უზრუნველყოფილია ყველა დონის სოციალური მომსახურების და მრავალფეროვანი კომერციული დანიშნულების ობიექტებით. ქალაქის განვითარების ღერძები განისაზღვრება მდინარეების - მტკვარი, ლიახვი და მეჯუდა - ხეობებით, რომლებსაც კომპოზიციურად მთავარი დომინანტი - გორის ციხე - კრავს. ეს ქმნის ქალაქის უმნიშვნელოვანეს ფასეულობას და გამოკვეთს სწორედ ის ასპექტებს, რომელთა გაძლიერება და საუკეთესოდ განვითარება არის წამყვანი ამოცანა. მეორეს მხრივ, გადასაჭრელია ქალაქის ურბანულ სტრუქტურასა და მის იერსახეზე “გარდამავალ პერიოდში” დერეგულირებით გამოწვეული უარყოფითი ზეგავლენის პრობლემა.

წინამდებარე ანგარიში წარმოაჩენს ურბანული დაგეგმარების უმნიშვნელოვანეს როლს ქ. გორის ოპტიმალური განვითარებისათვის და ქალაქში ცხოვრების დონის ასამაღლებლად. მიდგომა მოიცავს ფრთხილ, დაბალანსებულ სტიმულირების თუ რეგულირების სტრატეგიებს და ტაქტიკებს. ისინი მიზნად ისახავენ სოციალურად და გეოგრაფიულად დაბალანსებული ურბანული სტრუქტურის შექმნას. მას ექნება საკმარისი მოქნილობა უპასუხოს ცვალებად - ხშირად გაუთვალისწინებელ - ვითარებებს, რომელთა მიმართაც მცირე ზომის დასახლებები განსაკუთრებით მოწყვლადია. შესაბამისად, მან უნდა უზრუნველოს ქალაქის მედეგობა შესაძლო გამოწვევების მიმართ.

საყრდენ მონაცემთა შეჯამება და შეფასებები

დღეს ქ. გორში გამოწვევები შეგვიძლია სამი მიმართულებით შევაჯამოთ. ესენია:

რესტრუქტურისაცია

ილუსტრაცია 2: გორის სტრუქტურული წყობის ცვლილების სქემა
წყარო: სითი ინსტიტუტი საქართველო

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, ქალაქის ეკონომიკური აქტივობის ცენტრმა მისი გეოგრაფიული, გეგმარებითი და ისტორიულად დამკვიდრებული ცენტრიდან ქალაქის ჩრდილოეთით, ცხინვალის გზატკეცილის გასწვრივ გადაინაცვლა. ქალაქის მთავარმა ღერძმა - ი. სტალინის ყოფილმა გამზირმა, თავდაპირველი (ტრადიციული) ფუნქცია დაკარგა, რასაც ხელი შეუწყო ადმინისტრაციული ფუნქციის ობიექტების გადატანამაც. აქტივობის ცენტრების ასეთ გადაადგილებას და ფუნქციების შეცვლას - რესტრუქტურისაციას - უარყოფითი გავლენა ქონდა ქალაქის ფუნქციონირებაზე.

მიზიდულობის ახალი ცენტრის გაჩენამ დაანაწევრა ქ.გორის ურბანული სტრუქტურა. ქალაქში გაჩნდა არეალები, რომლებიც პირდაპირ არ უკავშირდება ამ ახალ ცენტრს. ამან გამოიწვია სატრანსპორტო ნაკადების ტრაექტორიის

ცვლილება. ცხინვალის გზატკეცილი არ არის ადვილად მისადგომი, რამაც სატრანსპორტო შეფერხებები გამოიწვია სხვადასხვა სატრანსპორტო კვანძებზე. ცუდი კავშირები აფერხებს მოსახლეობის მობილობას, საქონლის ცირკულაციას და აძვირებს ქალაქის მოვლა-პატრონობას.

ასეთი „სპორადული“ და “დაუგეგმავი” რესტრუქტურისაციის უპირველესი მიზეზი თავისუფალი, ე.წ. “ხელუხლებელი” მიწების და შედარებით მაღალი გამტარობის საგზაო ინფრასტრუქტურის არსებობა იყო. ჩრდილოეთის მიმართულებით ქალაქის განვითარებას ვარაუდობდა წინამორბედი გენერალური გეგმებიც. სავარაუდოდ, ამ გარემოებამ განაპირობა ის, რომ ქალაქის ჩრდილოეთის მიმართულებით განვითარების იდეა საზოგადოებაში ფართოდაა მიღებული და აუცილებელ ნაბიჯადაც კი მოისაზრება (ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივი თვითმართველობის წარმომადგენლებთან 19.12.2017; ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან 28.12.2017). ეს ტენდენცია გაამყარა ქალაქის საზღვართან იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლების გაჩენამაც.

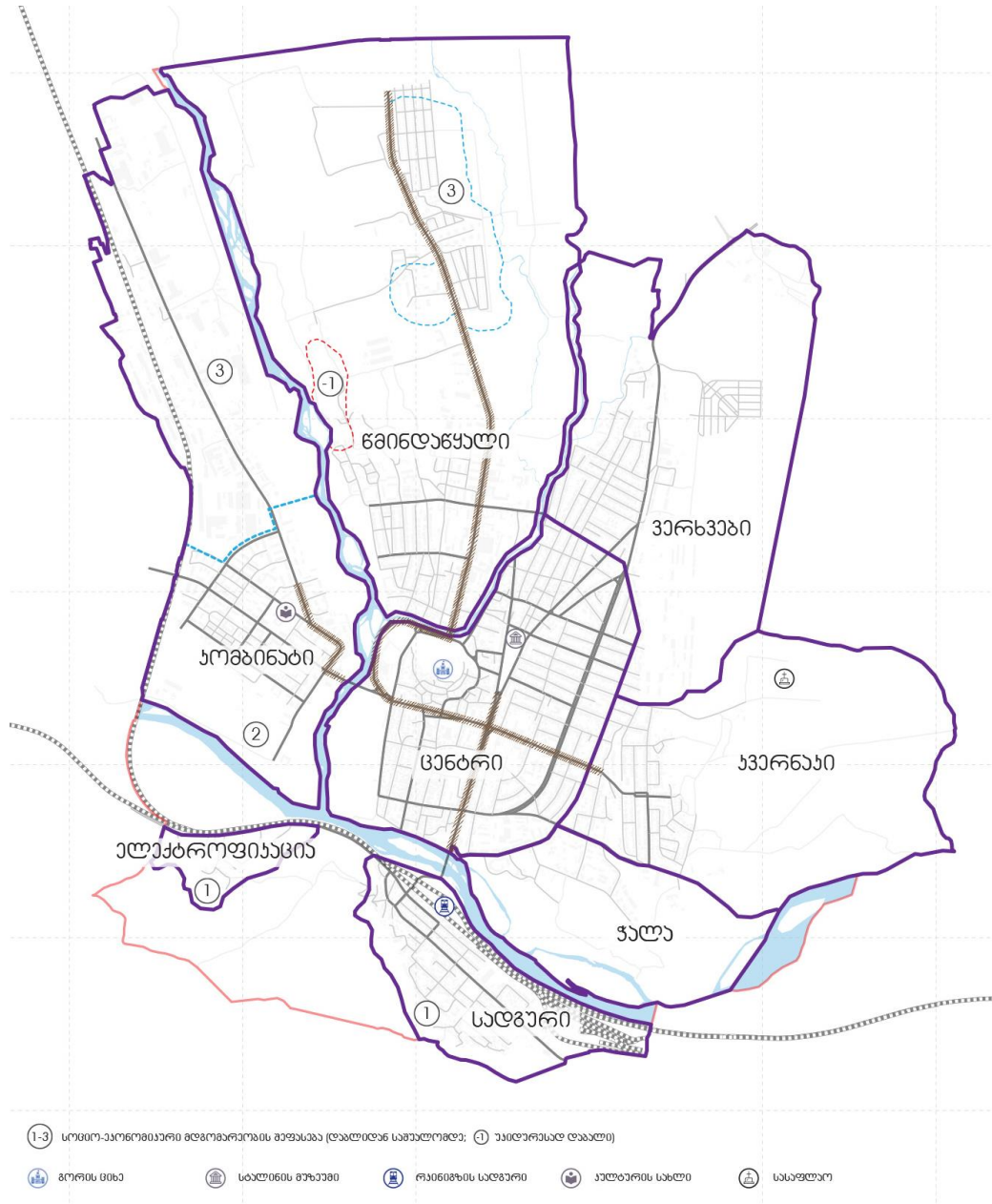
მეორეს მხრივ, არსებული ინფრასტრუქტურული რესურსი, რომელიც ქალაქის ცენტრს გააჩნია, ამჟამად არ არის სრულად ათვისებული. არსებული საშუალო სართულიანობის შენარჩუნების შემთხვევაშიც, არეალს აქვს განვითარების პოტენციალი, განსაკუთრებით მცირე და საშუალო მეწარმეობის - სავაჭრო, კვების, საყოფაცხოვრებო მომსახურების და საოფისე ობიექტების კუთხით. ამდენად, დღეს ქალაქის მთავარი გამოწვევა ტერიტორიულ-სტრუქტურული წყობის აღდგენა-რესტრუქტურისაციაა.

საუბნო სტრუქტურა

ქ. გორის ერთ-ერთი ძლიერი მხარეა მისი უბნების მრავალფეროვნება. სხვადასხვა სიმჭიდროვის, სართულიანობის და საცხოვრებელი ტიპებისგან შემდგარი ტერიტორიულ ერთეულებს დროთა განმავლობაში ჩამოუყალიბდათ განუმეორებელი ხასიათი. ამ უბნების მთავარი ფასეულობა არის მოსახლეობაში არსებული მჭიდრო სოციალური კავშირები და ტერიტორიასთან თვითდენტიფიკაციის გრძნობა. შესაბამისად, ამ ხასიათის გამოვლენა, შენარჩუნება და საუკეთესოდ წარმოჩენა არის ერთ-ერთი ამოცანა.

ქ. გორის ეს დადებითი მხარე აქამდე უგულებელყოფილი იყო გეგმარებითი დოკუმენტაციით. შესწავლილი მასალები აჩვენა, რომ ქ. გორში არსებული სტრუქტურულ-ტერიტორიული დაყოფის მიხედვით, ჩამოყალიბებული უბნები ხვდება შუალედურ და პერიფერიულ ზონებში ისე, რომ მათი საზღვრები გათვალისწინებული არაა. ეს ზონები ქალაქში პირობითადაა შემოღებული, ცენტრიდან დაშორების მანძილის საფუძველზე. მათ შორის სხვაობა ფუნქციური ან/და ინტენსივობის თვალსაზრისით არ იკვეთება. შედეგად, უბნები

“გახლეჩილია” ორ ზონას შორის, რაც ხელს არ უწყობს მათ ერთიან და თანაბარ განვითარებას. ასეთი დაყოფა მექანიკურია, ხელოვნურია და ნაკლებად გამოსადეგია. ამიტომ მნიშვნელოვანია სტრუქტურული ზონირების ადექვატური მექანიზმის შემუშავება.

ილუსტრაცია 3: ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან შეხვედრაზე გამოვლენილი საორიენტაციო უბნების სქემა

საუბნო სტრუქტურა დღევანდელი ფორმით ვერ აკმაყოფილებს 21-ე საუკუნის ურბანული ცხოვრების ხარისხობრივ მოთხოვნას შემდეგი მიზეზების გამო:

- მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური მომსახურების ინფრასტრუქტურის ყველა დონის ობიექტია წარმოდგენილი, მათი რესურსი საკმარისი იქნებოდა მხოლოდ ქალაქის მოსახლეობის საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. თუმცა, იმის გამო რომ ქალაქის სოციალური ინფრასტრუქტურა ემსახურება ასევე მუნიციპალიტეტის მოსახლეობას, ქალაქში არსებული ობიექტები გადატვირთულია. ამ დეფიციტის აღმოფხვრა მნიშვნელოვანია ადამიანური კაპიტალის შენარჩუნება-განვითარებისათვის; ამასთან, უბნის დონეზე სერვისების არსებობა ამცირებს ტრანსპორტზე მოთხოვნას, რაც დადებითად აისახება გარემოს ხარისხზე და ზოგავს ფინანსურ რესურსებს ინფრასტრუქტურის მოვლა-პატრონობისთვის;
- ყველა უბანი არ არის თანაბრად უზრუნველყოფილი ღია სარეკრეაციო სივრცეებით. ჩატარებული დაკვირვების მიხედვით, სარეკრეაციო სივრცეები ქ. გორში გამოიყენება არა მხოლოდ აქტიური რეკრეაციისთვის, არამედ ისინი ადგილობრივი თემის, განსაკუთრებით ხანდაზმულ მცხოვრებლებისთვის, თავშეყრის ადგილია. ქალაქში ამ სეგმენტის წილის ზრდა საერთო მოსახლეობაში მიუთითებს წყნარი დასვენების ზონებზე მოთხოვნაზე.

ამ დაკვირვების საპასუხოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ თითქმის ყველა უბანს აქვს ძალიან კარგი წვდომა მდინარეების სანაპიროებთან. ეს ქალაქის მნიშვნელოვანი ფასეულობაა, რომელიც დღეს სრულად უგულებელყოფილია. სანაპიროების გარდაქმნა მთავარ “მწვანე არტერიებად” უალტერნატივოა მოსახლეობის ჯანმრთელობის დონის ასამაღლებლად;

საბინაო ფონდი და საინჟინრო-კომუნალური ინფრასტრუქტურა

როგორც აღწერილია წინასაპროექტო კვლევის დასკვნით ანგარიშში, ქ. გორი ხასიათდება მრავალფეროვანი საცხოვრისის ტიპებით. ზოგადად ითვლება, რომ “საბინაო არჩევნის” მრავალფეროვნება დადებითად აისახება ქალაქის სოციალურ და ეკონომიკურ მდგრადობაზე. მრავალფეროვანი ოჯახები ირჩევენ სხვადასხვანაირ საცხოვრისს და ქმნიან მოთხოვნას სხვადასხვანაირ სერვისებზე. ამის შედეგად კი იქმნება ახალი სამუშაო ადგილები.

საცხოვრისის სექტორში არსებული ვითარების თვალსაზრისით, დღეს ქ. გორი არ განსხვავდება საქართველოს სხვა დასახლებებისაგან. ძირითადი პრობლემები ურთიერთდაკავშირებულია და შემდეგნაირად შეგვიძლია დავაჯამოთ:

- ძირითად გამოწვევად რჩება საცხოვრისის ხარისხი. საბინაო ფონდის უდიდესი ნაწილი პრივატიზებულია, თუმცა, მოსახლეობას არ ყოფნის ფინანსური რესურსი საკუთარი საცხოვრისი განაახლოს -

განსაკუთრებით, კაპიტალური რემონტის საჭიროების შემთხვევაში. სიტუაცია განსაკუთრებით საფრთხილოა კულტურული ღირებულების მქონე ობიექტებში;

- ახალი საცხოვრისი არ არის ხელმისაწვდომი მოსახლეობის უდიდესი ნაწილისთვის. ამ პრობლემის გადასაჭრელად მოსახლეობა მიმართავს სხვადასხვა ხერხს (ზოგჯერ, არალეგალურად), მათ შორისაა: მიშენებები და სასოფლო-სამეურნეო მიწის მიტაცება და იქ სახელდახელოდ სახლების მშენებლობა. შედეგად, მართალია იზრდება საცხოვრისის ფართობი, მაგრამ უარესდება მისი მდგომარეობა. უფრო მეტიც, ასეთი ცვლილებები ზიანს აყენებს საზოგადოებრივ ინტერესებს (მაგ., დაუგეგმავი მშენებლობების გამო ზიანი ადგება გარემოს, იზრდება ბუნებრივი კატასტროფების რისკების საფრთხე);
- არსებობს ქალაქის სამოსახლო ტერიტორიები, რომლებიც არის ბუნებრივი კატასტროფებისა (დატბორვა, მოძრავი ქანები) ან/და ანთროპოგენული მავნე ზემოქმედების რისკის ქვეშ (სასაფლაო, ხმაური, ჰაერის დაბინძურება). ამ რისკების აცილება და მოსალოდნელი შედეგების შემცირება მოსახლეობის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით, ქალაქისათვის მნიშვნელოვანი ამოცანაა;
- საცხოვრებელი გარემოს განუყოფელი ნაწილია საზოგადოებრივი და ნახევრად საზოგადოებრივი სივრცეები. ქ. გორში ჩატარებულმა დაკვირვებებმა აჩვენა და საზოგადოებრივი ჩართულობის შეხვედრებმა დაადასტურა, რომ ეს სივრცეები არ არის სათანადოდ მოწყობილი. უფრო მეტიც, ხშირად ისინი ათვისებულია “პარაზიტული” განვითარებებით. კერძო საკუთრებაში არსებული, სახელდახელოდ აშენებული გარაჟები, სამეურნეო დანიშნულების ნაგებობები და მრავალბინიან სახლებზე გაკეთებული მიშენებები ხერგავენ საცხოვრებლის ძირითად სტრუქტურასთან მისასვლელ სამანქანო გასასვლელებს. ეს აჩენს საფრთხეს, რომ სასწრაფო დახმარების, სახანძრო და სამაშველო სამსახურები ვერ შეძლებენ გამართულ ფუნქციონირებას და დროული დახმარების აღმოჩენას;
- სათანადო საცხოვრისის მნიშვნელოვანი ნაწილია საინჟინრო-კომუნალური ინფრასტრუქტურა. საინჟინრო ქსელების შესახებ ხელმისაწვდომი მასალების ანალიზის მიხედვით, ქალაქი კარგადაა დაფარული ყველა ტიპის მომსახურებით. თუმცა, პრობლემურია ქსელების ხარისხობრივი მდგომარეობა და მართვა. განსაკუთრებული ყურადღების საგანია წვიმის წყლის გადაყვანის საკითხი. ქ. გორს აქვს არხების ვრცელი ქსელი, თუმცა, ის არ არის საკმარისი ჭარბი ნალექების შემთხვევაში. საზოგადოებრივი შეხვედრებისას აღმოჩნდა, რომ დაბალი სიმაღლის ნიშნულზე მდებარე უბნებში - ცენტრალურ არეალში - ძლიერი წვიმის დროს ხშირად გროვდება წყალი. ამ არეალში ნიადაგის ზედაპირი დაფარულია სხვადასხვა წყალგაუმტარი მასალით (ასფალტი, ბეტონი). შედეგად, წყალი არ ჩადის ნიადაგში და მისი ბუნებრივი აბსორბცია არ ხდება, რის გამოც ჩნდება ნიაღვარი, რომელსაც წყალარინების სისტემა ვერ უმკლავდება;

- გორის მუნიციპალიტეტისთვის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური გადაწყვეტილების საგანია იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლებების სამომავლო განვითარება. საზოგადოებასთან კონსულტაციების შედეგად გაირკვა, რომ დღეს დაფიქსირებული პრობლემებიდან გამოსაყოფია კოტეჯების ფიზიკური მდგომარეობა (საძირკვლის მორეცხვა), სოციალური მომსახურების ობიექტების არარსებობა და მოწყვეტილობა ქალაქისგან.

ილუსტრაცია 4: სახელდახელო მიშენებები საცხოვრებელ სახლზე

ჩამოთლილი პრობლემების, დემოგრაფიული და ეკონომიკური განვითარების პროგნოზების საფუძველზე, შესაძლებელია ქ. გორის საცხოვრებელი ტერიტორიების განვითარების სცენარის დასახვა.

იმის გათვალისწინებით, რომ მოსახლეობის სწრაფი რაოდენობრივი ზრდა ქ. გორში ნავარაუდევია არაა, შეგვიძლია საცხოვრებელ ტერიტორიებზე მოთხოვნის განმაპირობებელი სამი ძირითადი ფაქტორი გამოვყოთ, ესენია:

- შეძლებული ოჯახების სურვილი გაიუმჯობესონ საბინაო პირობები უკეთესი საცხოვრებელი სახლის ან ბინის შექმნით;
- ადგილობრივი მოსახლეობის ფართო სეგმენტის საჭიროება, გამოცვალონ საბჭოთა და საბჭოთამდელი დეგრადირებული ბინები;

- საცხოვრისის გაუმჯობესების სახელმწიფო/მუნიციპალური პროგრამები (მაგ., სოციალური სახლების ან/და იძულებით გადაადგილებულ პირებისათვის ახალი ბინების მშენებლობა).

ამ მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ტერიტორიების არსებული რესურსი, პირველადი შეფასებით, საკმარისია. განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ სოციალური საცხოვრისის განვითარება ევროპული მოდელების მიხედვით განხორციელდება, რაც გულისხმობს:

- მცირე ზომის, ქალაქში კარგად ინტეგრირებული ერთეულოვანი მშენებლობების წარმოებას;
- სამშენებლო არელების არჩევას, ბრაუნფილდების ათვისებისათვის უპირატესობის მინიჭება.

სოციალური ინფრასტრუქტურა

ქ. გორში წარმოდგენილია ყველა საფეხურის სოციალური ინფრასტრუქტურა. ამასთან, ერთი შეხედვით, ის კარგადაა განაწილებული ქალაქის სტრუქტურაში და, ახლად აშენებული იძულებით გადაადგილებულ პირთა დასახლებების გარდა, ყველა უბანში მეტნაკლებად თანაბრად არის წარმოდგენილი. თუმცა, უფრო სიღრმისეული რაოდენობრივი და თვისობრივი ანალიზი სხვა რეალობებს ავლენს. კერძოდ:

- ქ. გორი წარმოადგენს სხვადასხვა სოციალური სერვისების სამხარეო მნიშვნელობის ჰაბს, რომლითაც სარგებლობს მიმდებარე ქალაქებისა და სოფლების მოსახლეობაც. ამდენად, მარტო ქ. გორის მოსახლეობაზე ამ ობიექტების გათვლა არ მოგვცემს სასურველ ეფექტს. მეორეს მხრივ, “გაფართოებული” არეალისთვის გათვლა შეიცავს გარკვეულ რისკებს. გარშემო სოფლებთან შედარებით ქ. გორში სოციალური ინფრასტრუქტურის არათანასწორი განვითარება შესაძლოა მოცემული სოფლების სამოსახლო გამოფიტვის მიზეზი გახდეს. მიუხედავად იმისა, რომ ურბანიზაციის პროცესის ხელშეწყობა შიდა ქართლის მხარისთვის აღიარებულია საქართველოს მთავრობის სტრატეგიით, მოცემულ სოფლებში ადამიანური რესურსის შენარჩუნება ხშირ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია თავდაცვისა და ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის. ამ გარემოების გამო, ამ ობიექტების განთავსება ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის მნიშვნელოვანი საკითხია და შესაბამისი ზემდგომი ორგანოების რეზოლუციას საჭიროებს. სიტუაციას ართულებს ისიც, რომ საქართველოში ჯერ კიდევ არ არის ნორმატიულად განსაზღვრული სოციალური ობიექტების (საბავშვო ბაღი, სკოლა, პოლიკლინიკა, ჰოსპიტალი და ა.შ.) სანიტარიულ-ჰიგიენურ ნორმები და სამშენებლო სტანდარტები. შეგვიძლია დარწმუნებით ვთქვათ, რომ დღეს ქ. გორი განიცდის დეფიციტს საგანმანათლებლო ობიექტების - საჯარო საშუალო სკოლებისა) და

საბავშვო ბაღების კუთხით. მაგალითად, არსებული მონაცემით, 1 მოსწავლეზე მოდის 4 კვ.მ. სკოლის ტერიტორიის მთლიანი ფართობი, რაც 4-ჯერ ნაკლებია საბჭოთა ნორმაზე და 10-ჯერ - ევროპულ მინიმალურ სტანდარტზე;

ილუსტრაცია 5: საგანმანათლებლო ობიექტების რუკა, მათი მომსახურების არელების ჩვენებით

- ჯანდაცვის დაწესებულებების განთავსება საბჭოთა კავშირის დროს ნორმატიულ ხასიათს ატარებდა. ასე, მაგალითად, პოლიკლინიკის მომსახურების არეალი განისაზღვრებოდა 1,000 მეტრით. ასევე განსაზღვრული იყო პოლიკლინიკის ნაკვეთის ზონალური განაწილება და შენობაში აუცილებელი კაბინეტების/განყოფილებების გაბარიტები

და ჰიგიენურ-სანიტარული ნორმები. აღსანიშნავია, რომ მიუხედავად მკაცრი ნორმირებისა, ამ ობიექტების განთავსება მაინც გეგმარებითი დავალების საფუძველზე წყდებოდა. დღეს საქართველოში ასეთი ნორმატივები აღარ გამოიყენება, რაც, კერძო პრაქტიკების დამკვიდრებამ და ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებამ განაპირობა. რაც შეეხება საავადმყოფოების გათვლით ნორმას, ევროპაში მიღებულია თანაფარდობა 100-150 კვ.მ. ერთ საწოლზე [1]. თუმცა, საყურადღებოა ასევე საწოლების რაოდენობა 1000 კაცზე²: მაგ., თურქეთში ეს მაჩვენებელია 2,7; ესტონეთში - 5; ლიტვაში - 7; რუსეთში - 8,5. ამასთან საყურადღებოა, რომ 2010 წელს გაუქმდა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება №298/ნ საავადმყოფოების, სამშობიარო სახლებისა და სხვა სამკურნალო სტაციონარების მოწყობის, გამართვისა და ექსპლუატაციის სანიტარული წესების დამტკიცების შესახებ. მისი შემცვლელი სტანდარტი კი არ ამოქმედებულა. სამაგიეროდ, 2016 წლის 4 მარტს ამოქმედდა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება №01-9/ნ სამედიცინო დაწესებულებების კლასიფიკაციის განსაზღვრის თაობაზე. ის ყოფს სამედიცინო სერვისების მიმწოდებელ დაწესებულებებს შემდეგი ჯგუფების მიხედვით: ა) ამბულატორიული დაწესებულებები; ბ) სტაციონარული დაწესებულებები; გ) ხანგრძლივი მოვლის დაწესებულებები; დ) შინმოვლის დაწესებულებები/ბინაზე სამედიცინო სერვისის მიმწოდებელი სუბიექტები; ე) ჰოსპისი; ვ) სასწრაფო გადაუდებელი დახმარებისა და სამედიცინო ტრანსპორტირების (რეფერალის) სამსახურები; ზ) დამხმარე სერვისების მიმწოდებელი დაწესებულებები; თ) საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ლაბორატორიები. თუმცა, ამ დაწესებულებების არქიტექტურულ-გეგმარებით სტანდარტებს არ ადგენს³.

- განთავსების თვალსაზრისით, არსებული სკოლებისა და საბავშვო ბაღებისათვის მთავარი გამოწვევაა უსაფრთხოების ნორმების დარღვევა. კერძოდ, საფრთხის შემცველია ის ობიექტები, რომლებიც განთავსებულია ქალაქის მაგისტრალზე ან/და მაღალი ძაბვის გადამცემი ხაზების უშუალო სიახლოვეს. იგივე ვრცელდება ბავშვთა სათამაშო მოედნებზეც. ყველა ასეთი შემთხვევისათვის საჭიროა მაკორექტირებელი ღონისძიებების შემუშავება, რაც მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მომდევნო ეტაპის დოკუმენტის საგანია;

1 წყარო: The General Hospital, Building guidelines for new buildings. Netherlands Board for Hospital Facilities, 2002 https://ades.dicar.units.it/05_appfondimenti/fullreport_olanda_2002.pdf

2 წყარო: Number of hospital beds per 1,000 inhabitants in OECD countries as of 2015 <https://www.statista.com/statistics/283273/oecd-countries--hospital-bed-density/>

3 წყარო: აქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება №01-9/ნ სამედიცინო დაწესებულებების კლასიფიკაციის განსაზღვრის თაობაზე. <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/3192567>

- ქ. გორი რეგიონული უმაღლესი სასწავლებლების ცენტრია. ეს გარემოება დადებითი ფაქტორია ქალაქში ადამიანური კაპიტალის განვითარების კუთხით. გეგმარების თვალსაზრისით, ის ორი მიმართულებით უნდა იყოს გააზრებული:
- უნივერსიტეტი და პროფესიული სასწავლებლები არის საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილი და ასევე იზიდავს კერძო ტრანსპორტის ნაკადებს;
- სტუდენტები და პროფესორ-მასწავლებლები ქმნიან დღის მოსახლეობას, რომელიც წარმოქმნის მოთხოვნას სხვადასხვა კომერციულ ობიექტებზე (ვაჭრობა, კვება და გართობა).

ილუსტრაცია 6: ქ. გორის ინდუსტრიული არეალების რუკა

ბრაუნფილდები და სპეციალური დანიშნულების ტერიტორიები

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ქ. გორის ინდუსტრიული საწარმოების დიდმა ნაწილმა ფუნქციონირება ან სულ შეწყვიტა ან მასშტაბი შეამცირა. შედეგად, ქალაქის ტერიტორიაზე მიტოვებული ერთეულები გაჩნდა.

ეს ტერიტორიები ხასიათდება მაღალი ქალაქთმშენებლობითი ღირებულებით, რადგან მნიშვნელოვანი კომუნიკაციებისა და ობიექტების (რკინიგზა, ქალაქის ცენტრი, მდინარის ნაპირები და ა.შ.) მიმართ ხელსაყრელი მდებარეობა აქვთ და უზრუნველყოფილი არიან საგზაო და საინჟინრო ინფრასტრუქტურით. ეს არეალები საჭიროებს სამომავლო განვითარებითი ფუნქციების განსაზღვრას. ასეთი ტერიტორიებიდან უმნიშვნელოვანესია ბამბის კომბინატისა და ძველი წყალგამწმენდის ტერიტორიები, რომლებიც შესაბამისად ქალაქის დასავლეთ და ჩრდილოეთ არეალებშია განთავსებული.

სამართლებრივი ჩარჩოს ანალიზი და საერთაშორისო გამოცდილება

ქალაქგეგმარება ის სფეროა, რომელშიც უნივერსალური განსაზღვრებები და პარამეტრები არ მოქმედებს ადგილობრივი კონტექსტის გააზრების გარეშე. ეს, უპირველეს ყოვლისა, გამოწვეულია ქალაქების ისტორიული განვითარებით, ბუნებრივი პირობებით, პოლიტიკური რეჟიმებით, ადგილობრივი სოციალურ-კულტურული და ეკონომიკური თავისებურებებით თუ არქიტექტურული ტრადიციებით. თუმცა, თანამედროვე პროფესიული საზოგადოება თანხმდება რამდენიმე უნივერსალურ ღირებულებაზე, რაც, სხვადასხვა ფორმით, მაგრამ მაინც აისახება ხოლმე ადგილობრივ კანონმდებლობაში. ამასთან, როგორც წესი, დაგეგმარების პროცესი ეფუძნება დამგეგმარებელთა ჯგუფის პროფესიულ ცოდნას, რომლის განუყოფელი ნაწილია საერთაშორისო გამოცდილება.

წინამდებარე ქვეთავში მოცემულია საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი რეგულაციები, მათი შემავსებელი საერთაშორისო გამოცდილება - კონკრეტული მაგალითების, ნორმატივების თუ რეზოლუციების სახით - რომელიც აქტუალურია ქ. გორის სივრცითი დოკუმენტაციის შემუშავებისათვის.

საქართველოში დასახლებათა დაგეგმვის მეთოდოლოგიურ საფუძველს წარმოადგენს საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ. ის ადგენს ქალაქთმშენებლობის ძირითადი ასპექტებს “მოსახლეობისათვის ჯანსაღი და უსაფრთხო საცხოვრებელი და სამოღვაწეო გარემოს შექმნისათვის”. ეს კანონი აღიარებს მდგრადი განვითარების და მისგან ნაწარმოებ კომპაქტური განვითარების პრინციპებს, რომელიც, მიუხედავად თავისი მრავალგანზომილებიანი ნატურისა, ძირეულია

ტერიტორიული დაგეგმვისთვის. სწორედ ის განაპირობებს ყოველ მომდევნო გადაწყვეტილებას, თუ როგორ უნდა განვითარდეს კონკრეტული ტერიტორია.

კომპაქტური ქალაქის მიდგომა გულისხმობს ტერიტორიების მაქსიმალურად ეფექტიან გამოყენებას. ამასთან, მისი უნივერსალური მოდელი არ არსებობს, ამიტომ, ყველა ურბანული ერთეული თვითონ განსაზღვრავს ადგილობრივ პარამეტრებს. ზოგადად, კომპაქტურობა მიიღწევა კარგად შეკავშირებული, გონივრულად მჭიდრო განაშენიანების შექმნით, სადაც დაბალანსებულია საცხოვრისი, დასაქმება და დასვენება. ამ მიდგომის შედეგად იზრდება ინფრასტრუქტურული ინვესტიციების ეფექტიანობა (განსაკუთრებით, საინჟინრო ქსელებსა და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურაზე). ეს, თავის მხრივ, ამცირებს უარყოფით ზეგავლენას გარემოზე და ხელს უწყობს ბუნებრივი რესურსების გონივრულ ათვისებას. ასევე, კომპაქტური ქალაქის მიდგომა გულისხმობს შერეული გამოყენების არელების ჩამოყალიბებას, სადაც, ფეხით მიღწევად მანძილზე თავმოყრილია ყოველდღიური ფუნქციების სხვადასხვა ობიექტი. შერეული არელები დადებითად აისახება, ერთის მხრივ, მოსახლეობის - მომსახურების მიმღების - კეთილდღეობაზე, მეორეს მხრივ, ბიზნესზე - ქალაქში მნიშვნელოვან “მოთამაშეზე”.

ამ კონცეფციის მიწათსარგებლობით გენერალურ გეგმაში გადატანა ხორციელდება მიწათსარგებლობის ძირითადი ხელსაწყო - უფლებრივი ზონირების სახით. „საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ“ ადგენს ძირითადი ზონების ჩამონათვალს, თუმცა, მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმას აქვს შესაძლებლობა, საჭიროების შემთხვევაში, დაამატოს ზონა, რომელიც არ არის სტაბდარტულ სიაში.

მსგავსი ქალაქების შესწავლით, ქ. გორისთვის აქტუალურია “კულტურული უბნის” ზონის შემოღება. ევროკავშირის “კრეატიული ევროპის” პროგრამის ფარგლებში შესრულებული კვლევის მიხედვით, ასეთი შერეული უბნების გაჩენა - და, რაც მთავარია, მათი ურბანული დიზაინის შემუშავება - დადებით გავლენას ახდენს ქალაქში სოციალურ ინკლუზიურობაზე, ინოვაციების შექმნაზე. შედეგად იზრდება ტერიტორიის მიმზიდველობა და ქალაქის კონკურენტუნარიანობა.

“კულტურული” ტიპის ზონებში შესაძლებელია, როგორც განაშენიანების ტიპის და დაშვებული საქმიანობების რეგულირება, ასევე თემატური საკითხების, მაგალითად პარკირების, საზოგადოებრივი სივრცეების დიზაინის ცალკეული ელემენტების, სავაჭრო ობიექტების, სასტუმროების და გარე რეკლამის განთავსების რეგულირება.

კომპაქტური ქალაქის კონცეფციის მნიშვნელობანი მიდგომაა თვითკმარი თემის იდეა. აღნიშნული გულისხმობს ისეთი საცხოვრებელი ზონების შექმნას, რომლებიც უზრუნველყოფილია ყველა აუცილებელი პირველადი მოხმარების

ობიექტით (იგულისხმება როგორც სოციალური მომსახურება, კომერციული და სარეკრეაციო სივრცეები). ამ მიდგომით, სამშენებლო განვითარება ფოკუსირებულია უკვე არსებული სტრუქტურული ერთეულების შიგნით, მათი გონივრული გამჭიდროვების და მრავალფეროვანი ფუნქციების შეტანის გზით. ზოგ შემთხვევაში, დგინდება მინიმალური მოთხოვნა კომერციულ სივრცეებზე (მაგ., უბნის ტერიტორიის 5% მიწისპირა სართულზე დატვირთული იყოს ყოველდღიური სასურსათო მაღაზიებით და ა.შ.). ეს მიდგომა ასევე ხელს უწყობს მონაწილეობითი ბიუჯეტის მექანიზმის სრულფასოვნად ამოქმედებას, რადგანაც უბნის მოსახლეობას შესაძლებლობა ეძლევა განსაზღვროს პრიორიტეტული პროექტები.

ამ იდეის გადმოტანა მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში შესაძლებელია სტრუქტურული ზონირების მეშვეობით. სტრუქტურული ზონირება მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის აუცილებელი შემადგენელი ნაწილია. თუმცა, არც „საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ“ და არც საქართველოს მთავრობის #59-ე დადგენილება ტექნიკური რეგლამენტის - „დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების დამტკიცების თაობაზე“ არ განსაზღვრავს მის რაობას თუ ზონათა ტიპებს. საქართველოში არსებული პრაქტიკით, ამ თვალსაზრისით, გამოიყენება ოთხი ტიპის სტრუქტურული ზონა. ესენია:

- ცენტრალური ზონა;
- შუალედური ზონა;
- პერიფერიული ზონა (რიგ დასახლებებში, გამოიყოფა პერიფერიული ზონების ქვე-ტიპებიც);
- ქალაქთმშენებლობითი კარკასი.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ასეთი დაყოფა ქ. გორისთვის ნაკლებად ეფექტიანია. საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, რომ სტრუქტურულ ზონირებას იყენებენ სხვადასხვა წამახალისებელი პროგრამების განსახორციელებლად. მაგალითად, პერიფერიულ ზონაში შეიძლება განსაკუთრებული რეგულაციები მოქმედებდეს: აქცენტი გაკეთდეს გამწვანებაზე ან სოფლის მეურნეობაზე, რის გამოც იყოს დაწესებული საკარმიდამო მიწის ნაკვეთის მინიმალური ფართობი და მაქსიმალურად დაბალი განაშენიანების კოეფიციენტი (კ1)⁴. ასეთი რეგულაცია ხელს უწყობს კერძო საკუთრებაში არსებული მიწის ნაკვეთებზე გამწვანების ან მცირე ბაღ-ბოსტნების შენარჩუნებას. აღნიშნული მნიშვნელოვანია იმ არეალებში, სადაც ასეთი საქმიანობები ყოველდღიური ცხოვრების განუყრელი ნაწილია.

⁴ განაშენიანების კოეფიციენტი აღნიშნავს მიწის ნაკვეთზე

რაც შეეხება ფუნქციურ ზონირებას, ამ თავის კონტექსტში ყურადღების ღირსია ზონის ორი სახეობა - საცხოვრებელი ზონა და სპეციალური დანიშნულების ზონა.

საცხოვრებელი ზონა

საცხოვრებელი ზონა არის ტერიტორია, რომლის დომინანტი სახეობაა საცხოვრებელი სახლები⁵. მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა არ ადგენს კონკრეტულ ზონებს, რაც ნიშნავს, რომ ის არ ასხვავებს საცხოვრებელ ზონებს განაშენიანების ტიპის, სტრუქტურის თუ ინტენსივობის მიხედვით.

თუ საბჭოთა კავშირში ქალაქში საცხოვრებელი ტერიტორიების დათვლა ხორციელდებოდა ნორმატიული მაჩვენებლებით (მაქსიმალური ფართობი ერთ სულ მოსახლეზე), დღეს ასეთი პარამეტრები აღარ გამოიყენება. თუმცა, რიგ სახელმწიფოებში დადგენილია საცხოვრისის სტანდარტები, რომლებიც განსაზღვრავს საცხოვრისის იმ პარამეტრებს, რომლებსაც აქვთ პირდაპირი გავლენა ადამიანის ფიზიკურ და ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე. საქართველოში დამუშავებულია „სარეკომენდაციო სტანდარტი სოციალური საცხოვრისისთვის (შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტო, 2014)“ და „სტანდარტი იძულებით გადაადგილებულ პირთა საცხოვრისით უზრუნველყოფისათვის“.

სპეციალური დანიშნულების ზონა

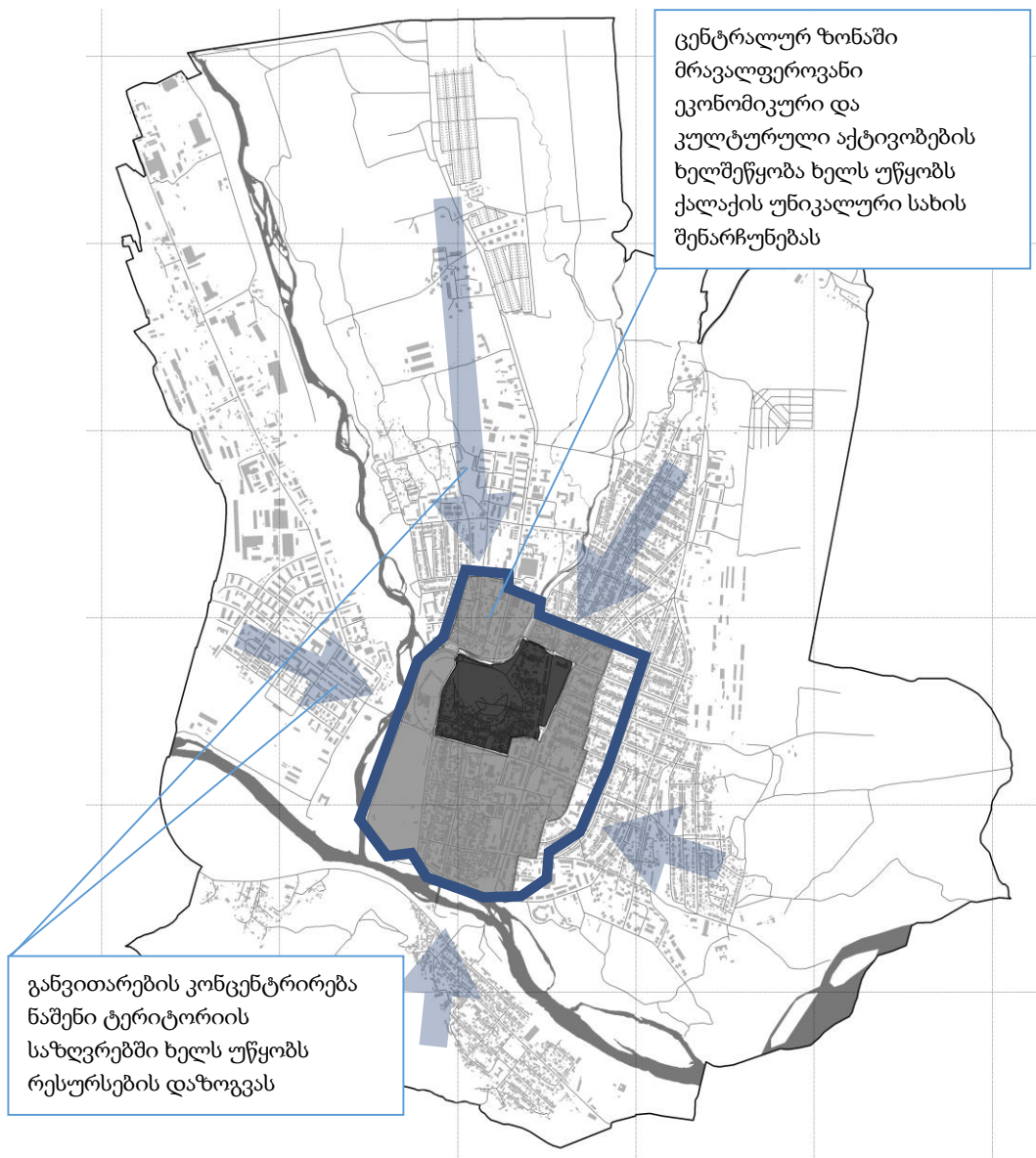
სპეციალური დანიშნულების ზონა მოიცავს იმ ობიექტებს, რომელთა განსათავსებლად საჭიროა სპეციალური დირექტივა შესაბამისი ორგანოებიდან. ასეთებს მიეკუთვნება, მაგალითად, სასაფლაო, უნივერსიტეტი, საავადმყოფო, სტრატეგიული დანიშნულების სხვადასხვა ობიექტი.

სპეციალურ ზონას არ აქვს რაიმე სახის ნორმატიული მოთხოვნა და, მოქმედი სამშენებლო ნორმები და წესების (1989) მიხედვით, ის განისაზღვრება გეგმარებითი დავალებით.

⁵ საქართველოს მთავრობის #59-ე დადგენილება ტექნიკური რეგლამენტის - დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების დამტკიცების თაობაზე

რეკომენდაციები

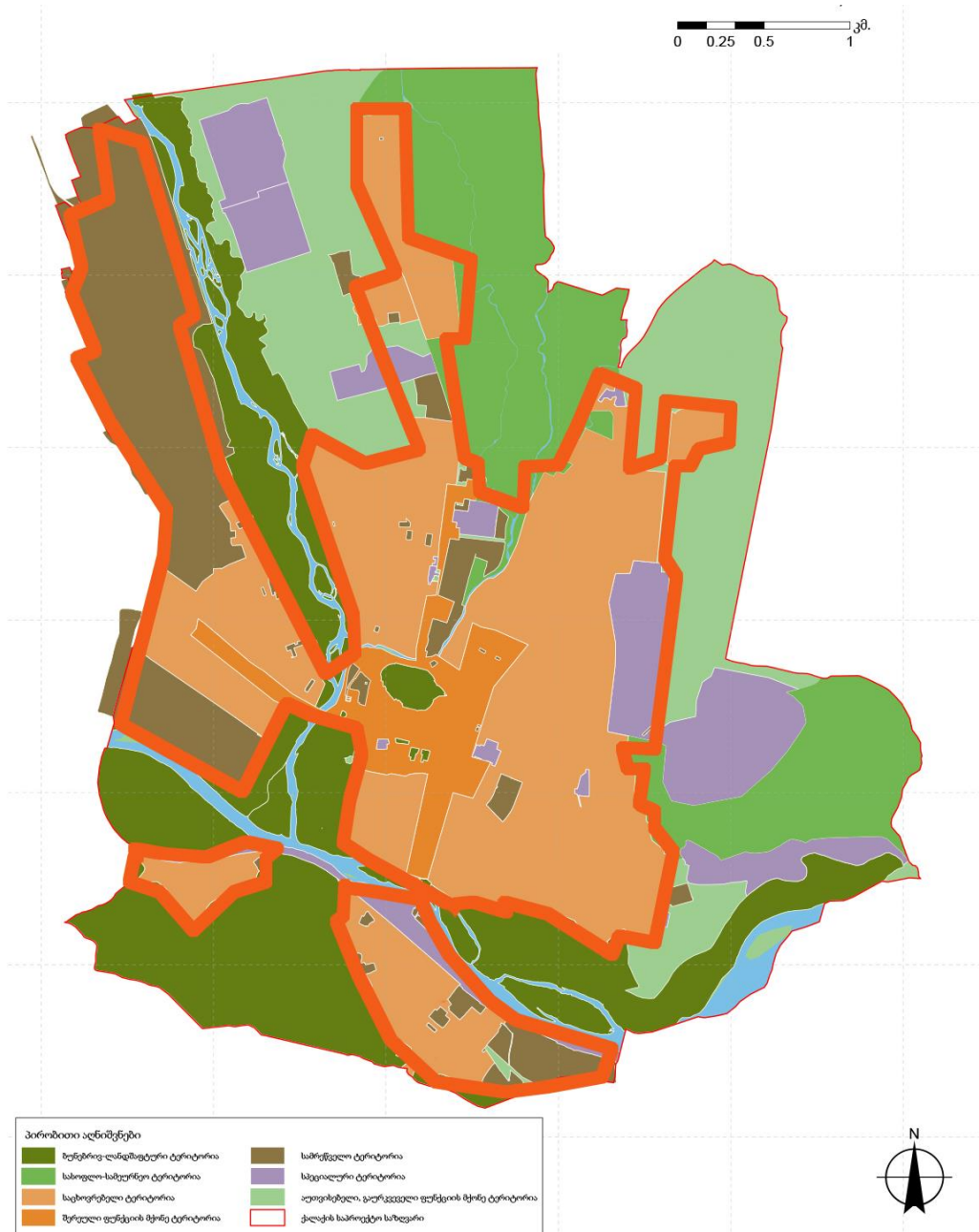
“კომპაქტურობა” უნდა გახდეს ქ. გორის სივრცის ორგანიზაციის მთავარი პრინციპი. ის გულისხმობს ინტენსიურ, შიდატერიტორიულ განვითარებას ქალაქის არსებული კონტურის ცვლილების გარეშე. ეს მიდგომა ეყრდნობა ქალაქის ზომიერი დემოგრაფიული და ეკონომიკური ზრდის პროგნოზსა და ტერიტორიული განვითარების შესაბამის სცენარს; ასევე, იმ მოთხოვნებსა და საჭიროებებს, რომლებიც დაკავშირებულია ქალაქში ცხოვრების ხარისხის ამაღლებასთან. ეს კონცეფცია აყალიბებს იმ ძირეულ ამოცანებს, რომელთა განხორციელებაც აუცილებელია განვითარების კომპაქტური სახით წარმართვისათვის და რომლებიც მოცემულია ქვემოთ.

ილუსტრაცია 7: ქ. გორის ცენტრალური, მრავალფუნქციური კულტურული უბნის საორიენტაციო სქემა

მრავალფუნქციური კულტურული უბნის ზონის შემოღება

- ქალაქის ტერიტორიულ-სტრუქტურული ბალანსის აღსადგენად, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ფარგლებში ახალი ზონის ტიპი - მრავალფუნქციური კულტურული უბნის ზონის - დამუშავება. მისი საზღვრები უნდა ემთხვეოდეს სტრუქტურული ზონირებით დადგენილ ცენტრალურ ზონას. ასევე, ის შეიძლება ემთხვეოდეს ან, შესაძლებელია აფართოებდეს, კულტურული მემკვიდრეობის დამცავ ზონებს.

ილუსტრაცია 8: ურბანული ზრდის საზღვრის სქემა

- ამ ზონის შემოღების მთავარი მიზანია ქალაქის კომპაქტური განვითარების ხელშეწყობა, გაუმჯობესებულ ტერიტორიებზე განვითარების შეზღუდვითა და ეკონომიკური აქტივობების ისტორიულად ჩამოყალიბებულ ცენტრალურ არეალში დაბრუნება.
- ეს უბანი უნდა ჩამოყალიბდეს როგორც ტურისტული, კულტურული, კომერციული და გასართობი ობიექტებით გამდიდრებული საცხოვრებელი ზონა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადგილობრივ მოსახლეობასთან თანამშრომლობა, კომერციულ და საცხოვრებელ ფუნქციებს შორის კონფლიქტური სიტუაციების თავიდან არიდების მიზნით.
- მიზანშეწონილია ამ უბნისთვის განაშენიანების რეგულირების გეგმის შემუშავება. მან უნდა უზრუნველყოს ზომიერი, დაბალანსებული განვითარება და არსებული იერსახის შენარჩუნება. ამისათვის მნიშვნელოვანია განაშენიანების რეგულირების შესაბამისი გეგმარებითი ტაქტიკების შემუშავება;

ძლიერი საუბნო სისტემის - თვითკმარი თემის - განვითარების ხელშეწყობა

- ტერიტორიული ზრდის საზღვრის (განაშენიანების კონტურის) დადგენა, ბუნებრივ-ლანდშაფტური ტერიტორიების დაცვისა და განვითარების განაშენიანებული არეალებისკენ მიმართვის მიზნით. ამ საზღვარმა უნდა გაითვალისწინოს გარემოსდაცვითი და სანიტარიული ნორმები, რომელთა საფუძველზეც უნდა შემუშავდეს შესაძლო მაკორექტირებელი მექანიზმები;
- სტრუქტურული ზონირების ადეკვატური მექანიზმის შემუშავება, რომელიც უზრუნველყოფს ქ.გორის სახასიათო უბნების სივრცით-არქიტექტურული მახასიათებლების შენარჩუნებასა და განვითარებას;
- დადგინდეს ქალაქის უბნების ოპტიმალური სიმჭიდროვე, რომლის საფუძველზეც უნდა განისაზღვროს შესაბამისი ტერიტორიული მახასიათებლები ქალაქის სწორი განვითარებისათვის;
- უბნის დონეზე სათანადო ზომისა და მასშტაბის სოციალური და კომერციული ობიექტებისათვის მიწის რესურსის გამოყოფა ან/და ალტერნატივების შეთავაზება. ასეთი ობიექტების განთავსებისათვის პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებულ მიწებს ან/და ბრაუნფილდებს.
- აუცილებელია განათლების, ჯანმრთელობის დაცვისა და სამაშველო სამსახურების განთავსების ოპტიმიზაცია. ამისათვის, მნიშვნელოვანია შესაბამისი პასუხისმგებელი უწყებების მიერ განისაზღვროს ამ ობიექტების პარამეტრები. მათ საფუძველზე ადგილობრივ თვითმმართველობას შეეძლება შეიმუშაოს გეგმარებითი დავალება;
- გარდა ამისა, შესაძლებელია საგანმანათლებლო დაწესებულებების გამოყენება სათემო ცენტრებად. ეს გულისხმობს, რესურსების დაზოგვის მიზნით, სკოლების შენობების შეთავსებას სხვა ფუნქციებთან, როგორცაა, მაგ., მედიათეკა, სივრცე სათემო შეხვედრებისთვის და ა.შ. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია

ხანდაზმული მოსახლეობისათვის საჭირო სოციალური ინფრასტრუქტურის არარსებობის გამო.

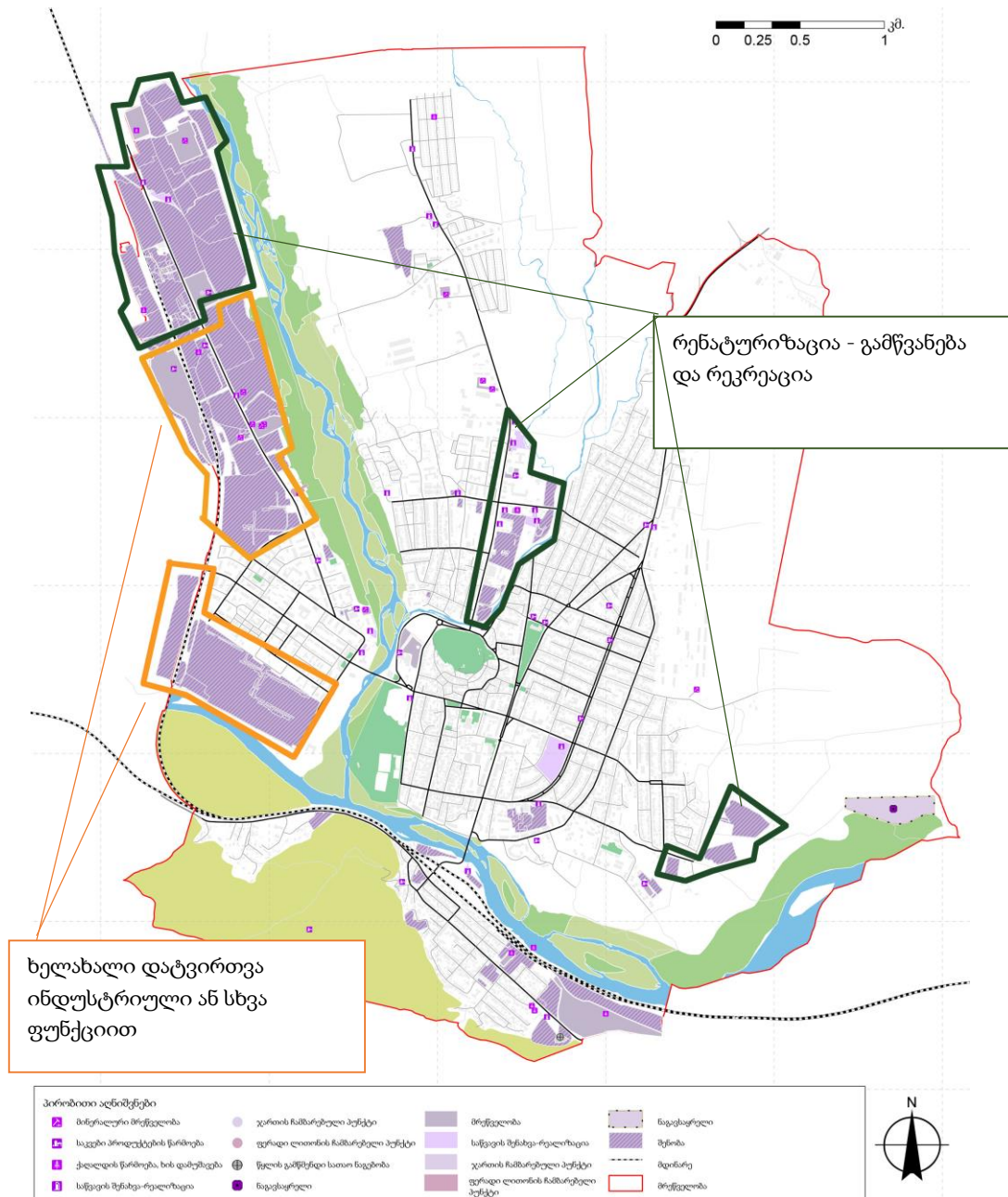
- უბნების შიგნით საქვეითო და საველოსიპედო გადაადგილების ხელშესაწყობად სათანადო მექანიზმების შემუშავება. უბნებს შორის გადაადგილებისათვის პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს საზოგადოებრივ ტრანსპორტს;
- მდინარეთა ქსელით შექმნილი “მწვანე დერეფნის”, როგორც ქალაქის სტრუქტურის მთავარი შემაკავშირებლის, განვითარება. სანაპიროთა სისტემა უნდა ჩამოყალიბდეს არა მხოლოდ მთავარ სარეკრეაციო სივრცედ, არამედ ქალაქში მობილობის ხერხემლად.

ბრაუნფილდების ხელახლა გამოყენება

- ქალაქში არსებული ყოფილი ინდუსტრიული მიწების ხელახალი გამოყენების სტიმულირება. აღნიშნული უნდა ეფუძნებოდეს ამ ანგარიშის ეკონომიკური განვითარების ნაწილში აღნიშნულ საწარმოო სექტორის განვითარების სტრატეგიას;
- ასეთი სტრატეგიის არარსებობის შემთხვევაში, მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა შეიმუშავოს ბრაუნფილდების მართვის ისეთი მექანიზმი, რომელიც ქალაქს საშუალებას მისცემს თანმიმდევრული იყოს ამ ტერიტორიებზე განვითარების დაგეგმვისას;
- ბრაუნფილდების ახალი ფუნქციის შერჩევისას, გათვალისწინებული უნდა იყოს მათი წვდომის არეალში სოციალური ინფრასტრუქტურის ობიექტების დეფიციტის აღმოფხვრა. საჭიროების შემთხვევაში, ბრაუნფილდების ტერიტორიები უნდა დარეზერვდეს პირველადი სოციალური მომსახურების ობიექტების მშენებლობისათვის.

სარეაბილიტაციო არეალების განახლება

- მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა დაადგინოს სარეკონსტრუქციო არეალები და განსაზღვროს მათი განახლების ძირითადი პრინციპები. ამ არეალების რეკონსტრუქციის პროექტები უნდა შედგეს დამოუკიდებლად;
- სტრუქტურული ზონირების საშუალებით, მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა გამოყოს პრიორიტეტული ჩარევის არეალები სხვადასხვა მიმართულებით (მაგ., განათლება, ჯანდაცვა, რეკრეაცია, საბინაო მშენებლობა, ინფრასტრუქტურული ობიექტები და ა.შ.) ეს ქალაქს საშუალებას მისცემს ეფექტურად და თანმიმდევრულად მართოს თავისი ფინანსები;
- ქალაქის მედეგობის (resilience) გაძლიერების მიზნით, გამოვლინდეს ბუნებრივი და ანტროპოგენური ზემოქმედების რისკის ქვეშ არსებული არეალები და განისაზღვროს შესაძლო მაკორექტირებელი მექანიზმები;

ილუსტრაცია 9: ბრატუნფილდების ხელახალი შესადლო გამოყენების არეალები და ტიპები

- ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებულ აუცილებლობას წარმოადგენს მოსახლეობასთან თანამშრომლობა, რადგან კატასტროფების პრევენცია, პირველ რიგში, საერთო გამოყენების ტერიტორიებისა და კერძო ინტერესების დაბალანსებითაა შესაძლებელი.
- მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის პროექტიდან დამოუკიდებლად, რეკომენდებულია, დამუშავდეს საზოგადოებრივი სივრცეების მოწყობისა და მოვლა-პატრონობის პროექტები. ეს პროექტები უნდა ითვალისწინებდეს ყველა სოციალური ჯგუფის საჭიროებას.

უსაფრთხო, ჯანმრთელი და აქტიური ქალაქი

4. გარემოსდაცვითი რეკომენდაციები

ქვემოთ წარმოდგენილი ანალიზი და რეკომენდაციები ეყრდნობა წინასაპროექტო კვლევაში ასახულ მასალებს (იხ. წინასაპროექტო კვლევის საბოლოო ანგარიშის თავი “გორის გარემოს აღწერა”). აღნიშნულ ნაშრომში თავმოყრილია ხელმისაწვდომი ოფიციალური მონაცემები ქ.გორისა და მისი შემოგარენის გარემოს შესახებ.

ზოგადი დებულებები

ქალაქ გორის მიწათსარგებლობითი დაგეგმარების ერთ-ერთი მიზანია გარემოს დაცვა და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა. ის უზრუნველყოფს:

- სიჯანსაღეს (სუფთა ჰაერს, წყალსა და ნიადაგს);
- უსაფრთხო გარემოს (ბუნებრივი კატასტროფებისა და ანტროპოგენული რისკების შემცირებას, მათ მიმართ მედეგობას);
- საცხოვრებლად მიმზიდველობას (ხელსაყრელ მიკროკლიმატს, კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაციას და ზემოქმედების შემცირებას, მრავალფეროვან სარეკრეაციო სივრცეებს);
- ადგილობრივი გარემოს ხასიათის შენარჩუნებას (ლანდშაფტების, ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დაცვას).

წინამდებარე დოკუმენტის მიზანია გარემოსდაცვითი რეკომენდაციების მომზადება ქალაქ გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის გეგმარებითი დავალების შემუშავებისათვის. აღნიშნულმა რეკომენდაციებმა ხელი შეუწყონ ქალაქ გორში ჯანსაღი, უსაფრთხო და მიმზიდველი გარემოს შექმნისათვის გეგმარებითი გადაწყვეტების შემუშავებას.

ამ თავში, წინასაპროექტო კვლევის საბოლოო ანგარიშში წარმოდგენილ მასალებზე დაყრდნობით, წარმოდგენილია ქ. გორის ტერიტორიაზე ატმოსფერული ჰაერის, წყლის ობიექტების, ნიადაგებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების ფაქტობრივი მდგომარეობის ანალიზი. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილებულია დარგობრივი საკანონმდებლო ცვლილებებისა და საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებათა ასახვის მნიშვნელობაზე ქალაქგეგმარებით დოკუმენტაციაში.

ასევე განხილულია არსებულ მონაცემთა სანდოობა. კერძოდ, მითითებულია, საჭიროებს თუ არა გადამოწმებას ფაქტები ხანდაზმულობის ან რაიმე სხვა ობიექტური ფაქტორების გამო. იქ, სადაც მასალები მოძველებულია ან სხვა ობიექტური მიზეზებით საჭიროებს განახლებას, მითითებულია ინფორმაცია განახლებაზე პასუხისმგებელი სტრუქტურების შესახებ.

ქალაქის ტერიტორიაზე გამოვლენილი ცალკეული რისკები არასაგანგაშო ხასიათისაა, თუმცა უდავოა აქტიური პრევენციული ღონისძიებების საჭიროება,

რომ გამოირიცხოს ამ პრობლემების შემდგომი გამწვავების საფრთხე ქალაქის ეკონომიკური განვითარების პროცესში. ამდენად, უკიდურესად მნიშვნელოვანია ქალაქმა შეიმუშავოს მიწათსარგებლობითი დაგეგმვის ისეთი დოკუმენტ(ებ)ი, რომელიც უზრუნველყოფს ბუნებრივი ფასეულობების შენარჩუნებას და ქალაქის მდგრად განვითარებას.

ხედვით ნაწილს წარმოადგენს ამ თავის ბოლო ნაწილი, „გეგმარებითი რეკომენდაციები“, რომელთა გათვალისწინება ხელს შეუწყობს გორის ჩამოყალიბებას ჯანსაღ, უსაფრთხო და აქტიურ (სპორტულ-სარეკრეაციო) ქალაქად.

ქ. გორის გარემოს მდგომარეობის ანალიზი

ჰაერი

ჰაერის ხარისხის შესახებ არსებული მონაცემები მწირია და არ იძლევა საშუალებას, განვახორციელოთ დეტალური ანალიზი. სიტუაციას ართულებს ის ფაქტიც, რომ დღეს საქართველოში არ არის დადგენილი მავნე გაფრქვევების ზღვრული მაჩვენებლები და მათი მონიტორინგის ხერხები. აღნიშნული მეთოდოლოგიის შემუშავებაზე პასუხისმგებელია საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, რომელმაც, ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების გეგმა-გრაფიკით, ეს უნდა განახორციელოს „საქართველოს კანონის ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ განახლების შემდეგ.

აღსანიშნავია, რომ, დაკვირვების მიზნით, აღნიშნული უწყება აგროვებს მონაცემს ჰაერში მავნე გაფრქვევების შესახებ. 2015 და 2016 წლებში ჰაერის ხარისხი შეფასდა 3 – 3 წერტილში, წელიწადში 14 და 28 გაზომვით, შესაბამისად. თუმცა, ეს მონაცემები არ არის საკმარისი არც უშუალოდ გაზომვის წერტილებში ცალკეული მავნე ნივთიერებათა კონცენტრაციის ზუსტი საშუალო წლიური მაჩვენებლის გამოსაყვანად, არც ქალაქში ჰაერის ხარისხის დასადგენად.

ქ. გორში ასევე არსებობს რამდენიმე ობიექტი, რომელიც დარეგისტრირებულია, როგორც მავნე ნივთიერებათა გამაფრქვევლები. თუმცა, ისინი არ შეიძლება მივიჩნიოთ განსაკუთრებულ დამაბინძურებელ წყაროებად. 2015-2016 წლის ინდიკატორული გაზომვებიდან ქალაქის ტერიტორიაზე (სულ 42 სინჯი) არცერთ შემთხვევაში არ დაფიქსირებულა მავნე ნივთიერებათა მაღალი კონცენტრაცია.

საექსპერტო შეფასებით, ჰაერის ძირითადი დამაბინძურებლების თვალსაზრისით, ქ. გორში, ისევე როგორც ზოგადად საქართველოს იმ ქალაქებში, რომლებშიც არ ფიქსირდება რომელიმე კონკრეტული დამაბინძურებელი წყაროები (მაგ., მსხვილი მძიმე ინდუსტრიული საწარმოები), ჰაერის ძირითადი დამაბინძურებლებია:

- ავტო-სატრანსპორტო საშუალებების გამონაბოლქვი და საწვავის შენახვა-რეალიზაციის პროცესის თანმდევი ემისიები;
- სამშენებლო სექტორის მიერ წარმოებული მტვერი და მავნე ნივთიერებები (მაგ., სამშენებლო მასალების ტრანსპორტირებისას წარმოქმნილი მტვერი);

ამ თვალსაზრისით, საყრდენი დოკუმენტაცია არ ავლენს ჰაერის დაბინძურების საგანგაშოდ მაღალ მაჩვენებლებს შემდეგი სავარაუდო მიზეზით:

- ქალაქი არ გამოირჩევა ავტო-სატრანსპორტო საშუალებების მაღალი რაოდენობით, არ ფიქსირდება საცობების პრობლემა.
- გეოგრაფიული თავისებურებები ქალაქის კარგ განიავებას უწყობს ხელს, რაც მნიშვნელოვანი გასათვალისწინებელი ფაქტორია გეგმარებითი გადაწყვეტების პროცესში.

ამჟამად ქალაქის ტერიტორიაზე ჰაერის დამაკმაყოფილებელი ხარისხი გამოწვეულია არა გარემოსდაცვითი რეგულირების ეფექტურობით, არამედ დაბალი ეკონომიკური აქტივობით. შესაბამისად, არამდგრადი განვითარების შემთხვევაში, ეკონომიკური აქტივობის და სიმჭიდროვის ზრდა გამოიწვევს ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებლის ზრდასაც. ამდენად, ქალაქგანვითარებითი დოკუმენტაციის შემუშავებისას, ეს საკითხი უნდა იყოს გათვალისწინებული, სახელმწიფოს მიერ აღიარებული სტრატეგიული მიდგომების შესაბამისად.

ამ თვალსაზრისით, გასათვალისწინებელია მდგრადი „ენერგეტიკის განვითარების სამოქმედო გეგმა“ (SEAP), რომელიც ქ. გორმა მერების შეთანხმების ფარგლებში 2013 წელს დაამტკიცა. ის ითვალისწინებს 2020 წლამდე სათბური ემისიების საბაზისო გაფრქვევების 20%-ით შემცირებას, აღნიშნული მიზნით, სამოქმედო გეგმაში გაწერილია ემისიის შემცირების ვალდებულება: სატრანსპორტო სექტორის რეფორმირებისა და მიწათსარგებლობის გეგმარების პროცესში. ამის მიღწევა კი, ტრანსპორტის მდგრადი, გარემოზე ორიენტირებული განვითარების ხელშეწყობითაა შესაძლებელი. ეს, პირველ რიგში, საზოგადოებრივი ტრანსპორტის წახალისებას და საქვეითო და საველოსიპედო გადაადგილებისათვის კეთილგანწყობილი გარემოს შექმნას გულისხმობს.

წყალი

წყლის ხარისხობრივი მდგომარეობის ზუსტი შეფასება რთულია, რადგან ხელმისაწვდომი საყრდენი მასალები მომველებულია ან არ არის საკმარისი. ინფორმაცია მდინარეებში წყლის ხარისხობრივი მდგომარეობის შესახებ ეკუთვნის საქართველოს გარემოს ეროვნულ სააგენტოს და წარმოადგენს ერთადერთ წყაროს. თუმცა, ამ უწყების მიერ მდინარეებიდან აღებული სინჯების რაოდენობა მწირია და არ იძლევა ზუსტი ანალიზის საშუალებას. ინფორმაცია

მიწისქვეშა წყლების ხარისხის შესახებ წარმოდგენილია გარემოს დაცვის მოქმედებათა მეორე ეროვნულ პროგრამაში, თუმცა, ის ეყრდნობა 1980-90 იანი წლების კვლევებს და, შესაბამისად, მოძველებულია.

ვითარებას ასევე ართულებს ის გარემოება, რომ წყლის ობიექტების მიმართაც არ არის შემუშავებული ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასების სტანდარტი და მეთოდოლოგია. ასეთი სტანდარტის შემუშავება მდინარეთა სააუზო ინტეგრირებული მართვის პროექტის ნაწილია და ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების გეგმა-გრაფიკით 2017 წლის ბოლოსთვის უნდა შესრულებულიყო („წყლის რესურსების მონიტორინგის დაგეგმვისა და განხორციელების წესების“ კანონქვემდებარე აქტის შემუშავება).

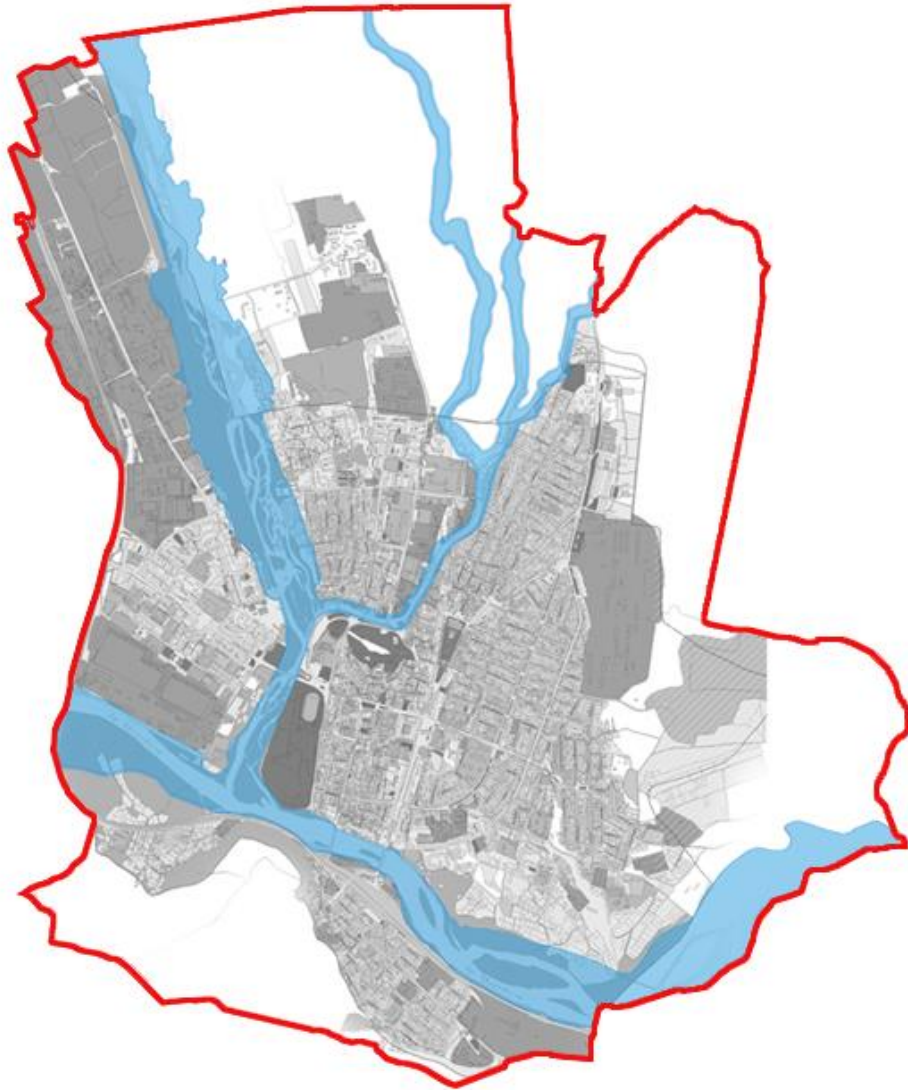
ამდენად, ხელმისაწვდომი ემპირიული მასალების საექსპერტო შეფასებით, დღეს ქ. გორში წყლის დაბინძურების თვალსაზრისით რამდენიმე მნიშვნელოვანი გამოწვევის დასახელებაა შესაძლებელი. ესენია:

- საკანალიზაციო წყლების დიდი ნაწილი გაუწმენდავად ჩაედინება მდინარეებში;
- ქალაქში არსებობს არეალები, რომლებიც არ არის მიერთებული საკანალიზაციო სისტემაზე და საიდანაც ნარჩენები ასევე პირდაპირ მდინარეებში ჩაედინება;
- სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებიდან (ძირითადად, სასუქების შეტანით გამოწვეული) ნიტრატებით დაბინძურების შემთხვევები;
- მტკვრის ჭალებთან არასანიტარული ნაგავსაყრელის (გორის ნაგავსაყრელი) სიახლოვე, რომელიც შესაძლოა აბინძურებდეს მიწისქვეშა წყლებსა და მდინარე მტკვრის ჭალებს;
- მდინარეთა კალაპოტების საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით დაბინძურება;
- მიწისქვეშა წყლების შესახებ ინფორმაციის არარსებობა, განსაკუთრებით, ახლად ათვისებულ არეალებში.

წყლის ობიექტების შესახებ ადგილობრივი თვითმმართველობის ხელთ არსებული გეო-საინფორმაციო მონაცემებიც დასაზუსტებელია, რასაც ადასტურებენ როგორც მუნიციპალიტეტის, ისე ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებიც (ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლებთან, 2017). ეს გარემოება ასევე გამოიკვეთა მდინარეთა აუზებისა და კალაპოტების სავლე დაკვირვებებით, რომელიც კვლევითმა ჯგუფმა 2017 წლის ოქტომბერ-დეკემბრის თვეებში განახორციელა.

ამ თვალსაზრისით ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემა არის ის, რომ არ არსებობს განახლებული ინფორმაცია და შესაბამისი რუკები მდინარეთა დატბორვის ზონებისათვის. ჩართულობის ღონისძიებებისას აღმოჩნდა, რომ წყალდიდობები (წყალმოვარდნები) ქალაქისათვის მაღალი რისკის შემცველია და მათი მართვა ერთ-ერთი პრიორიტეტული საკითხია. მდინარეთა კალაპოტის შესახებ არსებული ბოლო ინფორმაცია ასახულია 1985-88 წწ

„საქქალაქმშენპროექტის“ მიერ შემუშავებულ საინჟინრო გეოლოგიურ რუკაზე, რომელიც არ არის გეოგრაფიულად ზუსტი და საჭიროებს განახლებას. აღსანიშნავია, რომ ამ ტიპის რუკების მომზადება წარმოადგენს დამოუკიდებელი პროექტის საგანს.

ილუსტრაცია 10: მდინარეების აუზების საორიენტაციო სქემა

ნიადაგები

ნიადაგების შესახებ მონაცემები ასევე შეზღუდულია და არ იძლევა სრულყოფილი ანალიზის ჩატარების საშუალებას, თუმცა, გამოსაყოფია რამდენიმე გარემოება, რომლებიც ქვემოთაა აღწერილი.

ნიადაგების დაბინძურების კვლევა საქართველოში განახლდა 2015 წლიდან. 2016 წელს ქ. გორში გაიზომა ნიადაგში 4 სხვადასხვა მეტალის შემცველობა 5 წერტილში (გარემოს ეროვნული სააგენტო, 2016), თუმცა ამ გაზომვების სიმცირე არ იძლევა კვლევის შედეგების ქალაქის ტერიტორიაზე განვრცობის ან დაბინძურების რუკების მომზადების საშუალებას. აღსანიშნავია ისიც, რომ ჩატარებული გაზომვებით დაფიქსირდა მეტალების ზღვრულად დასაშვები კონცენტრაციების მნიშვნელოვანი გადაჭარბება. ყველა გაზომვა განხორციელდა ქალაქის განაშენიანებულ ნაწილში, გზისპირებზე; ხოლო ინდუსტრიულ ტერიტორიებზე, სადაც დაბინძურების რისკი კიდევ უფრო მაღალია, მსგავსი კვლევა არ ჩატარებულა. ბრაუნფილდებზე ნიადაგების მდგომარეობის კვლევა უნდა იყოს პირველი ნაბიჯი ამ ტერიტორიების სხვა ფუნქციით (განსაკუთრებით, საცხოვრებელი ან სოციალური ინფრასტრუქტურით) დატვირთვის შემთხვევაში;

ამჟამად არ არსებობს ინფორმაცია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების, ინდივიდუალური საცხოვრებელი განაშენიანების (სადაც წარმოდგენილია ინდივიდუალური ბაღებიც) და სათიბ-სამოვრების ტერიტორიაზე ნიადაგის დაბინძურების დონის შესახებ. განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს კვერნაკის სერზე არსებული სასაფლაოს გავლენა უშუალოდ მის მიმდებარედ არსებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ნიადაგის მდგომარეობაზე, ასევე გორის ნაგავსაყრელის მიმდებარე ტერიტორიაზე ნიადაგის დაბინძურების მაჩვენებლები.

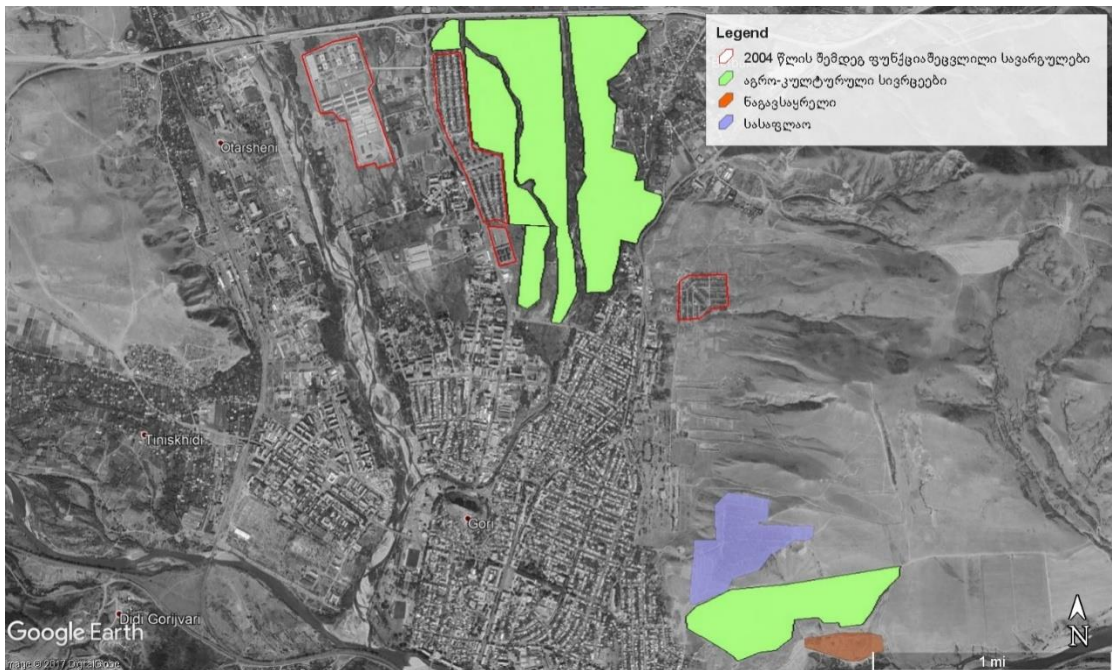
საპროექტო ტერიტორია მდებარეობს სემი-არიდულ ზონაში, რომელიც კლიმატის გლობალური ცვლილებისა და ადამიანის ზემოქმედების მიერ გამოწვეული უარყოფითი პროცესების მიმართ განსაკუთრებული მოწყვლადობით გამოირჩევა (მათ შორის, გაუდაბნოების მიმართ). კვერნაკის სერისა და გორიჯვრის მიმდებარე ტერიტორიები წარმოადგენენ სემი-არიდულ სივრცეებს ღარიბი მცენარეულობით (ძირითადად, ნატყევარებზე წარმოდგენილი მდელოები და იშვიათად - ბუჩქნარები) და შედარებით რთული რელიეფით. აქ სახეზეა ქარისმიერი ეროზიით დაზიანებული უბნები. ამდენად, მნიშვნელოვანი იქნება ქარისებრი ეროზიის შემცირების ღონისძიებების გატარება.

ნიადაგების დეგრადირების მიმართ მგრძობიარე უბნების (გამჟავება, დამლაშება, ქარისმიერი ეროზია, წყლისმიერი ეროზია) სქემა წარმოდგენილია წვრილ მასშტაბში და, შესაბამისად, გორისთვის მხოლოდ ზოგად სურათს ასახავს⁶. სქემის მიხედვით, ქალაქ გორის მიდამოებისთვის დამახასიათებელია როგორც ქარისმიერი, ასევე წყლისმიერი ეროზიული პროცესები. ამდენად, გეგმარებით

⁶ ინფორმაცია მოგვაწოდა საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ. მასალა მომზადებულია 2003–2006 წლებში, გერმანიის განვითარების ბანკის KfW დონორობით მიმდინარე პროგრამის ფარგლებში.

პროცესში გათვალისწინებული იქნება ქარდამცავი ზოლების მოწყობა, ისევე როგორც ვერტიკალური გეგმარების ხერხები, ნიადაგზე წყლისმიერი ეროზიის შესამცირებლად.

სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისა და ნახევრად ბუნებრივი სივრცეების დეგრადაციის კუთხით, გორისთვის მნიშვნელოვანი პრობლემაა ხელუხლებელი, ე.წ. გრინფილდების სამშენებლოდ ათვისება. ყველაზე ნათელ მაგალითს ამ კუთხით წარმოადგენს ე.წ. „დევნილთა დასახლებები“, რომლებიც მთლიანად სასოფლო-სამეურნეო მიწაზე, ე.წ. „ხელუხლებელ ბაღებში“ (ინტერვიუ ბიძინა სუმბაძესთან, 2017), მოეწყო.

ილუსტრაცია 11: გამოვლენილი აგრო კულტურული სივრცეებისა და კონფლიქტური არელების სქემა

ჰაბიტატები და ბიომრავალფეროვნება

გორის მიდამოებისთვის ჰაბიტატების კლასიფიკაცია ან ცალკეული სახეობებისათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიები გამოვლენილი არ არის. აღნიშნული წარმოადგენს დამოუკიდებელ, დარგობრივ პროექტს, რომლის განხორციელებაც საქართველოს ცალკეული რეგიონებისათვის განეკუთვნება საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს კომპეტენციას. ამდენად, წარმოდგენილი ანალიზი ძირითადად ეყრდნობა ახალკაცის & თარხნიშვილისა (2012) და ქვაჩაკიძის (2010) ნაშრომებს, რომლებიც ადგილზე გადამოწმებულია კვლევითი ჯგუფის მიერ.

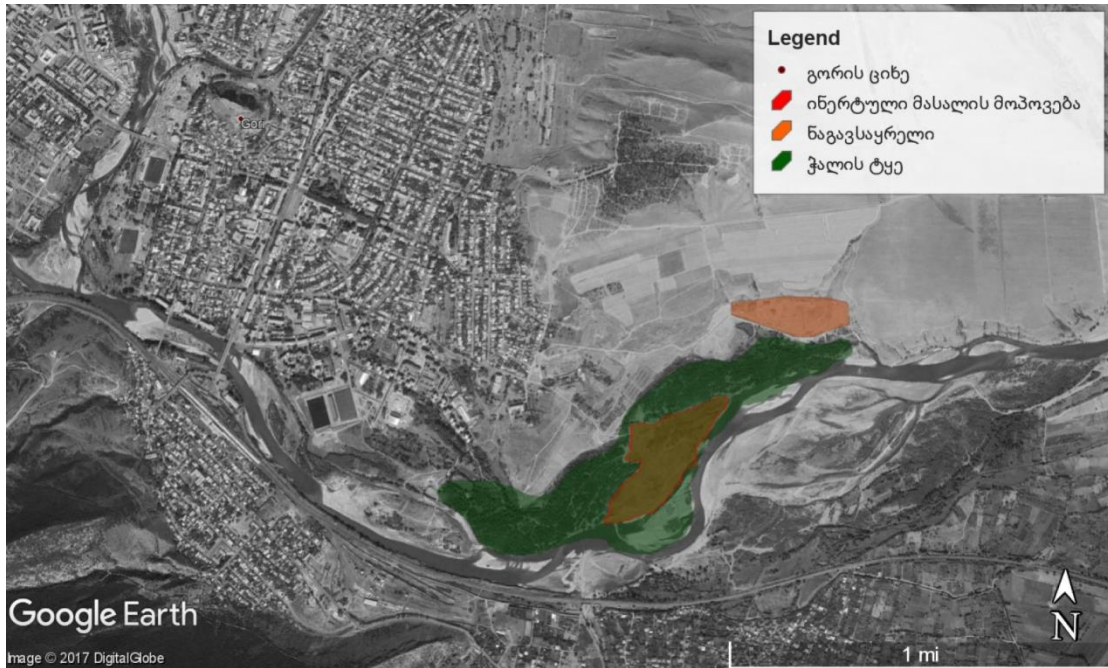
გორის მიდამოებში წარმოდგენილია შემდეგი ბუნებრივი და ნახევრად ბუნებრივი სივრცეები:

- სემი-არიდული მდელოები და ბუჩქნარები, ყოფილი ტყით დაფარული ტერიტორიები (ძირითადად, კვერნაკის ფერდობებზე, ასევე, ქალაქის ჩრდილო-დასავლეთით);
- მუხნარ-რცხილნარი ტყეები, გორიჯვრის ფერდობებზე, მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე.

მტკნარი წყლის ჭარბტენიანი ჰაბიტატების ფრაგმენტები წარმოდგენილია მდინარეების - მტკვრის და ლიახვის კალაპოტებში (ნაპირებზე და მდინარეების კუნძულებზე). აქ გვხვდება ჭალის მცენარეულობა, როგორც კალაპოტის რიყეზე ჭაობის/რიყის მცენარეულობის სახით, ასევე, ფრაგმენტულად - ჭალის ტყისთვის დამახასიათებელი ხე-მცენარეების კორომები (ვერხვები, ტირიფები). ქალაქ გორის ტერიტორიაზე ჭალის ტყის ყველაზე ვრცელ უბანს წარმოადგენს ქალაქის აღმოსავლეთ ნაწილში, მტკვარზე არსებული ≈ 40 ჰა ფართობის ტყის კორომი, რომელიც ორ ნაწილადაა გაყოფილი ≈ 10 ჰა ტერიტორიით, სადაც კალაპოტში და სანაპიროზე მიმდინარეობს ინერტული მასალის მოპოვება. ამასთან, ჭალების ეს მნიშვნელოვანი უბანი უშუალოდ ემიჯნება გორის მუნიციპალურ ნაგავსაყრელს, რომელიც გარემოს დაბინძურების წყაროს წარმოადგენს. ორივე გარემოება დამატებით შესწავლას საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების თვალსაზრისით. შედარებით მცირე კორომებია ლიახვზე ქალაქის ცენტრალურ და ჩრდილოეთ ნაწილში.

განხილული ტერიტორიების დაცვა და განვითარება მნიშვნელოვანია რამდენიმე მიზეზით:

- ისინი წარმოადგენენ დაცულ ეკოსისტემებს;
- ეს არეალები არის ბუნებრივ-სტიქიური კატასტროფების მომატებული რისკის ტერიტორიები. შესაბამისად, მათი გამოვლენა და იქ რიგი საქმიანობების შეზღუდვა აუცილებელია მსხვერპლისა და მატერიალური ზარალის თავიდან ასაცილებლად;
- მდინარეების კალაპოტები, როგორც წესი, წარმოადგენენ წყალდაცვით არეალებსა და ქალაქის განიავეების დერეფნებს;
- წყალჭარბი (ჭალები, ჭაობები) ტერიტორიები წარმოადგენენ მტკნარი წყლის გაწმენდისა და დაცვის ბუნებრივ ფილტრებს;
- მტკნარი წყლის ობიექტები (ჭალები, ჭაობები) წარმოადგენენ სათბური აირების დამაკავებელ ძირითად სივრცეს. ქ. გორში მათი დაცვა „მერების შეთანხმებით“ ნაკისრი ვალდებულებაა;
- მდინარეებს და მათ კალაპოტებს გააჩნიათ ქალაქის მიმზიდველობის - ტურისტული დაინტერესებისა და სარეკრეაციო პოტენციალი.

ილუსტრაცია 12: მტკვრისპირა ჭალების დამაზიანებელი ფაქტორები

ბუნებრივი რისკები

ბუნებრივი რისკები ქ.გორში, ისევე როგორც ზოგადად საქართველოში, ნაკლებადაა შესწავლილი. სათანადო მასალის (მათ შორის კარტოგრაფიული) არარსებობის პრობლემა ხაზგასმულია საქართველოს გარემოსდაცვით-სტრატეგიულ დოკუმენტაციაშიც (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2017).

არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, ძირითად რისკ-ფაქტორებს გორის ტერიტორიაზე წარმოადგენენ ჰიდრო-დინამიკური პროცესების შედეგად კატასტროფული პროცესების განვითარების შესაძლებლობა (წყალდიდობის რისკები, სანაპიროების წარეცხვის რისკები). მაგალითად, გარემოს ეროვნული სააგენტოს 2016 წლის ბიულეტენში გაწეულია რეკომენდაცია, რომ ქ. გორის ტერიტორიაზე, მტკვრის მთელი სანაპირო ხაზის გასწვრივ, ჩატარდეს ნაპირსამაგრი სამუშაოები, წარეცხვის მომეტებული რისკის გამო.

გეო-დინამიკური რისკების თვალსაზრისით, გამოსაყოფია შედარებით მაღალი დახრილობის ფერდობები - კვერნაკისა და გორიჯვრის მიდამოებში. აქ არსებობს საფრთხეები მეწყრებისა და ქვათაცვენის მცირე კერების სახით. ამასთან აღსანიშნავია, რომ მეწყრულ-გრავიტაციული პროცესების გაძლიერებას, ძირითადად, ინფრასტრუქტურული პროექტები (ძირითადად, გზების მშენებლობა) იწვევს. ამდენად, მნიშვნელოვანია მსხვილი სამშენებლო სამუშაოების დროს გათვალისწინებული იყოს გარემოზე ზემოქმედებისა და ბუნებრივი კატასტროფების პრევენციის საკითხები.

მყარი ნარჩენები

ნარჩენების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილია ნარჩენების მართვის კოდექსში, ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლის სტრატეგიასა და გარემოსდაცვით მოქმედებათა ეროვნულ პროგრამაში; ასევე, მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს ნარჩენების მართვის სახელმწიფო კომპანიის მიერ მოწოდებული მასალები და კორესპონდენცია სხვადასხვა პასუხისმგებელ უწყებებთან.

ნარჩენების მართვის თვალსაზრისით, ქალაქის ძირითადი პრობლემებია:

- არსებული საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონი არ აკმაყოფილებს „ნარჩენების მართვის კოდექსით“ გათვალისწინებულ მოთხოვნებს და წარმოადგენს გარემოს დაბინძურების წყაროს; მიუხედავად ამჟამინდელი ნაგავსაყრელის „მუნიციპალური ნაგავსაყრელის“ სტატუსისა, იგი ფაქტობრივად სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელსაც წარმოადგენს. ამდენად, უპრიანია მასზე სახიფათო ნაგავსაყრელისთვის გათვალისწინებული შეზღუდვითი რეჟიმების გავრცელება;
- მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ახალი პოლიგონის შესახებ, როგორც ქალაქის, ასევე, რეგიონული მასშტაბით კონკრეტული გადაწყვეტების არარსებობა ართულებს გეგმარებით გადაწყვეტებს. ჯერჯერობით უცნობია, სად უნდა მოეწყოს შიდა ქართლის რეგიონული პოლიგონი (სხვა რეგიონების პოლიგონების ადგილმდებარეობა უკვე ცნობილია). ასევე, გაურკვეველია, თუ რა ბედი ელის გორის ნაგავსაყრელს - კონსერვაცია, გადასატვირთ პოლიგონად თუ რეგიონულ ნაგავსაყრელად გამოყენება;
- ცხოველური, სამედიცინო, სახიფათო და სამშენებლო ნარჩენების განთავსების საკითხი საჭიროებს რეგულირებას. ცხოველური სამარხის მოწყობის ცალკეული საჭიროებების წარმოქმნისას, საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის ეროვნული სააგენტოსა და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტის თანამშრომლობით, იგეგმება ღონისძიება, რის საფუძველზეც მუნიციპალიტეტი გასცემს ნებართვას;
- ჯერ კიდევ არ არის მიღებული ნარჩენების მართვის მუნიციპალური გეგმა, რომელსაც შეეძლო მეტი სიცხადე შეეტანა აღნიშნულ საკითხებში.

საკანონმდებლო ჩარჩო, ინსტიტუციური ცვლილებები და საერთაშორისო პრაქტიკა

გარემოს დაცვის კუთხით სახელმწიფო პოლიტიკისა და მისი წარმართველი სტრუქტურის მიმართ იგეგმება ძირეული ცვლილებები. ამის გამომწვევი ძირითადი მიზეზია საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმება და მის ფარგლებში აღებული ვალდებულებები. ეს პირველ რიგში მოიცავს

ქართული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ძირეულ ცვლილებას, ასევე, გარემოსდაცვით მიდგომათა მნიშვნელობის ზრდას სხვა დარგებთან მიმართებაში.

ამ მხრივ, ქალაქგეგმარება არ წარმოადგენს გამონაკლისს. ქალაქგეგმარებით სტრატეგიულ დოკუმენტებში (მათ შორის მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში), საერთაშორისო გარემოსდაცვითი პრინციპებისა და მოთხოვნათა გათვალისწინება მიმდინარე ცვლილებების ამოქმედების შემთხვევაში, სავალდებულო იქნება. დაგეგმილი ცვლილებები ქართული პრაქტიკისთვის აქამდე არარსებულ მოთხოვნას უყენებს ქალაქგეგმარებით დოკუმენტს - მან უნდა დააკმაყოფილოს სტრატეგიული დოკუმენტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მოთხოვნები (იგივე სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასება).

აღსანიშნავია, რომ გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო სამუშაოებისა და მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების პერიოდი ემთხვევა აღნიშნული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის ძირეული ცვლილების პროცესს. ეს ნიშნავს, რომ ამ გარდამავალ პერიოდში მომზადებულმა დოკუმენტებმა მაქსიმალურად უნდა ასახონ მოსალოდნელი და მიმდინარე ცვლილებები იმისათვის, რომ განსაზღვრული ვადით შეინარჩუნონ აქტუალობა და რელევანტურობა.

ქვემოთ მოცემულ (იხ. ილუსტრაციები 14-15) სქემებში წარმოდგენილია ის ძირითადი ცვლილებები, რომლებიც მიმდინარეობს ან იგეგმება ასოცირების შესახებ შეთანხმების ფარგლებში და გარკვეული გავლენა აქვს მიწათსარგებლობით გადაწყვეტებსა თუ გეგმარებით პროცესზე. ეს ცვლილებები ითვალისწინებს როგორც ძირითადი კანონების, ასევე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების განახლება-შემუშავებას. ეს უკანასკნელი განსაზღვრავს სავალდებულოდ ჩასატარებელი კვლევების შინაარსსა და მეთოდოლოგიას. რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, დაგეგმილია ამ კვლევითი დოკუმენტების (მაგალითად GIS ბაზები) განახლება/შემუშავებაც. კანონქვემდებარე აქტები, ასევე, ადგენენ კონკრეტული გარემოსდაცვითი საკითხების მონიტორინგის ხერხებს.

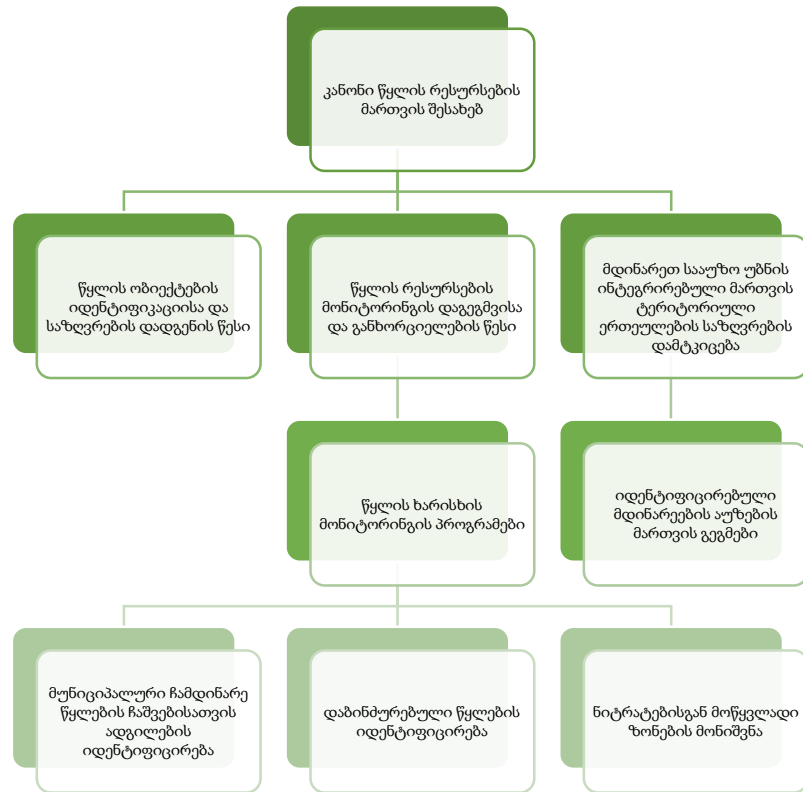
ახალი კანონის სახელწოდება
წყლის რესურსების დაცვის შესახებ
ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ
გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ახალი კოდექსი
ნიადაგის დაცვის შესახებ
ბიომრავალფეროვნების დაცვის შესახებ
ნარჩენების მართვის კოდექსი (შემუშავებულია)

ილუსტრაცია 13: მიმდინარე და უახლოეს წლებში დაგეგმილი ძირითადი გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ცვლილებები

გარემოსდაცვითი ცვლილებების მასშტაბი და კომპლექსურობა ილუსტრირებულია წყლის რესურსების მართვის მაგალითზე (იხ. ილუსტრაცია 15). სამოქმედო გეგმებით გაწერილი ნაბიჯების უდიდესი ნაწილი ექცევა მომდევნო 4-5 წლიან ვადაში, რომლისთვისაც დასრულებული უნდა იყოს ცალკეული მიმართულებებით არა მხოლოდ საკანონმდებლო ცვლილებები, არამედ უშუალოდ გეგმარებითი და საველე სამუშაოები - გარემოზე სხვადასხვა ტიპის უარყოფითი ზემოქმედების შემცირების მიმართულებით.

კონკრეტული დარგებისათვის დაგეგმილი ცვლილებების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილია ქვემოთ, თემატურ ქვეთავებში, ცვლილებათა ვადების მითითებით. ამასთან, დოკუმენტის დასასრულს წარმოდგენილია „სტრატეგიული დოკუმენტებით დაგეგმილი ცვლილებებისა და პროექტების გზამკვლევი“, სადაც მითითებულია ინფორმაცია დაგეგმილ ცვლილებათა განმახორციელებელ სტრუქტურათა, განხორციელების ვადებისა და მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმასთან დამოკიდებულების შესახებ (იხ. დანართი).

წარმოდგენილი ცვლილებების მასშტაბურობა, წარმოქმნის აუცილებლობას, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების პროცესში უზრუნველყოფილი იყოს შესაბამისი გარემოსდაცვითი სტრუქტურების აქტიური ჩართულობა. შესაბამისად, მიწათსარგებლობის გეგმარების პროცესში საწყის ეტაპებზე მნიშვნელოვანია გადაიხედოს და განახლდეს ინფორმაცია გარემოსდაცვით საკითხებზე პასუხისმგებელი სტრუქტურების შესახებ.

ილუსტრაცია 14: გარემოსდაცვითი საკანონმდებლო ცვლილებების ილუსტრირება წყლის რესურსების მართვის მაგალითზე

ჰაერის დაცვა

გარემოსდაცვით მოქმედებათა ეროვნულ სტრატეგიაში (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2017) ხაზგასმულია, რომ ეროვნული კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფს ტრანსპორტისა და ეკონომიკის სხვადასხვა დარგის საწარმოებიდან ჰაერში მავნე ნივთიერებების გაფრქვევის სათანადო რეგულირებას. შესაბამისად, დაგეგმილია:

- ჰაერის ხარისხის მართვაზე პასუხისმგებელი ძირითადი კანონის, „საქართველოს კანონი ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“, განახლება მისი ევროკანონმდებლობით გათვალისწინებულ ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით. სამოქმედო გეგმის გრაფიკით ეს დაგეგმილია 2017-2019 წწ (პასუხისმგებელი სტრუქტურა: საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო).

ცვლილების შემდეგ კანონი უნდა მოვიდეს შესაბამისობაში ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის დირექტივასთან (2008/50/EC) და ქვემდებარე დირექტივასთან (2004/107). შესაბამისად, მოსალოდნელია რიგი ცვლილებები კანონის კანონქვემდებარე ნორმების გათვალისწინებით.

ცვლილებები შეეხება მონიტორინგის, რეგულირებისა და შეზღუდვების სფეროს. მონიტორინგის ჩამოყალიბებული სისტემის არარსებობის პრობლემა გათვალისწინებულია, როგორც „ევროპასთან აპროქსიმაციის საგზაო რუკაზე“, (იულიჰი & გოგალაძე, 2017) ასევე, მესამე ეროვნული პროგრამის (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2017) სამოქმედო გეგმაში. უნდა გადაიდგას შემდეგი ნაბიჯები:

- კანონქვემდებარე აქტის მიღება ჰაერის ხარისხის შეფასების მოთხოვნებთან დაკავშირებით.
- ჰაერის ხარისხის კრიტერიუმების შემუშავება, მათ შორის, დაკვირვების პუნქტების რაოდენობისა და განლაგების შესახებ გეგმებისა და მათი ფუნქციონირების წესის სახელმძღვანელოს შემუშავება.

მიწათსარგებლობის გეგმარების ნაწილში სტრატეგიული გადაწყვეტებისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტია „მერების შეთანხმების“ ფარგლებში ქ. გორის მიერ შემუშავებული „მდგრადი ენერგეტიკის განვითარების სამოქმედო გეგმა“ (SEAP), რომლის მთავარ მიზანს წარმოადგენს 2020 წლისთვის საბაზისო ემისიების, სულ მცირე, 20 %-ით შემცირება.

ზემოთ წარმოდგენილი ცვლილებები ჰაერის დაცვის კუთხით განსხვავებულ რეჟიმებს აყენებს ურბანული დაგეგმარების პროცესში.

წყლის დაცვა

სტრატეგიული გარემოსდაცვითი დოკუმენტებით (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2017), (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2011) და სხვ. ხაზგასმულია, რომ საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობა, მათ შორის, ძირითადი კანონი წყლის დაცვის შესახებ, არ უზრუნველყოფს წყლის ობიექტების ჯანსაღი, ეკოლოგიური, ქიმიური და ფიზიკური მახასიათებლების დაცვას. შესაბამისად, მიმდინარეობს მუშაობა არსებითად ახალი ტიპის კანონზე „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“.

საქართველოს მიერ ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში ნაკისრი ვალდებულებით, „წყლის რესურსების მართვის შესახებ“ კანონი შესაბამისობაში უნდა მოდიოდეს „წყლის ჩარჩო დირექტივის“ მოთხოვნებთან. კანონი გეგმა-გრაფიკის მიხედვით მიღებულ უნდა იქნას 2018 წლისთვის. აღნიშნული კანონის ფარგლებში, ასოცირების შესახებ შეთანხმების გეგმა-გრაფიკით, განსაზღვრულია:

- კანონქვემდებარე აქტის შემუშავება „მდინარეთა აუზების/სააუზო უბნის ინტეგრირებული მართვის სააუზო ტერიტორიული ერთეულების საზღვრების დამტკიცების შესახებ“ - ეფუძნება „წყლის ჩარჩო დირექტივას“ - მიღების ვადა 2018 წ.
- კანონქვემდებარე აქტის შემუშავება „წყლის ობიექტის იდენტიფიკაციისა და საზღვრების დადგენის წესის შესახებ“ - ეფუძნება „წყლის ჩარჩო დირექტივას“ - მიღების ვადა 2018 წ.
- ნორმატიული აქტის შემუშავება სოფლის მეურნეობის წყაროებიდან წყლის დაბინძურების შესახებ - ნიტრატების შესახებ ევროკავშირის დირექტივის საფუძველზე- შესაბამისად, 2018 წლამდე.
- მდინარეთა აუზების „სააუზო მართვის გეგმების შემუშავება“.

ამასთან, ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების გეგმა-გრაფიკი ითვალისწინებს დამაბინძურებელი ობიექტებისა და/თუ დაბინძურების ცხელი წერტილების რუკების შემუშავებას, წყლის დამაბინძურებლების ინვენტარიზაციას. აღნიშნული რუკები შემდგომში ქალაქს მისცემს საშუალებას ადეკვატურად ასახოს ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საშიში არეალები და შეიმუშაოს მაკორექტირებელი ღონისძიებები.

ზემოთ მოყვანილი საკანონმდებლო ცვლილებები არის მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმებში სხვადასხვა შეზღუდვითი ზონების დამუშავების საფუძველი. მათი ასახვა ყველა სახის სივრცითი მოწყობის დოკუმენტში სავალდებულო იქნება.

ბუნებრივი რისკების შემცირება

საქართველოს აღიარებული გარემოსდაცვითი პოლიტიკური დოკუმენტების მიხედვით, ბუნებრივ რისკებზე რეაგირებისა და მედეგობის უზრუნველყოფის კუთხით ძირითადი ორიენტირება სანდო სამეცნიერო მონაცემების შეგროვებაზეა. მაგალითად, აღნიშნულია, რომ არსებული საინჟინრო-გეოლოგიური მონაცემები განახლებას და შევსებას საჭიროებს. შესაბამისად, სახელმწიფოს ნაკისრი აქვს ვალდებულება მოამზადოს განახლებული ინფორმაცია ბუნებრივი რისკების პრევენციის მიზნით. (გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2014), ასევე, 2019 წლამდე დაგეგმილია წყალდიდობების რისკის არელების რუკების მომზადება საქართველოს მასშტაბით.

- ბუნებრივი საფრთხეების სფეროში, ძირითადი სამართლებრივი აქტია 2014 წლის კანონი „სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“.
- 2015 წელს დამტკიცდა „სამოქალაქო უსაფრთხოების ეროვნული გეგმა“, სადაც სხვადასხვა ტიპის საგანგებო სიტუაციებში სახელმწიფო დაინტერესებულ მხარეებს შორის თანამშრომლობის ასპექტებია წარმოდგენილი.

სათანადო მასალის (მათ შორის კარტოგრაფიული) არარსებობის პრობლემა ხაზგასმულია საქართველოს გარემოსდაცვით-სტრატეგიულ დოკუმენტაციაშიც (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, 2017). შესაბამისად, სტრატეგიის სამოქმედო გეგმა განსაზღვრავს შემდეგ ღონისძიებებს:

საქართველოს ტერიტორიის გეოლოგიური საფრთხეების მონაცემთა ბაზისა და შესაბამისი ზონირების მსხვილმასშტაბიანი GIS რუკის მომზადება 2021 წლამდე, რაც მოიცავს:

- გეოლოგიური პროცესების იდენტიფიცირებას (მეწყერი, ღვარცოფი, და სხვ.);
- საქართველოს ტერიტორიის გეოლოგიური საფრთხეების ზონირების GIS რუკის მომზადებას;
- ბუნებრივი კატასტროფების რისკების შერბილებისა და პრევენციისთვის საჭირო ძირითადი მონაცემების შეგროვებას.

ამასთან, საქართველო-ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების ვალდებულებებით, საქართველო უერთდება „წყალდიდობების რისკების შესახებ“ დირექტივის (2007/60/EC) დებულებებს, რომელთა ფარგლებშიც სახელმწიფოს ევალება წყალდიდობების რისკის არელებისა და დატბორვათა ზონების რუკების მომზადება. ამ ტიპის რუკების გეგმით გათვალისწინებულ ვადებში მომზადების შემთხვევაში, ისინი სავალდებულო-გასათვალისწინებელ დოკუმენტებს წარმოადგენენ მიწათსარგებლობის გეგმარების პროცესში. ამჟამად, მუნიციპალიტეტის შესახებ არსებული საინჟინრო-გეოლოგიური მონაცემები მოძველებული და არასრულია და, შესაბამისად, საჭიროებს განახლებას, თუმცა

მნიშვნელოვანია მათი, როგორც საორიენტაციო სტატუსის მქონე დოკუმენტების გათვალისწინება.

ნიადაგის დაცვა

კანონმდებლობა ნიადაგის დაცვის კუთხით მოძველებულია და საფუძვლიან გადახედვას საჭიროებს, რაც ხაზგასმულია სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული სტრატეგიული დოკუმენტებით. გამოვლენილია სამოქმედო მიმართულებები, რომლებიც მოიცავენ, როგორც კონცეპტუალური მიდგომების განახლებას, ასევე, ნიადაგების დაცვის შესახებ ძირითადი კანონის ცვლილებას. მაგალითად, დოკუმენტში გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამის ნიადაგის ნაწილში წარმოდგენილ სამოქმედო გეგმით განსაზღვრულია:

- „ნიადაგის დაცვის შესახებ“ ახალი საკანონმდებლო აქტის მომზადება - 2017-2021
- „ნიადაგების მდგრადი მართვის კონცეფციის შემუშავება“ – 2017 წ.

საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმების ფარგლებში, უშუალოდ ნიადაგის დაცვითი ღონისძიებების შესახებ არ არის წარმოდგენილი მოთხოვნები, თუმცა აქ გათვალისწინებულია ისეთი ნაბიჯები, როგორცაა: ნარჩენების მართვის სისტემის მოდერნიზაცია, ემისიების შემცირება და გარემოზე ზემოქმედების შესახებ კანონმდებლობის განახლება (მათ შორის - სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების ნაწილი) - განაპირობებს მნიშვნელოვანი ნიადაგის დაცვითი ღონისძიებების გათვალისწინებას.

ბიომრავალფეროვნების დაცვის სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა ითვალისწინებს ისეთ ზოგად მიზნებს, როგორცაა: ნახევრად ბუნებრივი, აგრო-კულტურული სივრცეებისა და სათიბ-სამოვრების დაცვა/მდგრადი მართვა (ეს ყველაზე მოწყვლად სივრცეებს წარმოადგენს ნიადაგის დეგრადაციის კუთხით), რაც საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით ამ ტერიტორიების ფუნქციათა შენარჩუნება-დაცვას გულისხმობს.

ნარჩენების მართვა

ნარჩენების მართვის სფეროს მარეგულირებელი კანონმდებლობა განახლდა უახლოეს წლებში და შემდგომი ცვლილებები ამ კუთხით არ იგეგმება. ამჟამად ნარჩენების განთავსების კუთხით მოქმედი ძირითადი განახლებული საკანონმდებლო ნორმებია:

- საქართველოს კანონი „ნარჩენების მართვის კოდექსი“
- ნაგავსაყრელების მართვის საკითხები განსაზღვრულია 2015 წლის 11 აგვისტოს მთავრობის #421 დადგენილებით დამტკიცებული,

„ნაგავსაყრელების მოწყობის, ოპერირების, დახურვისა და შემდგომი მოვლის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტი.

მუნიციპალური ნარჩენების პოლიგონის შესახებ ინფორმაციის დაზუსტება-გადამოწმება შესაძლოა მოხდეს „ნარჩენების მართვის კომპანიაში“.

ცხოველური ნარჩენების, მათ შორის - გაფუჭებული სურსათის სამარხების შესახებ გაცემულ ნებართვების შესახებ ინფორმაცია შესაძლოა დაზუსტდეს, როგორც უშუალოდ მუნიციპალიტეტის სტრუქტურებს შორის, ასევე, სურსათის ეროვნულ სააგენტოში და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში.

ჰაბიტატების დაცვა

ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების მოთხოვნით, საქართველო უერთდება ჰაბიტატებისა და ფრინველთა დირექტივებს, რომლებიც სხვადასხვა სახეობის ფაუნისა და ფლორის წარმომადგენლების დაცვის მიზნითაა შექმნილი.

ძირითად სახელმძღვანელო დოკუმენტს ბიომრავალფეროვნების დაცვის მიმართულებით წარმოადგენს საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა.

- ევროკავშირის 92/43/EC „ჰაბიტატების დირექტივა“.
- ევროკავშირის 2009/147/EC „ფრინველთა დირექტივა“.

მოცემული დირექტივების გათვალისწინებით, საქართველოში მიმდინარეობს „ზურმუხტის ქსელის“ (Emerald Network) ადგილმდებარეობების/საიტების (სპეციალური კონსერვაციული მნიშვნელობის ტერიტორიები) იდენტიფიკაცია. საიტები მოიცავენ როგორც სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულ, ასევე, კერძო ტერიტორიებს, რომლებზეც ყალიბდება ცალკეული სახეობების დაცვისათვის საჭირო სპეციალური რეჟიმები. პროექტი მიმდინარეობს 2013 წლიდან და ჯერ არ დასრულებულა. შესაბამისად, მიწათსარგებლობის გეგმარების პროცესში მნიშვნელოვანი იქნება ინფორმაციის განახლება აღნიშნული დირექტივებით გათვალისწინებულ მოთხოვნათა გეგმარებაში ასახვის მიზნით.

წყალჭარბი ჰაბიტატების (ჭალები, ჭაობები) დაცვის კუთხით საქართველო შეერთებულია „რამსარის კონვენციას“ (RAMSAR). ევროკავშირის ჰაბიტატების დაცვის პოლიტიკის ერთ-ერთ სახელმძღვანელო დოკუმენტს სწორედ რამსარის კონვენცია წარმოადგენს. კონვენციის შესაბამისად არსებობს გზამკვლევები, რომელთა გამოყენებაც შესაძლოა გეგმარებით გადაწყვეტებში, მაგალითად, წყლის სააუზო მართვის პროცესში წყალჭარბი ტერიტორიების დაცვის ინტეგრირების სახელმძღვანელო დოკუმენტი „წყალჭარბი ჰაბიტატების ჰივანური გამოყენების შესახებ“ (Ramsar Convention Secretariat Rue Mauverney, 2010).

გეგმარებითი რეკომენდაციები

ქალაქ გორში გამოვლინდა მრავალი მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელთა ერთიანობაც ქმნის მის შესაძლებლობებითა და პერსპექტივებით სავსე უნიკალურ გარემოს.

ქალაქის ამჟამინდელი მდგომარეობა, არსებული ფიზიკური ვითარებისა და სახელმწიფოს მიმდინარე გარემოსდაცვითი რეფორმირების პროცესის გათვალისწინებით, იძლევა საშუალებას დაიგეგმოს შემდგომი განვითარება იმგვარად, რომ ქალაქი ჩამოყალიბდეს ჯანსაღ, უსაფრთხო და მიმზიდველ სივრცედ, როგორც ადგილობრივ მცხოვრებთათვის, ასევე, ქალაქის ვიზიტორებისათვის. ამ მიზნისთვის, შევიმუშავეთ რეკომენდაციების სამი ჯგუფი. ესენია:

რისკების შემცირება და საცხოვრებელი გარემოს გაუმჯობესება

- გამოსავლენია წყალდიდობების - დატბორვების არეალები. ამ არეალების დადგენა, მდინარეთა ინტეგრირებული სააუზო მართვის გეგმების ფარგლებში, წარმოადგენს საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვალდებულებას. აღნიშნული არეალები უნდა ასახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ;
- შესამუშავებელია გეოლოგიური საფრთხეების ზონირების რუკა და ამ საფრთხეების არიდების მექანიზმები. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ტერიტორიის გეოლოგიური საფრთხეების ზონირების მსხვილმასშტაბიანი GIS რუკის მომზადება არის საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვალდებულება. სამინისტროს მიერ ამ ტიპის დოკუმენტის შემუშავების შემთხვევაში, ის უნდა აისახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმაში;
- არსებული საარქივო მასალები, საინჟინრო-გეოლოგიური რუკების სახით, გეგმარებით პროცესში შესაძლოა გამოყენებულ იქნას მხოლოდ საეტაპოდ, როგორც საორიენტაციო არეალები, ყველა პასუხისმგებელი სტრუქტურების მაქსიმალური ჩართულობის პირობით;
- მდგრადი ენერგეტიკის განვითარების სამოქმედო გეგმის (SEAP) მოთხოვნათა გათვალისწინებით და ჰაერის დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად, მნიშვნელოვანია მდგრადი სატრანსპორტო პოლიტიკის დაგეგმვა. ეს გულისხმობს საავტომობილო ტრანსპორტის რაოდენობის ზრდის შეზღუდვას, საქვეითო, საზოგადოებრივი და არამოტორიზებული (ველოსიპედი) ტრანსპორტის სერვისების წახალისებას;
- გეგმარების პროცესში გასათვალისწინებელია ქალაქის განიავეების დერეფნები; ასევე, სათბური აირების (მეთანი, ნახშირორჟანგი) ემისიების შემცირების მიზნით აუცილებელია ბუნებრივი და

ურბანული მწვანე სივრცეების (განსაკუთრებით - ჭალები-ძირითადი აბსორბანტი) შენარჩუნება-აღდგენა;

- არსებული მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონის განვითარების გზის (დახურვა, გადასატვირთ სადგურად კონვერტირება) განსაზღვრა; აღნიშნული წარმოადგენს ნარჩენების მართვის კომპანიის კომპეტენციას. ამდენად, ეს საკითხი უნდა შეჯერდეს, როგორც ამ კომპანიასთან, ასევე, საქართველოს ინფრასტრუქტურისა და რეგიონული განვითარების სამინისტროსა და საქართველოს გარემოს და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან. მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ უნდა ასახოს ეს კომპონენტი;
- ყველა პასუხისმგებელი უწყების ჩართულობით უნდა განისაზღვროს ქ. გორში ცხოველური ნარჩენების პოლიგონის საჭიროება. ასეთი პოლიგონის საჭიროების შემთხვევაში, აღნიშნულის ასახვა მნიშვნელოვანია მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების პროცესში. უნდა განისაზღვროს „ჯანდაცვის სამინისტროს“ და გარემოს დაცვაზე პასუხისმგებელი სტრუქტურების ჩართულობის მექანიზმი.
- საჭიროა მდინარეების საყოფაცხოვრებო ნარჩენებით დაბინძურების პრობლემის შესწავლა, დაბინძურების მიზეზების გამოვლენა და შესაბამისი რეაგირება;
- ნიადაგების დაცვისა და შენარჩუნების სტრატეგიული მნიშვნელობა გათვალისწინებული უნდა იყოს გეგმარებით გადაწყვეტებში. უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმ ტიპის გადაწყვეტებს, რომლებიც არ გამოიწვევს ნიადაგების შეუქცევად დეგრადაციას (აუშენებელი „მწვანე“ სივრცეების სამშენებლო ინფრასტრუქტურით დატვირთვას).
- მნიშვნელოვანია ნიადაგის დაბინძურების რუკის მომზადება გორისთვის, რომელიც მოიცავს მონაცემებს ინდივიდუალური განაშენიანების კერძო ნაკვეთებისა და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ნიადაგის მდგომარეობის შესახებ;
- შესასწავლია კვერნაკის სერზე მდებარე სასაფლაოს გავლენა მის ქვემოთ არსებულ სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე;
- შესასწავლია ნიადაგის დაბინძურების მასშტაბები გორის ნაგავსაყრელის მიდამოებში და შესაბამისი მაკორექტირებელი ღონისძიებების გატარება;
- ნიადაგის დეგრადაციის ნეიტრალური ბალანსის უზრუნველსაყოფი ღონისძიებების გატარებისთვის შესაბამის სტრუქტურებთან თანამშრომლობა (მაგალითად, ქარისმიერი ეროზიის შესაჩერებელი ღონისძიებების დაგეგმვა - კვერნაკის სერზე ტყეების აღდგენის სამუშაოები, ქარსაცავი ზოლების პროექტის შემუშავება და ა.შ.);
- შესასწავლია ნიადაგის დაბინძურების ხარისხი ყოფილ ინდუსტრიულ ტერიტორიებზე (ბრაუნფილდებზე), მათი ხელახალი გამოყენების ფუნქციის განსაზღვრის მიზნით;
- მუნიციპალური სტრუქტურები დამოუკიდებლად ვერ შეიმუშავებენ გარემოსდაცვით სტრატეგიულ დოკუმენტებში ასახულ კომპეტენტურ სტრუქტურებზე უფრო მაღალი კომპეტენციის მქონე შესაბამისი შინაარსის დოკუმენტს. ამდენად, გეგმარებითი გადაწყვეტილების

მიღების პროცესში აუცილებელია პროცესზე პასუხისმგებელ სტრუქტურასთან - სსიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოსთან მჭიდრო თანამშრომლობა აღნიშნული მონაცემების მოპოვების და/ან განახლების მიზნით. (მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავებამდე და მის ფარგლებში).

მდინარეების ჩართვა ქალაქში და ჰაბიტატების დაცვა

- ყველა გადაწყვეტა, რომელიც პირდაპირ, ან ირიბად იქონიებს გავლენას წყლის ხარისხზე ქ. გორის ტერიტორიაზე (კალაპოტების, ჭალების საორიენტაციო არეალები, დატბორვის არეალები), დაიგეგმოს და განხორციელდეს შესაბამისი პასუხისმგებელი სტრუქტურების (საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) ჩართულობით;
- წყლის დაბინძურების შესახებ საინფორმაციო ბაზის განახლება და მუდმივი მონიტორინგის წარმოება; მათ შორის, მდინარეთა დამაბინძურებელი წერტილოვანი წყაროების რუკის მომზადებას ქ. გორისთვის;
- იმ პირობებში, თუ მდინარეების აუზების მართვის გეგმები არ იქნება დამუშავებული ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავებამდე, მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ დაადგინოს შესაბამისი საორიენტაციო ზონები, რომლებიც შეზღუდავენ სამშენებლო განვითარებას მდინარეთა სააუზო მართვის გეგმების დამტკიცებამდე;
- საჭიროა გორის მუნიციპალური ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა. დღევანდელი მონაცემებით რთულია ასეთი ნაგებობის მოცულობისა და მდებარეობის შესახებ ზუსტი რეკომენდაციის შემუშავება. ამის მიზეზი არის, ერთის მხრივ, ქ. გორის მოსახლეობის რაოდენობისა და ეკონომიკის ზრდის არაპროგნოზირებადი მაჩვენებლები. მეორეს მხრივ, სახელმწიფოში მიმდინარე რამდენიმე ანალოგიური პროექტი (თელავი, გორის წმინდაწყლის დასახლება და ა.შ) ასეთი ტიპის ნაგებობის მშენებლობის შესაძლებლობებს აჩენს. მთელი ქალაქის დამფარავი - საკანალიზაციო წყლების გამწმენდი სისტემის დაგეგმვისას მნიშვნელოვანია საქართველოში არსებული გამოცდილების (თბილისი - მიმდინარე პროექტი, თელავი - მიმდინარე პროექტი, ბათუმი - მიმდინარე პროექტი, უშუალოდ ქ. გორის სადგურის დასახლება - დასრულებული პროექტი) გათვალისწინება;
- სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებიდან ჩამდინარე წყლების მართვის მექანიზმების შემუშავება;
- წყლის ობიექტების საორიენტაციო არეალების გამოვლენისას, წყლის ობიექტების მიმართ მიწათსარგებლობის გადაწყვეტების შემუშავებისთვის, გეგმარებითმა ჯგუფმა უნდა იხელმძღვანელოს „ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის“ (Directive 2000/60/EC of the

European Parliament and of the Council establishing a framework for the Community action in the field of water policy) მიერ განსაზღვრული მეთოდოლოგიური მითითებების შესაბამისად. დამხმარე სახელმძღვანელოდ/გზამკვლევად შესაძლოა გამოყენებულ იქნას მდინარეთა სააუზო მართვის გზამკვლევი (Department for environment food & rural affairs welsh government, 2014) ან სხვა, წყლის ჩარჩო დირექტივასთან ადაპტირებული წყლის სააუზო მართვის სახელმძღვანელო დოკუმენტი;

- მნიშვნელოვანია ურბანული ტერიტორიების მიმდებარე ბუნებრივი და ნახევრად-ბუნებრივი ჰაბიტატების იდენტიფიკაცია - მათი საზღვრების დადგენა. პროექტი შესაძლოა განხორციელდეს მუნიციპალიტეტის მიერ, საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან თანამშრომლობით;
- საჭიროა მწვანე საფარის აღდგენითი ღონისძიებების მიზანშეწონილობის კვლევა ყოფილ ტყით დაფარულ ტერიტორიებზე;
- საჭიროა მტკვრის ხეობის აღმოსავლეთ ნაწილში წარმოდგენილი ჭალის ტყის კორომების დაცვისა და აღდგენის პროექტის მომზადება, ლიახვის ჭალის ტყის კორომების მდგომარეობის შეფასება;
- უნდა მოხდეს მტკვრისა და ლიახვის ჭალების ეკო-ტურისტული პოტენციალის შეფასება ისეთი პოპულარული ეკო-ტურისტული მიმართულებებით, როგორცაა ფრინველებზე დაკვირვება (Bird watching) და ა.შ;
- მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის პროექტირების პროცესში მნიშვნელოვანია საქართველოს გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან, მიმდინარე გარემოსდაცვით პროექტებთან (მათ შორის, დაცული ტერიტორიების სისტემის განვითარებისა და „ზურმუხტის ქსელის“ სისტემის განვითარების) კოორდინაცია, რათა გამოირიცხოს მუნიციპალიტეტის მიერ გარემოსდაცვით სტრატეგიით გათვალისწინებული მიდგომების შეუსაბამო განვითარების დაგეგმვა;
- მდინარეთა კალაპოტების, ჭალებისა და მიმდებარე მწვანე სივრცეების საორიენტაციო გეგმარებითი გადაწყვეტები შემუშავდეს „ევროკავშირის წყლის ჩარჩო დირექტივის“ (Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council establishing a framework for the Community action in the field of water policy) მოთხოვნათა შესაბამისად. მეთოდოლოგიური მიდგომები დაეყრდნოს კომპეტენტურ სახელმძღვანელო დოკუმენტს, მაგალითად რამსარის კონვენციის სახელმძღვანელო Ramsar handbooks for the wise use of wetlands 4th edition, 2010 „წყალჭარბი ჰაბიტატების ჭკვიანური გამოყენების შესახებ“ (Ramsar Convention Secretariat Rue Mauverney, 2010).

მწვანე სივრცეების მრავალდონიანი სისტემის შექმნა

- (SEAP) მოთხოვნათა შესაბამისად, მწვანე სივრცეების შენარჩუნების მიზნით, კომპაქტურ განვითარებაზე (ნაცვლად ახალი მწვანე სივრცეების ურბანიზაციისა) ორიენტირება;
- ურბანული მწვანე სივრცეების კონცეფციის შემუშავება;
- განისაზღვროს გორის სარეკრეაციო სისტემის განვითარების სამიზნე მიმართულებები, როგორც სივრცითი, ასევე, რაოდენობრივი პრინციპების გათვალისწინებით (რა მიმართულებით ვითარდება ქალაქის სარეკრეაციო სისტემა, როგორი უნდა იყოს ქალაქის მიწვდომადობის სტანდარტი, ერთ მოსახლეზე მწვანე სარეკრეაციო სივრცეების მინიმალური სამიზნე ფართობი და სხვ.);
- მნიშვნელოვანია მწვანე სარეკრეაციო სივრცეების გააზრება, როგორც სპორტული - გამაჯანსაღებელი ტერიტორიებისა;
- მწვანე სივრცეების სისტემის დაგეგმვისას უნდა მოხდეს ქალაქის გეოგრაფიული თავისებურებების (რელიეფი, ჰიდროქსელი), ასევე, დღეისთვის ქალაქში წარმოდგენილი ბუნებრივი მწვანე სივრცეების (ჭალები) გათვალისწინება და აღნიშნულ სისტემაში ჩართვა;
- განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა დაეთმოს ე.წ „ხაზოვან“ სისტემებს - მდინარისპირა სივრცეებს, მწვანე სპორტულ-გამაჯანსაღებელი აქტივობებისათვის;

მდგრადი ურბანული მობილობა

5. რეკომენდაციები სატრანსპორტო სისტემის განვითარებისათვის

ქვემოთ წარმოდგენილია სატრანსპორტო ნაწილის წინასაპროექტო კვლევის მასალების ანალიზი (იხ. ეტაპი 1, ტრანსპორტი). დოკუმენტში ასევე წარმოდგენილია საკანონმდებლო ჩარჩოს მიმოხილვა და ის ასპექტები, რომელთა გათვალისწინებაც მნიშვნელოვანია ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის შემუშავების პროცესში.

ძირითადი დებულებები

სარეკომენდაციო ნაწილის ძირითადი მიზანია ქალაქი გორის მდგრადი ურბანული მობილობის სისტემის შექმნისათვის საჭირო ძირითადი ქმედებების განსაზღვრა და სამართლიანი და ეფექტიანი სატრანსპორტო სისტემის ჩამოყალიბება. სისტემა მომხმარებელს უნდა სთავაზობდეს გადაადგილების ისეთ საშუალებებს, რომელიც ორიენტირებული იქნება კერძო ტრანსპორტის მოხმარების შემცირებაზე, საზოგადოებრივი და არამოტორიზებული ტრანსპორტის პოპულარიზაციისა და მულტიმოდალური სატრანსპორტო სისტემის ჩამოყალიბების გზით.

ახალი ქუჩებისა და გზების მშენებლობა, გზების გამტარუნარიანობის გაზრდის მიზნით გაუმართლებელია. ევროპულმა ქალაქებმა სამოციან წლებში გაიარეს ის ეტაპი, რაც დღეს საქართველოს ბევრ ქალაქში დგას. ახალი ტიპის მშენებლობების და დიდი ინფრასტრუქტურული პროექტების დაწყება არამიზანშეწონილია სათანადო კვლევების გარეშე, რადგან ამან შეიძლება მდგომარეობა გააუარესოს ქალაქში, ხოლო მშენებლობაზე გაწეული ხარჯები არ აღმოჩნდეს ურბანული სივრცითი სტრუქტურისა და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებაზე მიმართული.

უნდა აღინიშნოს, რომ სატრანსპორტო და საველოსიპედო ქსელი სატრანსპორტო სისტემის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია. სატრანსპორტო ნაწილი აგებულია საფეხმავლო და საველოსიპედო მოძრაობის წახალისებაზე და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე, რაც წარმოადგენს საავტომობილო მოძრაობის ალტერნატივას მოკლე მანძილებზე გადაადგილებისათვის. გაუაზრებელი მშენებლობები კი ზღუდავს და აუარესებს საფეხმავლო და საველოსიპედო მოძრაობის მონაწილეების უსაფრთხო და კომფორტულ გადაადგილებას.

გზათა ქსელი

გზათა ქსელი არის საფუძველი არა მხოლოდ მოტორიზებული და კერძო ტრანსპორტისთვის, არამედ არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი

ტრანსპორტისთვისაც. გზათა იერარქიული ქსელი უზრუნველყოფს სატრანსპორტო მოძრაობის მონაწილეების სწორ გადანაწილებას ქალაქში, ხოლო მთავარ გზათა ქსელი - სწრაფ გადაადგილებას შორ მანძილებზე. მეორადი ქუჩათა ქსელი უზრუნველყოფს ურბანულ ქსოვილში არსებულ გადაადგილების მოთხოვნის დაკმაყოფილებას და ასევე აქვს შემკრები ფუნქცია მცირე ქუჩებსა და ძირითად გზათა ქსელზე არსებული ტრაფიკისთვის.

ქალაქი გორის მდებარეობა განპირობებული იყო მისი საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზებთან სიახლოვით. დროთა განმავლობაში, სხვადასხვა ფაქტორებმა განაპირობა ქალაქი გორის სატრანსპორტო მნიშვნელობის შემცირება, შემცირდა ინდუსტრიალიზაციის ტენდენცია, იკლო გადაადგილებებმა ახლანდელი ოკუპირებული ტერიტორიებიდან და მისი მიმართულებით. შედეგად ქალაქ გორს დარჩა ავტომობილიზაციის ზრდასა და საავტომობილო ტრანსპორტზე გათვლილი ქუჩების კარგი ქსელი.

ქალაქი შედგება ორი ძირითადი (მთავარი) სატრანსპორტო ღერძისაგან: გრძივი და განივი. 60 (შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზა) „თბილისი-სენაკი-ლესელიძის ს/გზის კმ 81 და კმ 87 გორის მისასვლელელები“, რომელიც უერთდება საერთაშორისო მნიშვნელობის საავტომობილო გზას ს1 „თბილისი-სენაკი-ლესელიძე (რუსეთის ფედერაციის საზღვარი)“ და საერთაშორისო მნიშვნელობის საავტომობილო გზა ს10 „გორი (სატრანსპორტო კვანძი)-ცხინვალი-გუფთა-ჯავა-როკი (რუსეთის ფედერაციის საზღვარი)“.

გრძივი კავშირი

ს10 საავტომობილო გზა ანუ ცხინვალის გზატკეცილი ჩრდილოეთიდან სამხრეთის მიმართულებით შემოდის ქალაქში (მდინარე ლიახვის პარალელურად) და რუსეთ-საქართველოს ომამდე (2008წ) დიდი პოპულარობით სარგებლობდა არა მხოლოდ გორის მუნიციპალიტეტში. ის აკავშირებდა გორისა და ცხინვალის მუნიციპალიტეტებს და ქონდა ეკონომიკური და ისტორიული მნიშვნელობა. სოფელ ერგნეთში არსებობდა ბაზარი, რომელიც მთელი საქართველოსთვის ძალიან მნიშვნელოვან და პოპულარულ სავაჭრო ადგილს წარმოადგენდა, რადგან ძირითადად კონტრაბანდული რუსული საქონელით მარაგდებოდა და მნიშვნელოვან კონკურენციას უწევდა საქართველოში იმ დროს არსებულ სხვა სავაჭრო ადგილებს. შეიძლება ითქვას, რომ მათი დიდი ნაწილი სწორედ ერგნეთიდან მარაგდებოდა. შესაბამისად აღნიშნული გზების მოხმარება ბევრად მაღალი იყო დღევანდელთან შედარებით.

სტალინის გამზირი ქალაქში გრძივი კავშირის უზრუნველყოფისთვის უმთავრესი გზაა. ის ხიდის მეშვეობით აკავშირებს მდინარე მტკვრის ჩრდილოეთით და სამხრეთით არსებულ ქალაქის განაშენიანებულ ტერიტორიებს.

გრძობი კავშირისთვის ასევე მნიშვნელოვანია შინდისის გზატკეცილი. ის ასევე მდინარე ლიახვის პარალელურია და უზრუნველყოფს ქალაქი გორის კავშირს ლიახვის მარჯვენა სანაპიროზე არსებულ განაშენიანებასთან (ორთაშენი).

განივი კავშირი

შ60 საავტომობილო გზა ქალაქ გორს აღმოსავლეთიდან და დასავლეთიდან შემოსასვლელით უზრუნველყოფს. მისი აღმოსავლეთ ნაწილი წარმოდგენილია ილიკო სუხიშვილის ქუჩის სახით, ხოლო დასავლეთი ნაწილი მშვიდობის გამზირის სახით. ილიკო სუხიშვილის ქუჩა ძირითადად თბილისის მხრიდან და მისი მიმართულებით მოძრავე სატრანსპორტო ნაკადებს ემსახურება, ხოლო მშვიდობის გამზირი - ძირითადად გორის მუნიციპალიტეტის დასავლეთ ნაწილში არსებულ სოფლებს.

განივი კავშირების უზრუნველყოფა ქალაქი გორისთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია იმდენად, რამდენადაც ქალაქის შუაში ჩაედინება მდინარე ლიახვი. ლიახვი ქალაქს ორ არათანაბარ ნაწილად ყოფს, რადგან მის დასავლეთ ნაწილში განადგურებულია უზარმაზარი საწარმოო ტერიტორია, სადაც დასაქმებული იყო კომბინატის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის დიდი ნაწილი. შესაბამისად გადაადგილებების დიდი ნაწილი მოდიოდა სწორედ ამ ტერიტორიაზე. მას შემდეგ, რაც აღნიშნული ქარხანა განადგურდა, გადაადგილებების მიმართულების დიდმა ნაწილმა სავარაუდოდ გადაინაცვლა ქალაქის აღმოსავლეთ ნაწილში. მდინარე ლიახვის განიერი კალაპოტიდან გამომდინარე იქმნება შთაბეჭდილება, რომ კომბინატი ქალაქის ცენტრიდან მოწყვეტილია და მისი ერთადერთი კავშირი ცენტრთან და ქალაქის აღმოსავლეთ ნაწილთან ერთადერთი ხიდია. თუმცა, არსებულ სატრანსპორტო ნაკადებზე დაკვირვებისას შეიძლება ითქვას, რომ განივ გადაადგილებებზე მოთხოვნას, დღეს არსებული კავშირები აკმაყოფილებს. ამ საკითხთან დაკავშირებით უფრო დეტალური ანალიზისთვის, მომავალში საჭირო იქნება უფრო სიღრმისეული კვლევები, რაც მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმის შემუშავების შემთხვევაში შესაძლებელი გახდება.

აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ქალაქ გორს მხოლოდ მდინარე ლიახვი არ ყოფს განივ ნაწილებად. მსგავს მოვლენად შეიძლება ასევე ჩაითვალოს მდინარე მეჯუდას ორივე ნაპირზე განთავსებული ქალაქის განაშენიანება, თუმცა მისი შედარებით ვიწრო კალაპოტიდან გამომდინარე, ამ ტერიტორიებს შორის განივი კავშირების უკმარისობა არ იგრძნობა.

რეკომენდაციები გზათა ქსელის განვითარებისათვის

ახალი გზების მშენებლობა ან არსებული ქსელზე სარეაბილიტაციო სამუშაოები/პროექტირება უნდა ტარდებოდეს ტრანსპორტის დარგის სპეციალისტების ზედამხედველობით (იგულისხმება არა მხოლოდ გზის მშენებელი, არამედ ურბანული ტრანსპორტის მგეგმარებელი, ქუჩის დიზაინერი და ა.შ). ქუჩა უნდა იგეგმებოდეს ე.წ. „სრული ქუჩების“/“Complete Streets” კონცეფციის მიხედვით, რაც გულისხმობს სატრანსპორტო იერარქიის თავში, პირველ რიგში შუამ პირებსა და ქვეითებს, ხოლო შემდეგ ველოსიპედისტს და არამოტორიზებულ ტრანსპორტს.

ილუსტრაცია 15: ქალაქი გორის გზათა ქსელის გეგმარებითი კლასიფიკაცია

მოტორიზებული ტრანსპორტი ამ იერარქიის ბოლოშია. გორს ეს პრობლემა დღეს ნამდვილად გააჩნია და სასურველია ამ საკითხს დაუყოვნებლივ მიექცეს ყურადღება, რათა მიმდინარე ან მომავალ პროექტებში მაინც იქნას გათვალისწინებული ის მინიმალური სტანდარტები, რაც ქვეითთა და შშმ პირების უსაფრთხო და კომფორტულ გადაადგილებას უზრუნველყოფს.

მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავების პერიოდში აუცილებელია განისაზღვროს ძირითადი სატრანსპორტო ღერძები და გზათა გეგმარებითი კლასიფიკაცია, რთა მოხდეს დაკავშირება მიწათსარგებლობის მიზნებთან და სივრცით დაგეგმარებასთან.

უნდა აღინიშნოს, რომ მცხეთასთან დამაკავშირებელი შიდასახელმწიფოებრივი საავტომობილო გზა **შ29** „ზაჰესი-მცხეთა-კავთისხევი-გორი-სკრა-ქარელი-ოსიაური“ ძალიან მნიშვნელოვანია სტრატეგიულად და სასურველია მისი გაძლიერება. როგორც პირველად დოკუმენტშია აღნიშნული, ის განიხილება არსებული საერთაშორისო მაგისტრალის ალტერნატივად და ტურისტული თვალსაზრისით საინტერესო და პერსპექტიულ მარშრუტად.

რეკომენდებულია დამატებითი ხიდის მშენებლობის განხილვა მდ. ლიახვზე, ასევე, გურამიშვილის ქუჩის რეკონფიგურაცია საფეხმავლო ქუჩად.

საზოგადოებრივი ტრანსპორტი

საკანონმდებლო ჩარჩო

ურბანული ტრანსპორტის რეგულირება საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით ძირითადად განისაზღვრება თვითმმართველობის კოდექსით. სხვა მარეგულირებელი კანონი ურბანულ ტრანსპორტს პირდაპირ არ ეხება, მაგ., მასთან ნაწილობრივ შეხებაშია „საქართველოს კანონი ტრანსპორტის სფეროს მართვისა და რეგულირების შესახებ“.

ა) ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი არის ძირითადი საკანონმდებლო აქტი, რომელიც არეგულირებს ურბანული ტრანსპორტის საკითხებს საქართველოს მუნიციპალიტეტებში, სადაც ზოგადად აღწერილია თვითმმართველობის როლი ურბანული ტრანსპორტის რეგულირების მიმართულებით.

თვითმმართველობის კოდექსის თანახმად განისაზღვრება მუნიციპალიტეტის საკუთარი უფლებამოსილებები ურბანული ტრანსპორტის რეგულირების მიმართულებით:

- ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების მართვა და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზება;

- ავტოსატრანსპორტო საშუალებების პარკირების ადგილებით უზრუნველყოფა და დგომის/გაჩერების წესების რეგულირება;
- მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში რეგულარული სამგზავრო გადაყვანის ნებართვის გაცემა;
- მოსახლეობის მუნიციპალური ტრანსპორტით მომსახურების ორგანიზება;

მერიის სამსახურებში მიმდინარე რეორგანიზაციის გათვალისწინებით, სასურველია გორის მუნიციპალიტეტმა დაიწყოს ამ მუხლით განსაზღვრული საკითხების განხორციელება. კერძოდ, სასურველია, როგორც მინიმუმ, დაიწყოს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტების განსაზღვრა და ამ მარშრუტებზე ნებართვების გაცემა. თუმცა, რადგან მუნიციპალიტეტს საკუთარი ტრანსპორტი არ გააჩნია, ამ სერვისებზე გადასახადების დაწესება შეიძლება მძიმე ტვირთად დააწვეს კერძო ოპერატორებს. ამიტომ, მოსამბენია ოპტიმალური გზა ამ პროცესებში მუნიციპალიტეტის როლის გაზრდისათვის (თუნდაც, პირველ ეტაპზე მხოლოდ ინფორმაციის შეგროვების ვალდებულების დაკისრება).

საჭიროა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის, ბავშვებისა და მოხუცებისათვის სათანადო სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის განვითარება, მათ შორის, მუნიციპალური ტრანსპორტის სათანადოდ ადაპტირებისა და აღჭურვის უზრუნველყოფა;

ბ) საქართველოს კანონი ტრანსპორტის სფეროს მართვისა და რეგულირების შესახებ - განსაზღვრავს საქართველოს ტერიტორიაზე ტრანსპორტის სფეროს მართვისა და რეგულირების სამართლებრივ და ორგანიზაციულ საფუძვლებს. აღნიშნული კანონი ვრცელდება ტრანსპორტის სფეროში საქმიანობის ყველა სუბიექტზე, საქართველოში მყოფ ყველა სატრანსპორტო საშუალებაზე, თუმცა კანონი უშუალოდ ურბანულ ტრანსპორტთან დაკავშირებულ საკითხებს არ არეგულირებს.

გ) საერთაშორისო აქტები: საქართველოსა და აზიის განვითარების ბანკს შორის დაფინანსების ჩარჩო ხელშეკრულების (მდგრადი ურბანული ტრანსპორტის საინვესტიციო პროგრამა), მდგრადი ურბანული ტრანსპორტის განვითარების პროგრამა, რომლის ფარგლებშიც საქართველო იღებს ვალდებულებას და გააუმჯობესებს ურბანული ტრანსპორტის სისტემას საქართველოს ურბანულ ტერიტორიაზე 2030 წლისათვის.

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული ასოცირების შეთანხმების მიხედვით (**მუხლი 292**) მხარეები თანხმდებიან, რომ:

(ა) გააფართოებენ და გააძლიერებენ თანამშრომლობას ტრანსპორტის სფეროში, რათა ხელი შეუწყონ მდგრადი სატრანსპორტო სისტემების განვითარებას;

(b) წახალისებენ ტრანსპორტის ეფექტიან და უსაფრთხო მუშაობას, ასევე სატრანსპორტო სისტემების ინტერმოდალურობასა და ურთიერთთავსებადობას; და

(c) გამოიჩინენ ძალისხმევას, რომ გააძლიერონ თავიანთ ტერიტორიებს შორის ძირითადი სატრანსპორტო კავშირები.

კოორდინაცია სამსახურებს/განყოფილებებს შორის

როგორც პირველად დოკუმენტშია აღნიშნული, ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში ტრანსპორტის კუთხით იყო რამდენიმე მნიშვნელოვანი ხარვეზი კოორდინაციის კუთხით. აუცილებელია მოხდეს კოორდინირებული მუშაობა ტრანსპორტის მონათესავე სამსახურებს შორის (მაგ: ინფრასტრუქტურის სამსახური), რათა თავიდან ავიცილოთ ის პრობლემები, რაც შეიძლება გამოწვეული იქნას არაპროფილური კადრების მონაწილეობით ან პროფილური კადრების ნაკლებობით ისეთ საკითხებში, როგორცაა საგზაო ინფრასტრუქტურის და საგზაო მოძრაობის ორგანიზების ტექნიკური საშუალებების ინსტალაცია და მათი ექსპლუატაცია. აუცილებელია მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში ახალი გზების პროექტირებისა და არსებული გზების რეაბილიტაციისა და მოვლა - პატრონობის პროცესში მონაწილეობდეს ტრანსპორტის დარგის სპეციალისტი.

კერძო-საჯარო ურთიერთობა

როგორც უკვე აღინიშნა, სატრანსპორტო შეფერხებების პრობლემის გადაწყვეტა ვერ მოხდება ახალი გზების მშენებლობით. ევროპული ქალაქები ხედავდნენ, რომ რამდენ ახალ გზასაც აშენებდნენ, იმდენად იზრდებოდა სატრანსპორტო ნაკადები და ამ გზის აშენებას მხოლოდ დროებითი ეფექტი ქონდა. დღეს მთელი ევროპა და მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნები გზების მშენებლობის ნაცვლად კერძო ავტომობილებისთვის სავალ ნაწილს აპატარავენ და მათ ხარჯზე საზოგადოებრივი ტრანსპორტისთვის ცალკე ზოლებს (BUS LANE) გამოყოფენ. ამ ზომების გატარება ქალაქს მეტ სიცოცხლისუნარიანობას სძენს, იზრდება მიმდებარე ტერიტორიებზე უძრავი ქონების ფასი, მცირდება მავნე აირების გამოყოფა და ხმაური, იზრდება ცხოვრების ხარისხი და ასე შემდეგ. თუნდაც ტურისტებისთვის, რაც ძალიან აქტუალური და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია გორის მუნიციპალიტეტისთვის, სწორედ უმანქანო, „მწვანე“ ქუჩებზე სეირნობაა მეტად მიმზიდველი. ქალაქის გრძელვადიან სტრატეგიაში აუცილებელია აღნიშნული იყოს ტრანსპორტის მულტიმოდალურობის პრიორიტეტიზაცია.

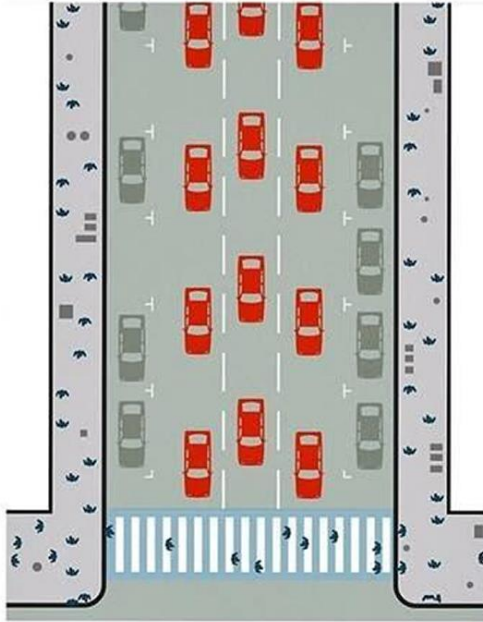
როგორც პირველად დოკუმენტშია აღნიშნული საზოგადოებრივი ტრანსპორტი ქალაქ გორში მთლიანად კერძო ოპერატორებითაა წარმოდგენილი. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ მხოლოდ კერძო ინტერესებით საზოგადოებრივი ტრანსპორტი

კარგავს მისი არსებობის პრინციპს, რაც გულისხმობს თანაბარ ხელმისაწვდომობას და სამართლიანობას. თუნდაც ის ფაქტი, რომ ყველა მარშრუტი მუშაობას ასრულებს 19:00 სთ-ზე (ზამთარში 18:00), ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ საზოგადოებრივ ტრანსპორტს გააჩნია მხოლოდ კომერციული ინტერესები და ნაკლებადაა მორგებული მოსახლეობის საჭიროებებზე. რა თქმა უნდა, კერძო ოპერატორებისათვის განმსაზღვრელი ფაქტორი მარშრუტის რენტაბელობაა, რადგან ეს კომპანიები მხოლოდ საკუთარ შემოსავლებზე არიან დამოკიდებული და არ გააჩნიათ არანაირი დოტაცია ან სუბსიდია მუნიციპალიტეტის მხრიდან (როგორც წესი საზოგადოებრივი ტრანსპორტი არ არის მომგებიანი და მას გააჩნია დამხმარე ფინანსური წყაროები). თბილისის მერია თბილისის სატრანსპორტო კომპანიას ყოველწლიურად რამდენიმე ათეულ მილიონ ლარს უხდის დოტაციის, სუბსიდიის ან/და სხვა სახით, თუმცა ამ თანხებს გააჩნიათ მიზნობრიობა და არ არის ორიენტირებული კომპანიის მოგების გაზრდაზე.

იქიდან გამომდინარე, რომ მუნიციპალიტეტი მოუმზადებელია (როგორც ფინანსურად, ასევე ინსტიტუციონალურად) აღნიშნული გამოწვევების წინაშე, მდგრადი ურბანული ტრანსპორტის კლასიკურ მოდელზე გადასვლა უახლოეს პერიოდში მუნიციპალიტეტისთვის ზედმეტად რთული იქნება. ამიტომ, მოკლევადიან პერიოდში შეიძლება შემუშავდეს კერძო-საჯარო ურთიერთობის მოდელი, რომელიც უზრუნველყოფს კერძო ოპერატორებისა და მოსახლეობის ინტერესების ოპტიმიზაციას ისე, რომ გასატარებელი ზომები არც კერძო ოპერატორებისათვის აღმოჩნდეს ზედმეტად აგრესიული და, ამავდროულად, გათვალისწინებული იქნას საზოგადოების ინტერესები. ამ პროცესში მუნიციპალიტეტს მთავარი პოზიცია უნდა ეკავოს. სწორედ მან უნდა უზრუნველყოს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მომხმარებლის ყველა კატეგორიის თანაბარ პირობებში ჩაყენება (სოციალურად მოწყვლადი ფენებისათვის, სკოლის მოსწავლეებისათვის, სტუდენტებისათვის) და პროცესების სწორი კუთხით გაშუქება (იგულისხმება საზოგადოებრივი ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიები, რომელიც შეიძლება საჭირო გახდეს არაპოპულარული ზომების გატარებისას).

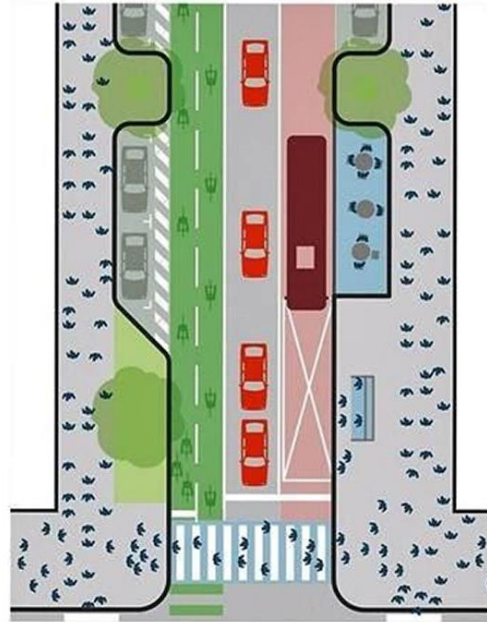
ზემოთ ჩამოთვლილი საკითხები შემადგენელია მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმისა (ISUMP). მასზე მუშაობა შესაძლებელია მიმდინარეობდეს გენ. გეგმაზე მუშაობის პროცესში, რათა მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაზე მომუშავე გუნდმა გადაამოწმოს, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ქსელის შემოთავაზებული ვერსია შესაბამისობაშია გორის მიწათსარგებლობის სამომავლო გენერალურ გეგმებთან. უნდა შემუშავდეს ახალი მარშრუტები, ან შეიცვალოს არსებული მარშრუტები მზარდი/კლებადი მოსახლეობის უკეთესად მომსახურებისთვის.

კერძო ტრანსპორტზე ორიენტირებული ქუჩა

მულტიმოდალური და კერძო ტრანსპორტზე ორიენტირებული ქუჩების გამტარუნარიანობა. მოყვანილ დიაგრამებზე ასახული მსგავსი გაბარიტების მქონე ქუჩების გამტარუნარიანობა სხვადასხვა ტიპის გადაწყვეტისათვის. პირველ მაგალითზე სივრცის უდიდესი წილი განკუთვნილია კერძო ტრანსპორტისათვის, როგორც მოძრავი ასე პარკირებული. საგზაო ინფრასტრუქტურა ასეთ გადაწყვეტაში მთლიანად განთავსებულია საფეხმავლო ნაწილზე, ავირბობს მას და იწვევს გამტარობის შემცირებას.

მულტიმოდალური ქუჩა

მულტიმოდალური ქუჩების შემთხვევაში გამტარობა ოზრდება სივრცის უფრო დაბალანსებული განაწილებით. სივრცის ასეთ გადანაწილება საშუალებას იძლევა ეფექტურად გამოიყოს ფართი სხვა აქტივობებისათვისაც, მაგალითად მოსვენებისათვის, უდომისათვის, გაჩერებისათვის, მენარეუბისათვის და სხვა. ილუსტრაცია ასახავს 3მ სიგანის ხაზებით გადაწყვეტილი ქუჩის გამტარობას სხვადასხვა სატრანსპორტო მოდალებისთვის პიკისათვის ნორმალური ოპერირების პირობებში.

კერძო ტრანსპორტზე ორიენტირებული ქუჩის გამტარუნარიანობა საათში

	4,500/h	x2	9,000 ადამიანი/სთ
	1,100/h	x3	3,300 ადამიანი/სთ
	0	x2	0 ადამიანი/სთ

სრული გამტარობა: 12,300 ადამიანი/სთ

მულტიმოდალური ქუჩის გამტარუნარიანობა საათში

	8,000/h	x2	16,000 ადამიანი/სთ
	7,000/h	x1	7,000 ადამიანი/სთ
	6,000/h	x1	6,000 ადამიანი/სთ
	1,100/h	x1	1,100 ადამიანი/სთ
	0	x1	0 ადამიანი/სთ

სრული გამტარობა: 30,100 ადამიანი/სთ

ილუსტრაცია 16: მულტიმოდალური ქუჩის კონცეფცია
წყარო: www.globaldesigningcities.org

სწორედ ზემოთ ნახსენები კვლევების მიზნით, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, მუნიციპალიტეტის მასშტაბით პერმანენტულად ხდებოდეს ინფორმაციის შეგროვება. აუცილებელია მუნიციპალიტეტმა დანერგოს პრაქტიკა, რომ გარკვეული პერიოდულობით (სეზონურობის ან რაიმე მოვლენის მიხედვით) ტარდებოდეს მსგავსი კვლევები. მგზავრთნაკადის პერიოდული კვლევების ჩატარება სასურველია შეტანილი იქნას მერიის შესაბამისი სამსახურის

დებულებაშიც (თბილისის მაგალითი), ხოლო მგზავრთნაკადის კვლევა, პირველ ეტაპზე, შესაძლებელია მოხდეს მგზავრთგადამყვანი კომპანიებისთვის მხრიდან, რაც მათთვის ვალდებულების სახით უნდა განისაზღვროს. ამის შესახებ პირველადი შეფასების დოკუმენტშიც არის საუბარი.

ილუსტრაცია 17: საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მისაწვდომობის რუკა

რეკომენდაცია: სატრანსპორტო მოდელის შემუშავება

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მერიის მხრიდან სასურველია მოკლევადიან პერიოდში მოხდეს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მარშრუტებზე ნებართვის გაცემა და ზოგადი სტრატეგიის შემუშავება. საშუალოვადიან პერიოდში კი სასურველია შეიქმნას გორის მუნიციპალიტეტის სატრანსპორტო მოდელი შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფების დახმარებით (PTV VISUM, Transcad...), რომლის საშუალებითაც შესაძლებელი გახდება საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ოპტიმალური მარშრუტების განსაზღვრა. ეს მაქსიმალურად გამორიცხავს მარშრუტების დუბლირებას და ზედმეტ დანახარჯებს როგორც ტრანსპორტიორის, ისე მგზავრების მხრიდან.

მარშრუტების რაოდენობამ შეიძლება მიგვითითოს ქსელის კომპლექსურობაზე და ზოგიერთ რაიონსა და ქუჩებზე მომსახურების შესაძლო დუბლირებაზე. დაბალანსებული საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ქსელის მიზანია მარშრუტების მიწოდება და განაწილება მთელს ქალაქში/მუნიციპალიტეტში და არა მხოლოდ მის ყველაზე საქმიან და ეკონომიკურად აქტიურ უბნებში.

მარშრუტის სიხშირე წარმოადგენს საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ქსელის მომსახურების ხარისხის ერთ-ერთ ინდიკატორს. რაც უფრო ხშირია მომსახურება, მით უფრო ნაკლებ დროს ხარჯავს მგზავრი საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ლოდინზე, რაც ითვლება მომსახურების მაღალ სტანდარტად. თუმცა, ზედმეტად ხშირად მოწოდებული საზოგადოებრივი ტრანსპორტი, შესაძლებელია, ქმნიდეს საგზაო შეფერხებებს და არ იყოს სრულად დატვირთული. რაც იწვევს გადახარჯვებს.

მომსახურების ხარისხი შეიძლება შეფასდეს შემდეგი სამი პარამეტრის მეშვეობით:

- მგზავრობის საშუალო დრო;
- ტრანსპორტის შეცვლის საშუალო რაოდენობა;
- ხელმისაწვდომობა.

მგზავრობის საშუალო დრო და ტრანსპორტის შეცვლის საშუალო რაოდენობა პარამეტრებია, რომლებიც დაითვლება სატრანსპორტო მოდელით. ხელმისაწვდომობა გამოიხატება ქალაქის მოსახლეობის პროცენტით, რომელსაც საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გამოყენებით უმოკლეს დროში აქვს წვდომა ქალაქის ცენტრთან.

სატრანსპორტო მოდელით შეგვიძლია ასევე განვსაზღვროთ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის სტრუქტურა ავტოპარკში შემავალი სატრანსპორტო საშუალებების ტიპისა და ზომის მიხედვით. სადაც გვექნება დიდი მოთხოვნა, იქ სასურველია დიდი ზომის ავტობუსების ყოლა და პირიქით.

შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფები იძლევა შეფასების ვარიანტების ფართო არჩევანს და მგეგმარებლებს ეხმარება პოტენციური გაუმჯობესების გამოვლენაში. აღნიშნული ინსტრუმენტები საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არსებული ქსელის გაუმჯობესების საუკეთესო საშუალებებს ავლენს.

ყოველივე ზემოთჩამოთვლილი საკითხი შემადგენელია მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმისა (ISUMP). მასზე მუშაობა შესაძლებელია განხორციელდეს მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მიმდინარეობის პროცესში, რათა მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაზე მომუშავე გუნდმა გადაამოწმოს, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ქსელის შემოთავაზებული ვერსია შესაბამისობაშია გორის მიწათსარგებლობის სამომავლო გენერალურ გეგმებთან. უნდა შემუშავდეს ახალი მარშრუტები, ან შეიცვალოს არსებული მარშრუტები მზარდი/კლებადი მოსახლეობის უკეთესად მომსახურებისთვის.

რკინიგზა

გორის რკინიგზის სადგურს მნიშვნელოვანი როლი უკავია საქართველოს რკინიგზის ქსელში. გორში ჩერდება თითქმის ყველა მარშრუტის სამგზავრო მატარებელი:

- თბილისი-ოზურგეთი
- თბილისი - ბათუმი
- თბილისი - ფოთი
- თბილისი - ზუგდიდი
- თბილისი - ქუთაისი

ნიქოზი - თბილისი - ნიქოზი

თუმცა გორის მუნიციპალიტეტისთვის ბევრად უფრო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სამგზავრო მარშრუტი თბილისი - ნიქოზი - თბილისი. მგზავრობის ღირებულება შეადგენს 1 ლარს და ის სრულ წრეს ასრულებს ყოველ დღე მთელი წლის განმავლობაში. მარშრუტის მოძრაობის განრიგი მოცემულია ილუსტრაციაში #18. როგორც ილუსტრაციიდან ჩანს, მატარებლის მგზავრობის ხანგრძლივობა ერთი მიმართულებით დაახლოებით 3,5 საათს შეადგენს, თუმცა მანძილი დაახლოებით 70 კმ-ია. ეს განპირობებულია მისი გაჩერებების რაოდენობით (30 გაჩერება). მატარებელს შესაბამის სეზონზე ძირითადად ტვირთგადაზიდვის ფუნქცია აქვს. მისი მეშვეობით ხდება გორის მუნიციპალიტეტების სოფლებში მიღებული მოსავლის ტრანსპორტირება თბილისის, გორის ან სხვა ბაზრების მიმართულებით. მგზავრობის ფასის, გაჩერებების რაოდენობის და მგზავრობის ხანგრძლივობის მიხედვით რთული არაა მიხვედრა, რომ მარშრუტი ფინანსურად წამგებიანია და მეტწილად სოციალურ დატვირთვას ატარებს. მიუხედავად იმისა,

რომ არ ჩატარებულა არანაირი ძირეული კვლევა ამ მიმართულებით, კონსულტანტი ჯგუფის აზრით ამ მარშრუტის არსებობას დიდი მნიშვნელობა აქვს გორის მუნიციპალიტეტის სიცოცხლისუნარიანობისათვის.

სასურველი და საინტერესო იქნებოდა მგზავრთნაკადის გადაადგილების კვლევის ჩატარება გორის მუნიციპალიტეტის ერთადერთი ელექტრო ტრანსპორტის რენტაბელობისა და მგზავრთნაკადის მოთხოვნილებების განსაზღვრისა და მისი შემდგომში ოპტიმიზაციის მიზნით. ეს კვლევა სცდება მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ფარგლებს და შესაძლოა მდგრადი ურბანული მობილობის (ISUMP) კვლევაში მისი თუნდაც რაიმე ნაწილის შეყვანა.

მატ. # 606/605 თბილისი - ნიქოზი - თბილისი

მატ. # 606 თბილისი - შინდისი			გაჩერების პუნქტი	მატ. # 605 შინდისი - თბილისი		
საერთო დრო გზაში 3 სთ 35 წთ.				საერთო დრო გზაში 3 სთ 12 წთ.		
შემოსვლა	დგომა	გასვლა		შემოსვლა	დგომა	გასვლა
-	-	18:25	თბილისი - სამგზ.	09:17	-	-
-	1	-	ბაქ. დიდუბე	-	5	-
18:40	1	18:41	აკჰალა	08:58	1	08:59
18:46	1	18:47	ზაპესი	08:52	1	08:53
-	1	-	ბაქ. კარსანი	-	1	-
18:57	1	18:58	მცხეთა	08:41	1	08:42
-	1	-	ბაქ. არმაზი	-	1	-
19:06	1	19:07	ძეგვი	08:33	1	08:34
-	1	-	ბაქ. შიო მღვიმელი	-	1	-
19:15	1	19:16	ქსანი	08:23	2	08:25
-	1	-	ბაქ. 2468 კმ	-	1	-
-	1	-	ბაქ. ხანდაკი	-	1	-
19:27	1	19:28	კავთისხევი	08:11	2	08:13
-	1	-	ბაქ. მიქელწყარო	-	1	-
19:36	1	19:37	კასპი	08:01	3	08:04
-	1	-	მეტეხი	-	1	-
19:50	1	19:51	გრაკალი	07:47	2	07:49
-	1	-	ბაქ. ქვაზრელი	-	1	-
20:00	1	20:01	უფლისციხე	07:39	1	07:40
-	1	-	ბაქ. ხიდისთავი	-	1	-
20:08	7	20:15	გორი	07:21	10	07:31
-	1	-	ბაქ. ტინის ხიდი	-	1	-
20:30	5	20:35	გორი სატვ.	07:05	5	07:10
-	1	-	ბაქ. თედოწმინდა	-	1	-
-	1	-	ბაქ. ნაკადული	-	1	-
-	1	-	ბაქ. აშენდა	-	1	-
-	1	-	ბაქ. ვარიანი	-	1	-
21:35	5	21:40	შინდისი	06:25	1	06:26
-	1	-	ბაქ. 25 კმ	-	1	-
22:00	-	-	ბაქ. ნიქოზი	-	-	06:05

ილუსტრაცია 18: თბილისი - ნიქოზი - თბილისი სამგზავრო მატარებლის განრიგი
წყარო: <http://www.railway.ge/samg/local-routes/train3.aspx>

საგზაო მოძრაობის ორგანიზება

საკანონმდებლო ჩარჩო

ადგილობრივ დონეზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზების და საგზაო უსაფრთხოების ასპექტებს განსაზღვრავს „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“ და მუნიციპალიტეტების მიერ მიღებული ნორმატიული და კანონქვემდებარე აქტები, როგორცაა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე საქალაქო ტრანსპორტის გადაადგილების მარშრუტის სქემებისა და მოძრაობის მიმართულებების დადგენა, არასაქალაქო ტრანსპორტისათვის გადაადგილების მიმართულება და საბოლოო გაჩერების ადგილების დადგენა, პარკირების ადგილების გამოყოფა, უსაფრთხოების კუნძულების გამოყოფა, და სხვ. „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“-ს შესაბამისად.

რეკომენდაცია

პირველადი დოკუმენტიდან ასევე ჩანს, რომ ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში არ არსებობდა ბერკეტი ქალაქის ადმინისტრაციულ საზღვრებში შემავალ გზებზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზების ტექნიკური საშუალებების მოვლა-პატრონობისა. ამჯერად უკვე გორის მუნიციპალიტეტის მერიამ აუცილებლად უნდა უზრუნველყოს მის ადმინისტრაციულ საზღვრებში შემავალ გზებზე არსებული საგზაო მოძრაობის ორგანიზების ტექნიკური საშუალებების მოვლა-პატრონობა. თუ ქალაქს ამისი ტექნიკური რესურსი არ გააჩნია, შესაძლებელია მისი „აუთსორსინგი“, რაც გულისხმობს აღნიშნულ მომსახურებაზე ტენდერის გამოცხადებას (ქალაქ თბილისის მერიის მაგალითი) ამ საქმიანობის კერძო კომპანიაზე დელეგირების მიზნით.

ანალოგიური სქემით უნდა დამონტაჟდეს ახალი საგზაო ნიშნები და სხვა ტექნიკური საშუალებები. ეს პროცესი უნდა იყოს ყოველწლიური და შეუქცევადი, რათა მაქსიმალურად დაცული იყოს საგზაო მოძრაობის მონაწილეთა უსაფრთხოება და კომფორტი.

ასევე, როგორც ზემოთ იქნა აღნიშნული, აუცილებელია მუნიციპალიტეტის მერიის შესაბამისი სამსახურებისათვის სავალდებულო გახდეს ინფორმაციის შეგროვება სატრანსპორტო ნაკადების, მგზავრთა ნაკადების, პარკირების ინტენსივობისა და სხვა სახის კვლევების გარკვეული პერიოდულობით ჩატარება. ინფორმაცია უნდა იყოს მუდმივად განახლებადი, რათა შეიქმნას მონაცემთა დინამიკა სამომავლო ანალიზისთვის.

პარკირება

საკანონმდებლო ჩარჩო

პარკირების რეგულირება საკანონმდებლო დონეზე ხდება ძირითადად 2 ორგანული კანონით, „თვითმმართველობის კოდექსი“ და „ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“.

„თვითმმართველობის კოდექსი“ განსაზღვრავს მუნიციპალიტეტებისათვის საკუთარ უფლებამოსილებებს, რაც უშუალოდ მუნიციპალიტეტის განსახორციელებელ ღონისძიებებს წარმოადგენს. პარკირებასთან დაკავშირებით მუნიციპალიტეტს უფლება აქვს განახორციელოს ადგილობრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზების მართვა და ადგილობრივი მნიშვნელობის გზებზე საგზაო მოძრაობის ორგანიზება, ავტოსატრანსპორტო საშუალებების **პარკირების ადგილებით უზრუნველყოფა და დგომის/გაჩერების წესების რეგულირება**. მის ფარგლებში მუნიციპალიტეტები აწესრიგებენ საავტომობილო გზებზე დგომის წესებს, ხაზავენ დგომის ადგილებს, აკეთებენ საგზაო მონიშვნებს, დგამენ საგზაო ნიშნებს, ასევე გამოყოფენ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე პარკირებისთვის შესაბამის ადგილებს სხვადასხვა სატრანსპორტო საშუალებისათვის.

„ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“ ავტოსატრანსპორტის პარკირების წესების დარღვევისათვის ჯარიმის ოდენობას და საჯარიმო სანქციებთან დაკავშირებულ რეგულაციებს განსაზღვრავს მხოლოდ ორი ქალაქისათვის: ბათუმისა და თბილისისათვის. ეს ზღუდავს პარკირების მიმართულებით სხვა მუნიციპალიტეტების საქმიანობას „თვითმმართველობის კოდექსის“ შესაბამისად, რის გამოც მეტნაკლებად მოწესრიგებული პარკირების სისტემა გააჩნიათ თბილისსა და ბათუმს.

სხვა მუნიციპალიტეტები ძირითადად სარგებლობენ „ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი“-ს 125 მუხლით, რაც გულისხმობს სატრანსპორტო საშუალების მძღოლის მიერ საგზაო მოძრაობის წესების დარღვევისათვის გათვალისწინებულ ჯარიმებს, მაგრამ, აღნიშნულით საჯარიმო სანქციების ადმინისტრირებას მხოლოდ შსს-ს შესაბამისი (საპატრულო) სამსახურები ახორციელებენ, რაც მუნიციპალიტეტების მხრიდან ადმინისტრირებას არაეფექტურს ხდის.

საქართველოს ძირითად მუნიციპალიტეტებს „თვითმმართველობის კოდექსის“ შესაბამისად მიღებული აქვთ ტერიტორიაზე ავტომანქანების პარკირების მარეგულირებელი ნორმების, ავტომანქანების პარკირების ადგილების განსაზღვრისა და ავტომანქანების პარკირების წესის, პარკირების საერთო და სპეციალური ადგილების განსაზღვრის შესახებ ნორმატიული აქტები (დადგენილებები). ამასთანავე, ხშირ შემთხვევაში გამოყენებულია პარკირების ადმინისტრირების მესამე პირზე გადაცემის უფლება, რაც გულისხმობს,

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული გარკვეული ადგილების იჯარით გაცემა.

რეკომენდაცია: პარკირების მართვის სისტემის დანერგვა

როგორც პირველად დოკუმენტშია აღნიშნული, პარკირების ადმინისტრირებას ქალაქ გორში ახორციელებს შპს „გორის სერვისჯგუფი“ მისი მოკრძალებული სამტატო ნუსხითა და ტექნიკური საშუალებებით. თუმცა, ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგ გაურკვეველია განაგრძობს თუ არა არსებობას აღნიშნული შპს და ვინ განახორციელებს პარკირების ადმინისტრირებას მომავალში.

ადგილობრივ მოსახლეობასთან ინტერვიუებმა, რეალურ დროში ჩატარებულმა დაკვირვებებმა და გუგლის ანალიტიკაზე დაკვირვებამ გვაჩვენა, რომ ქალაქ გორს საცობების კუთხით სერიოზული პრობლემა არ გააჩნია. ეს იმის მაჩვენებელია, როგორია ბალანსი პარკირების მოთხოვნასა და მიწოდებას შორის. შეფერხებები შეინიშნება მხოლოდ რამდენიმე ქუჩაზე ან ქუჩის მონაკვეთზე, მაგალითად: ჭავჭავაძის ქუჩის მონაკვეთი (თენგიზ ბურჯანაძის სახელობის სტადიონის მიმდებარედ), ცხინვალის გზატკეცილი, სტალინის გამზირი. სწორედ ამ მონაკვეთებზე შეიძლება ითქვას, რომ პარკირების მოთხოვნა აღემატება მიწოდებას (თუმცა ერთმნიშვნელოვნად ამის თქმა არ შეგვიძლია, რადგან სხვა ფაქტორებიც უნდა გავითვალისწინოთ), შესაბამისად. ამ ადგილებში პარკირების ადგილების მძებნელი ავტომობილებით იზრდება გადარბენა, რაც იწვევს სატრანსპორტო შეფერხებას.

თუმცა მცირე პრობლემა არ ნიშნავს იმას, რომ პრობლემა საერთოდ არ არსებობს. შესაბამისად, საჭიროა მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სატრანსპორტო სტრატეგიის ქონა. ამისათვის ჩასატარებელია ბევრად უფრო კომპლექსური კვლევები და ეს საკითხი სცდება მიწათსარგებლობის ჩარჩოებს, თუმცა ზოგადი რეკომენდაციების სახით უნდა დაფიქსირდეს შემდეგი საკითხები:

- ცხოვრების დონის ზრდის პროპორციულად იზრდება ავტომობილიზაციის მაჩვენებელიც, რაც ზრდის პარკირებაზე დაწოლას, რაც მოითხოვს პარკირების საკითხის მიმართ კომპლექსურ მიდგომას. ამისათვის გასაკეთებელია ქალაქის სატრანსპორტო ზონირება. ზონირების მიხედვით უნდა მოხდეს პარკირების ფასების დიფერენცირება. სხვადასხვა ზონას უნდა ქონდეს პარკირების ადგილებით სარგებლობის შესაბამისი ღირებულება. მაგალითად, ქალაქის ცენტრალურ რაიონში და იქ, სადაც მოთხოვნა პარკირებაზე დიდია, შესაძლებელია დამონტაჟდეს პარკომეტრები, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელი გახდება პარკირების ადგილებით სარგებლობაზე დაწესდეს საათობრივი გადასახადი. პარკირების ფასი

მოთხოვნის საუკეთესო რეგულატორია. პარკირება უფასო უნდა იყოს შედარებით ნაკლებად დატვირთულ ქუჩებზე. ადგილობრივი (უბნის) მცხოვრებლებისთვის უნდა არსებობდეს პარკირების სპეციალური წესები და პირობები.

- აუცილებელია სტატისტიკის წარმოება. შესაბამისი სამსახურები თუ უწყებები უნდა ქმნიდნენ სტატისტიკურ მონაცემთა ბაზებს. მონაცემთა ბაზაში უნდა არსებობდეს ველები: გაყიდული პარკირების საშვები ატრიბუტებით (საშვის გაყიდვის თარიღი, საშვის ტიპი), გამოწერილი ჯარიმები ატრიბუტებით (ჯარიმის გამოწერის ადგილი, ჯარიმის გამოწერის თარიღი, ჯარიმის სტატუსი) და სხვა;
- ქალაქ გორის დაბალსართულიანი განაშენიანების გამო, პარკირებაზე მოთხოვნის მკვეთრი ზრდა ნაკლებად სავარაუდოა. შესაბამისად, პარკირების პრობლემების გადაწყვეტა შესაძლებელია ქუჩაზე არსებული პარკირების ადგილების მოწესრიგებისა და მათზე სწორი ადმინისტრირების განხორციელების გზით. უნდა მოწესრიგდეს საგზაო მონიშვნები და საგზაო ნიშნები.
- ქალაქი გორის ლოგისტიკური მნიშვნელობიდან გამომდინარე, აუცილებელია შეიქმნას სატვირთო პარკირების სივრცე/სივრცეები.
- აუცილებელია ტურისტული პარკირების ადგილების სწორი ადმინისტრირება. ტურისტული პარკინგის ტექნიკური საშუალებები უნდა იყოს მუდმივად გამართული, მარტივად აღქმადი და გასაგები.
- აუცილებელია მოხდეს აღსრულების მექანიზმის შემუშავება. როგორც ამ თავის დასაწყისშია აღნიშნული, საკანონმდებლო ბაზა პარკირების კუთხით დასახვეწია ნაციონალურ დონეზე, თუმცა თითოეული მუნიციპალიტეტისთვის შესაძლებელია არსებობდეს სპეციფიური მოთხოვნების ძირითადი ჩარჩო, რაც მომზადებული უნდა იყოს, რათა საჭიროების შემთხვევაში შესაბამისმა უწყებებმა გაითვალისწინონ (ამისათვის შეიძლება გამოყენებული იქნას თუნდაც ეს დოკუმენტი).
- ამჟამად გორის მერიაში არ არსებობს პარკირების საკურაციო არცერთი კადრი, ხოლო პარკირების ადმინისტრირება, როგორც აღინიშნა სრულად „აუთსორსზეა“. სწორი პოლიტიკის შემუშავებისა და სამართლიანი გრძელვადიანი მიზნების განსაზღვრისთვის აუცილებელია გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში არსებობდეს შტატი, რომელიც კურირებას გაუწევს პარკირების ადმინისტრირებას და ორგანიზებას. საჯარო სამსახური უნდა იყოს პარკირების (არა მარტო) სტრატეგიის განმსაზღვრელი ქალაქისათვის.
- სასურველია, მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის მუშაობის პარალელურად ჩატარდეს მდგრადი ურბანული მობილობის კვლევა (SUMP), სადაც კვლევებით იქნება გამყარებული ის გეგმარებითი რეკომენდაციები, რაც ამ დოკუმენტით იქნება განსაზღვრული.

ტაქსები

როგორც მოგეხსენებათ, ტაქსების პრობლემა მუნიციპალურ დონეზე დგას და მხოლოდ გორით ეს პრობლემა ვერ გადაიჭრება. თუმცა, შეგვიძლია

მნიშვნელოვანი წვლილი შევიტანოთ ამ დიდ საქმეში. მუნიციპალიტეტის დონეზე სასურველია მოხდეს თუნდაც ტაქსების მონაცემების შეგროვება, თუ შესაძლებელია მათი მარშრუტისა და მგზავრთა ნაკადის შესახებ. დაწყება შეიძლება თუნდაც მუნიციპალიტეტის მიერ გამოყოფილი ტაქსების სპეციალური ადგილებიდან. ეს ვალდებულება სასურველია დაეკისროს აღნიშნულ ადგილებზე მდგომ ტაქსებს რაიმე სახის ნორმატიული აქტის მეშვეობით.

ინსტიტუციონალური მოწყობა

2017 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგ საჯარო სექტორში ჯერჯერობით გაურკვეველია კადრებისა და უფლება-მოვალეობების საკითხები. თუმცა 2017 წლის 24 ნოემბერს გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულომ (გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს დადგენილება #20, 2017 წლის 24 ნოემბერი) დაამტკიცა გორის მუნიციპალიტეტის მერიის ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელიც ტრანსპორტის კუთხით ასე გამოიყურება:

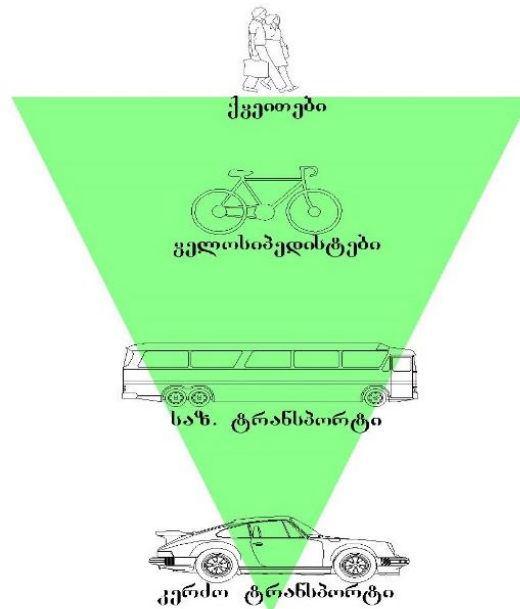

გაუგებარია, რა კავშირშია ერთმანეთთან გარე რეკლამის რეგულირება და ტრანსპორტი. არ შეიძლება ერთ განყოფილებაში იყოს ორი აბსოლუტურად განსხვავებული ხასიათის საქმიანობა. არსებული სტრუქტურა შექმნის არაეფექტურ სამუშაო გარემოს და გამოიწვევს ტრანსპორტთან დაკავშირებული უწყებების კოორდინაციის დარღვევას.

არამოტორიზებული ტრანსპორტი და ქვეითთა მოძრაობა

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სარეკომენდაციო ნაწილი ორიენტირებულია კერძო ტრანსპორტის მოხმარების შემცირებასა და არამოტორიზებული და საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მოხმარების პოპულარიზაციაზე. ასევე აღინიშნა,

რომ ქალაქ გორს გააჩნია ქუჩათა კარგი ქსელი (გეომეტრიული პარამეტრები), რაც მდგრადი ურბანული მობილობის სისტემის ერთერთი საბაზისო კომპონენტია. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ქუჩის მულტიმოდალურობა მხოლოდ გეომეტრიული პარამეტრებით არ იზომება. ქუჩის პროექტირება უნდა მოხდეს ისე, რომ გათვალისწინებული იყოს მისი ყველა მომხმარებლის უფლება შემდეგი იერარქიის დაცვით:

საველოსიპედო მოძრაობა

პირველადი შეფასების დოკუმენტში ხაზგასმულია ის ბუნებრივი და ხელშემწყობი ფაქტორები, თუ რატომაც მიზანშეწონილი ქალაქ გორში ველობილიკების განვითარება და არამოტორიზებული ტრანსპორტის ხელშეწყობა. ეს საკითხი მეტად აქტუალურია ტრანსპორტის მგეგმარებლებისთვის და მსოფლიოს განვითარებული ქალაქების გამოწვევაა.

უპატრონო ძაღლები

გორის მუნიციპალიტეტის მერიას შეუძლია წახალისოს ველოტრანსპორტის მოძრაობა ქალაქში თუნდაც იმ მცირედი პრობლემების აღმოჩენით და გადაწყვეტით, რომელიც დიდ რესურსებსა და ძალისხმევას არ მოითხოვს. მაგალითისთვის შეიძლება ითქვას უპატრონო ძაღლების პრობლემა. აღნიშნული საკითხი თითქმის ყველა ინტერვიუს დროს იქნა ნახსენები კონსულტანტი გუნდის რესპოდენტების მხრიდან და, როგორც ჩანს, გორში ეს პრობლემა მართლაც დგას. ეს, ერთი შეხედვით არც თუ ისე მნიშვნელოვანი საკითხი. შეიძლება უდიდეს ბარიერად იქცეს ველო ტრანსპორტის მომხმარებლისა თუ ქვეითისათვის და

შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა მათზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, თუ რა ტრანსპორტი აირჩიოს დანიშნულების ადგილამდე მისასვლელად. აღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტა შესაძლებელია მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაზე მუშაობის დაწყებამდე. მთავარია პრობლემების მნიშვნელობის დანახვა შესაბამისი უწყებების მიერ.

რეკომენდაცია: ველობილიკების მოწყობა მდინარის სანაპიროზე

გორის ერთ-ერთი სიმდიდრე, რაც შეიძლება კიდევ ერთი წამახალისებელი ფაქტორი გახდეს ველობილიკების დაგეგმვისთვის, მისი მდინარეთა სიუხვეა. შესაძლებელია მდინარეების სანაპიროების ისე დაგეგმვა, რომ მას მიუყვებოდეს ველო/საფეხმავლო ბილიკები გამწვანების ზოლთან ერთად. შედეგად ქვეითსაც და ველომომხმარებელსაც შეეძლება გადაადგილება გამწვანებულ ტერიტორიაზე. მდინარესთან სიახლოვე უზრუნველყოფს კარგ განიავებას, ხოლო გამწვანებული ზოლი კარგ საჩრდილობელს. არამოტორიზებული ტრანსპორტის წახალისება პირდაპირ კავშირშია ემისიების შემცირებასთან, რომელიც ქალაქს მერების შეთანხმებით და ასოცირების შეთანხმებით აქვს ნაკისრი. ის ასევე კავშირშია დოკუმენტის სხვა ნაწილებში აღნიშნულ გეგმარებით მიზნებთან და კონცეფციებთან.

ამასთან, ველობილიკების დაგეგმვისას, გასათვალისწინებელია:

- ველობილიკები ქალაქში უნდა დაიგეგმოს ისე, რომ ისინი იყოს ველოსიპედისტის მოთხოვნებზე მორგებული სხვა სახის ტრანსპორტისაგან დამოუკიდებლად.
- ველოსიპედის ქსელი უნდა იყოს უწყვეტი და უნდა აკავშირებდეს მიზიდულობის ცენტრებს (უმაღლესი და პროფესიული სასწავლო დაწესებულებები, სკოლები, ბაღები, პარკები, ტურისტული მიზიდულობის ცენტრები და ა.შ.)
- ველობილიკი უნდა იყოს პრაქტიკული გამოყენების. ის უნდა დაიგეგმოს ისე, რომ მორგებული იყოს იმ გადაადგილებების მოთხოვნებზე, რაც ქალაქში არსებობს.
- მსოფლიოს საუკეთესო პრაქტიკის მიხედვით, სასურველია ველობილიკი იყოს გამოყოფილი სხვა სატრანსპორტო საშუალებებისაგან კონსტრუქციულად ან შესაბამისი საგზაო ნიშნებითა და საგზაო მონიშვნით. თუმცა ნაკლები ფინანსური რესურსების პირობებში შესაძლებელია ე.წ. შერეული მარშრუტების დაგეგმვა, სადაც სიჩქარეთა შორის სხვაობა ველოსიპედისტსა და სხვა სატრანსპორტო საშუალებას შორის საგანგაშოდ დიდი არაა. მაგალითად იმ ქუჩებზე, სადაც სიჩქარის შეზღუდვა 30-40 კმ/სთ-ა, შესაძლებელია შერეული სარგებლობის ველობილიკების დაგეგმვა.
- ველობილიკები უნდა იყოს უსაფრთხო მომხმარებლებისათვის. მისი გეგმარება აუცილებლად უნდა მოხდეს დარგის სპეციალისტების

მეშვეობით, რათა თავიდან ავიცილოთ მომავალში მისი მოკლე პერიოდში ამორტიზება ან ფუნქციის დაკარგვა. შესაბამისად არამიზანშეწონილი და გაუმართლებელი ხარჯვა საბიუჯეტო თუ სხვა ფინანსებისა.

ილუსტრაცია 19: მდინარის სანაპიროს მოწყობის მაგალითი
წყარო: <http://wewegombel.me>

- ველობილიკი უნდა დაიგეგმოს ისე, რომ უზრუნველყოფილი იქნას ველოსიპედისტის პრიორიტეტიზაცია სხვა სახის სატრანსპორტო საშუალებებთან გადაკვეთის წერტილებზე (შესაბამისი საგზაო მოძრაობის ორგანიზების ტექნიკური საშუალებების დახმარებით).
- აუცილებელია ველოსიპედების პარკირების მოწყობა შესაბამისი სტანდარტების მიხედვით და შესაბამისი მიზიდულობის ცენტრების მიმდებარედ.

ეს არასრული ჩამონათვალია იმ საკითხებისა. რომელიც გათვალისწინებული უნდა იქნას ველობილიკების დაგეგმვისას. მათი გათვალისწინებით, შესაძლებელია განხორციელდეს პილოტ-პროექტი, რაც შესაძლებელს გახდის ქალაქის მცირე ტერიტორიაზე (თუნდაც ისტორიულ უბანში) საპილოტე ველობილიკის მოწყობას. თუმცა ეს უნდა განხორციელდეს ისე, რომ საპილოტე ბილიკი მომავალში მთლიანი ქსელის სრულფასოვან ნაწილად იქცეს.

როგორც საკონსულტაციო ჯგუფისთვის ცნობილი გახდა, გორის მუნიციპალიტეტის მერიის კეთილმოწყობის სამსახურში მიმდინარეობს მსგავსი პროექტის დაგეგმარება, რაც მისასალმებელია. თუმცა, სასურველია მისი განხორციელების პროცესში ჩართულნი იყვნენ დარგის სპეციალისტები (ადგილობრივი და მოწვეული).

ველობილიკის დაგეგმვა, პირველ ეტაპზე, სწორედ ისტორიულ უბანშია მიზანშეწონილი მისი სავარაუდო მაღალი რენტაბელობის გამო.. თუმცა, როდესაც საუბარია ქალაქ გორში ველობილიკების დაგეგმვაზე, იგულისხმება, რომ ქსელი მორგებული უნდა იყოს მცხოვრებელთა გადაადგილებასა და საჭიროებაზე და არა მხოლოდ ტურისტულ მიზნებზე.

საერთაშორისო გამოცდილება

საუკეთესო პრაქტიკები⁷

- ზოგიერთი ქალაქი სატრანსპორტო საშუალების პარკირების ფასს განსაზღვრავს მის ემისიებზე დაყრდნობით. მაგალითად, ლონდონის ზოგიერთმა რაიონმა წარადგინა CO₂ - ის გამოყოფაზე დამყარებული საცხოვრებელი პარკირების გადასახადის სქემა. ავტომობილები, რომლებიც გამოყოფენ CO₂ - ს დიდი რაოდენობით, იხდიან პარკირების მაქსიმალურ გადასახადს, მაშინ, როდესაც ელექტრო ავტომობილს შეუძლია დაპარკინდეს უფასოდ;

⁷ წყარო: Integrated Sustainable Urban Mobility Plan for the City of Batumi Consultant:A+S Consult GmbH Germany, 01277 Dresden, Schaufussstraße 19

- 1960 – 70 -იან წლებში, რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში არსებული პარკირების პრობლემების შემდგომ, ევროპულმა ქალაქებმა, როგორცაა - კოპენჰაგენი და ციურიხი, გააცნობიერეს, რომ პარკირების ორგანიზება იყო ნაწილი სისტემისა - დიდი იურიდიული შეუსაბამობა, რომელიც ხელს უწყობს საცობების წარმოშობას.
- პარიზში ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ იმ სცენარში, სადაც სამსახურს თავისი პარკირება არ ქონდა, მძღოლების 20% ფეხით ან ველოსიპედით/მოტოციკლით გადაადგილდებოდა, 20% საზოგადოებრივი ტრანსპორტით, 15% „მანქანების საერთო/საზიარო გამოყენება“ (ე.წ. car pool), 40%-მა მოძებნა თავისუფალი პარკირების ადგილი მიმდებარე ტერიტორიაზე, 5% აყენებდა ფასიან პარკირებაზე. 2001 წლის კვლევის მიხედვით, დასაქმებულთა დაახლოებით 75% -ს, ქალაქის ცენტრში დამსაქმებელი უზრუნველყოფდა პარკირების ადგილით.
- მძღოლები, რომლებიც დადიან წრეზე თავისუფალი ან იაფი პარკირების ადგილის საძებნელად, აფერხებენ სატრანსპორტო მოძრაობას. ამავე დროს, უკვე დაპარკინგებული ავტომობილები, ხელს უშლიან ავტომობილების ბრუნვას პარკირების ადგილებზე, რასაც შეუძლია მოიყვანოს მეტი მომხმარებელი მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული მაღაზიებისათვის. პარკირების მძებნელი ავტომობილები შეადგენს ლონდონის ტრაფიკის დაახლოებით ერთ მესამედს.
- ჰამბურგმა, ციურიხმა და ბუდაპეშტმა განსაზღვრეს პარკირების საერთო რაოდენობის ზედა ზღვრის შეზღუდვა ქალაქის ცენტრისთვის შეცვალეს სამშენებლო კოდექსი, რათა გაეყინათ არსებული მდგომარეობა და თავიდან აეცილებინათ პარკირების ადგილების შემდგომი ზრდა. შეზღუდულ არეალში დამატებული ყოველი პარკირების ზონის ნაცვლად, სავალდებულოა ანალოგიური რაოდენობის პარკირების ადგილების გაუქმება ქუჩაზე არსებული პარკირებიდან.
- ჰამბურგში კომპანიებს მოეთხოვებათ იქონიონ ნაკლები პარკირების ადგილები, ვიდრე დაშვებულია ქალაქის მინიმალური პარკირების მოთხოვნით, თუ თანამშრომლების მნიშვნელოვანი რაოდენობა ფლობს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ბარათს.
- პარკირების ადგილების რაოდენობა შეიძლება შემცირდეს საზოგადოებრივი ტრანსპორტის მიღწევადობის მიხედვით, როგორც ეს გააკეთეს ისეთმა ქალაქებმა, როგორცაა ანტვერპენი, პარიზი, ამსტერდამი და ციურიხი. ჰოლანდიური “A, B, C” სისტემა ცვლის არარეზიდენტულ პარკირების სტანდარტს სატრანზიტო გაჩერებასთან არსებული დისტანციის მიხედვით - მშენებლობებს სატრანზიტო ლოკაციებთან ახლოს (A ლოკაციებთან) მოეთხოვებათ ააშენონ ნაკლები პარკირების ადგილი, მაშინ, როდესაც სატრანზიტო დერეფანთან ახლოს (C ლოკაციებთან) არსებული მშენებლობები წახალისებულია, რათა ააშენონ მეტი პარკირების ადგილი.
- ამსტერდამმა და ლონდონის ბევრმა რაიონმა დაიწყო პარკირების გადასახადის ცვლა ავტომობილის CO₂ - ის გამონაბოლქვის დონის

მიხედვით ავტომობილის რეგისტრაციის დროს. ლონდონის რამდენიმე რაიონმა მიაბა მცხოვრებლების პარკირების გადასახადი მათი ავტომობილების გამონაბოლქვის დონეს. შესაბამისად, “სუფთა” ავტომობილები იხდიან ბევრად ნაკლებს, ვიდრე მაღალი ემისიის მქონე ავტომობილები.

- ნოტინგემმა, გაერთიანებულ სამეფოში, გადაწყვიტა შემოეღო 250 ევროიანი წლიური გადასახადი კომპანიებისთვის ყოველი პარკირების ადგილზე, რომლითაც ისინი უზრუნველყოფენ თავიანთ თანამშრომლებს.
- იქ, სადაც ქუჩაზე არსებული პარკირების ადგილები ჯერ კიდევ არ გაუქმებულა, არსებული ადგილები შეიძლება გამოყენებული იქნას, როგორც ქუჩის უსაფრთხოების ელემენტები. ციურბში, ალტერნატიული პარკირების ადგილები ვიწრო ქუჩის ორივე მხარეს ასრულებს ბარიერის ფუნქციას, რაც ანელებს ავტომობილების მოძრაობის სიჩქარეს. ამსტერდამს აქვს ზონები სახელად “woonerfs”, რაც გულისხმობს დაპარკინგებული ავტომობილებისაგან შექმნილ ერთგვარ ზიგზაგისებურ დერეფანს, რაც აიძულებს მძღოლებს იმოძრაოს დაბალი სიჩქარით ქვეითებისა და ველოსიპედისტების გასწვრივ. პარიზსა და კოპენჰაგენს აქვთ დაპარკინგებული ავტომობილებით დაცული ველობილიკები. ეს ავტომობილები ასრულებს ბარიერის როლს ველოსიპედისტებსა და მოძრავ ავტომობილებს შორის. კოპენჰაგენსა და ანტვერპენს აქვთ ე.წ. სათამაშო ქუჩები, რაც უფლებას აძლევს ბავშვებს თავისუფლად ითამაშონ თავიანთ ქუჩებში, რითიც ისინი ზღუდავენ ავტომობილების მოძრაობას. აქ ხეები, სკამები და სხვა ფიზიკური შეზღუდვები ახსენებს ავტომობილებს, რომ ისინი ამ სივრცეში სტუმრები არიან იმისათვის, რომ გააფართოვონ ველოსიპედის სამოძრაო ზოლები დამატებითი ველობილიკების გარეშე (ქვეითებთან საზიარო სივრცის კონცეფცია).
- შემოსავალი პარკირების გადასახადებიდან/ჯარიმებიდან იხარჯება მდგრადი ტრანსპორტის განვითარებაზე. პოლიტიკური ქულების დაწერა შეიძლება ასეთი სახის ინიციატივებისაგან, რადგან ხალხი ხედავს, თუ რამდენი იხარჯება პარკირების გადასახადებიდან/ჯარიმებიდან. ბარსელონაში პარკირების გადასახადის 100% იხარჯება ველო ინფრასტრუქტურის გასაუმჯობესებლად - ქალაქის ველო პროგრამა.

გორის კულტურული უბანი

6. რეკომენდაციები კულტურული მემკვიდრეობის საკითხების დამუშავებისათვის

შესავალი

წინამდებარე ნაშრომი ასახავს ქ. გორის ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების მდგომარეობას, მიმოიხილავს საკანონმდებლო ბაზას დამცავ ზონებთან მიმართებაში, ავლენს არსებულ პრობლემურ საკითხებს და ასახავს მათი დაძლევის შესაძლო გზებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია ქალაქის მდგრადი განვითარებისთვის. ის ხელს უწყობს ქალაქის სოციალურ-ეკონომიკური ღირებულებების ამაღლებას.

ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის გეგმარებითი დავალების საყრდენი გეგმისა და წინასაპროექტო კვლევის სამუშაოების I ეტაპზე დამუშავდა ინფორმაცია კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების შესახებ. წარმოგიდგინთ აღნიშნული დოკუმენტის მოკლე რეტროსპექტივას:

- ქალაქის წარმოშობისა და მისი განვითარების ისტორიის აღწერა
- ქ. გორის ტერიტორიაზე განაშენიანების ჩასახვის, მისი სტრუქტურის თანდათანობითი ზრდისა და განვითარების რეტროსპექტივა
- ქალაქის ქუჩების, მოედნების, უბნების ჩამოყალიბების ისტორია
- რამდენიმე ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე შენობა-ნაგებობის ისტორია
- კულტურული მემკვიდრეობის ზონების არსი, მათი სახეობები, საზღვრები, რეჟიმები და სხვ.
- ქ. გორში არსებული დამცავი ზონების მდგომარეობა, პრობლემები და მეთოდოლოგია

ქალაქის შესახებ ისტორიული მონაცემები ეყრდნობა უცხოურ და ქართულ წერილობით წყაროებს. ნაშრომი დამატებით გამდიდრებულია საარქივო გრაფიკული მასალით (ჩანახატები, ფოტოები, რუკები), რაც დარგის სპეციალისტებს დაეხმარა ქალაქის ისტორიული წარსულის გააზრებასა და მისი გარეგნული სახის აღდგენაში. აღნიშნული ისტორიული მასალა მოიცავს პერიოდს - XVII საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე. დოკუმენტური კვლევის ჩატარების შემდეგ განხორციელდა სავლე კვლევა.

ზემოთ აღნიშნულ საკითხებზე მსჯელობა მოხდა შესაბამის საკანონმდებლო აქტებსა და სამთავრობო განკარგულებებზე დაყრდნობით. ასევე, ძველი მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმებისა და საარქივო რუკების ანალიზის საფუძველზე.

ილუსტრაცია 20: ხედი ქალაქ გორის ციხეზე

წყარო: <https://burusi.wordpress.com/2009/09/14/gori/>

საკანონმდებლო ჩარჩო და ინსტიტუციონალური მოწყობა

ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და მისი შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად, მნიშვნელოვანია საქართველოში არსებული კულტურული მემკვიდრეობის მართვისა და მასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო აქტების საკითხების გაანალიზება.

ქვემოთ განხილული იქნება შემდეგი საკითხები:

- ვის კომპეტენციაში შედის ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაზე ზრუნვა;
- რომელი სამართლებრივი და კანონქვემდებარე აქტები იცავენ ძეგლებს;
- როგორ ხდება ძეგლისთვის სტატუსის მინიჭება ან მოხსნა;
- რა ღონისძიებებია გასატარებელი ზოგადი დამცავი ზონების დასამტკიცებლად;
- რას წარმოადგენს ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა, როდის უნდა მომზადდეს და რა მნიშვნელობა აქვს მას ქ. გორისთვის.

ეს მონაცემები ქ. გორის მემკვიდრეობის დამცავი ზონების არსებული მდგომარეობის შესწავლასთან ერთად, დახმარებას გაუწევს ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლებისთვის საჭირო სამუშაოებს.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა კომპლექსური საკითხია და საქართველოში მის დაცვაზე ზრუნავენ შემდეგი ორგანოები:

- საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო;
- საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო;
- ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები და სხვა სახელმწიფო ორგანოები;
- საჯარო და კერძო სამართლის იურიდიული პირები

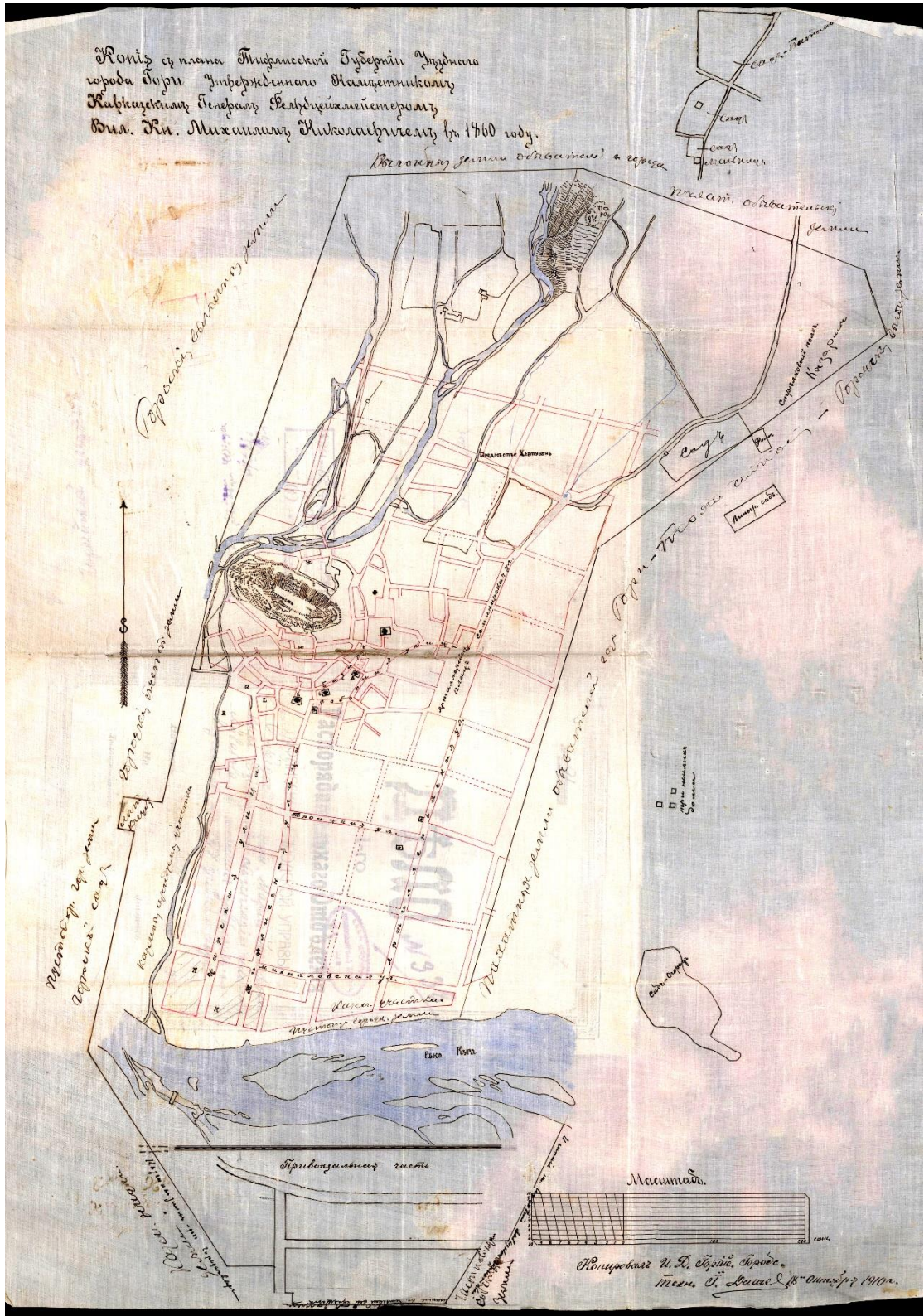
საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო ზედამხედველობს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას მთელი ქვეყნის მასშტაბით და მართავს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკას. სამინისტრო ასევე შეიმუშავებს ნორმატიულ აქტებს; ხელს უწყობს მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების გამოვლენასა და მათ დაცვას; ასევე ზრუნავს აღნიშნული საკითხების პოპულარიზაციაზე; მის მოვალეობაში შედის: ძეგლების აღრიცხვა და დაფარვითი ინვენტარიზაციის განხორციელება, საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების ერთიანი საინფორმაციო ბაზის შექმნა, ებრძვის ყველა არასასურველ ჩარევას კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე. მნიშვნელოვანია ასევე მისი მონაწილეობა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში და სხვ. (საქართველოს კანონში კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თავი II, მუხლი 5).

2014 წელს კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნულმა სააგენტომ ხელშეკრულება გააფორმა კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროსთან, რომლის მიხედვითაც მათ შორის გადანაწილდა მთელი რიგი უფლება-მოვალეობები. მათ შორის სააგენტოს მოვალეობაშია ობიექტისთვის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭებისა და მოხსნის საკითხები და ასევე კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების საკითხები (მაგ.: ძეგლის ინდივიდუალური დამცავი ზონის გაფართოება და სხვ.).

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საფუძველს წარმოადგენს, როგორც ეროვნული სამართლებრივი და კანონქვემდებარე აქტები, ასევე საერთაშორისო კონვენციები და ქარტიები.

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭება

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭებისა და მოხსნის საკითხს წყვეტს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო, რომელიც ამზადებს დასკვნას კონკრეტული ძეგლის თაობაზე.

ილუსტრაცია 21. 1860 წლის გორის გეგმა

კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტს სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს იმ შემთხვევაში, თუ მას აქვს გარკვეული სახის ისტორიულ-კულტურული ღირებულება, რომელიც განიხილება მისი სიძველის, უნიკალურობისა და ავთენტურობის კრიტერიუმებით. ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე ობიექტები შეიტანება კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტთა სიაში 6-12 თვის ვადით. ასეთი ტიპის ობიექტები სტატუსის მინიჭებამდე გადიან გარკვეულ პროცედურებს. დგინდება მათი სახეობა, მდგომარეობა, კატეგორია და სხვ. (საქართველოს კანონში კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თავი V, მუხლი 15)

რაც შეეხება ძეგლის სტატუსის მოხსნას, ამის გადაწყვეტილებას იღებს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის საბჭო. ძეგლის სტატუსის მოხსნა დამოკიდებულია მის მდგომარეობაზე. თუკი ძეგლი იმდენად არის დაზიანებული, რომ მას სრულად აქვს დაკარგული ისტორიულ-კულტურული ღირებულება, ან თუ ის მთლიანად არის განადგურებული, ამ შემთხვევაში მას სტატუსი ჩამოერთმევა.

ზოგადი დამცავი ზონების დამტკიცება

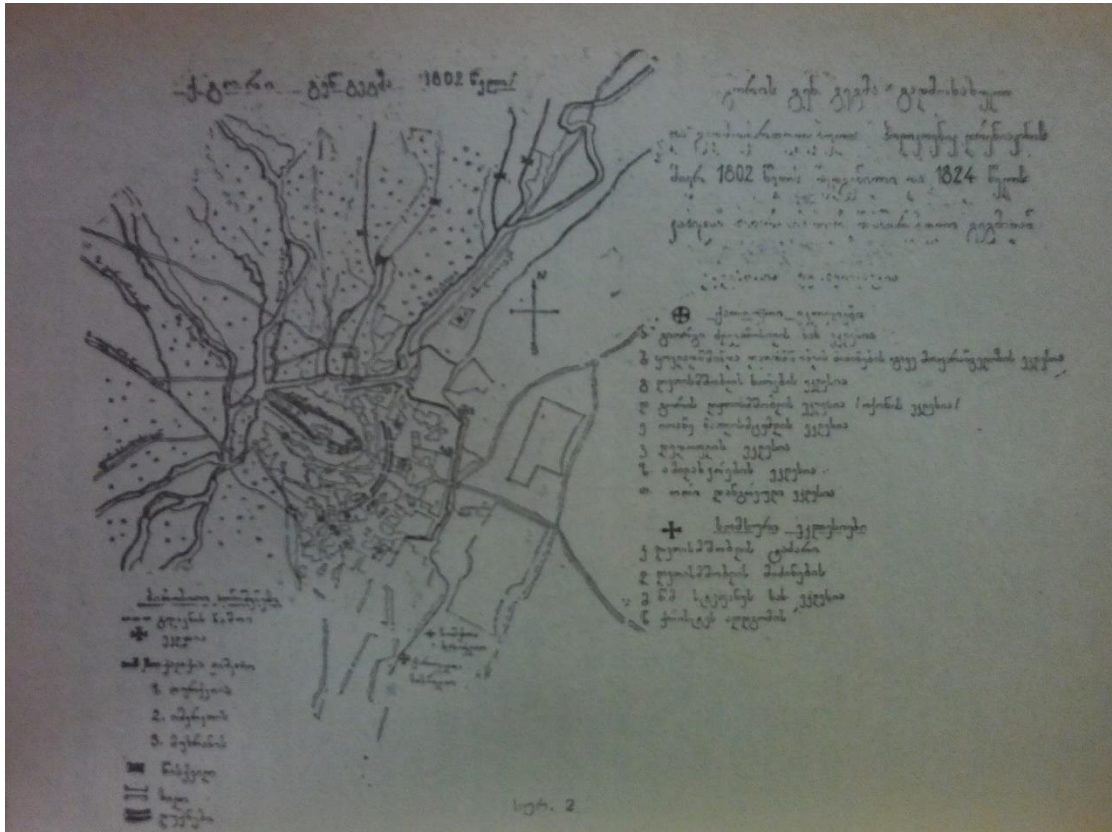
როგორც აღვნიშნეთ, ქალაქ გორის ზოგადი დამცავი ზონები დამტკიცებული არ არის. აღნიშნულის დადგენის წესებზე საუბარია - „საქართველოს მთავრობის დადგენილება N181 კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონების შემუშავების წესების შესახებ, 2012“.

დამცავი ზონები დგინდება ადგილობრივ თვითმმართველ ორგანოებთან შეთანხმებით და მათ ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა (მინისტრთა კაბინეტი) საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის წარდგენის საფუძველზე.

ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მერიის მხრიდან უნდა მოხდეს ზოგადი დამცავი ზონების პროექტის წარდგენა/ინიცირება, რის შემდეგაც ის განიხილება და შეთანხმდება საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროში. იმ შემთხვევაში, თუ სამინისტრო დადებით დასკვნას შეიმუშავებს, აღნიშნული პროექტი წარედგინება საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად. დადგენილება N181-ში ასევე ნათქვამია, რომ პროექტის ინიცირება შეუძლია ნებისმიერ ადმინისტრაციულ ორგანოს (ამ შემთხვევაში, ქალაქ გორის მუნიციპალიტეტის მერიას), ფიზიკურ და იურიდიულ პირს.

ზოგადი დამცავი ზონების პროექტი უნდა მოიცავდეს განმარტებით ბარათს და გრაფიკულ ნაწილს. ამასთან აუცილებელია საკვლევია არეალის ისტორიულ-კულტურული ანალიზი („ტერიტორიის ისტორიული, არქიტექტურული,

არქეოლოგიური, ბიბლიოგრაფიული და საარქივო კვლევების საფუძველზე შექმნილ დოკუმენტს“ (დადგენილება N181) და საპროექტო ტერიტორიაზე არსებული ზოგადი დამცავი ზონების საზღვრების დადგენის აუცილებლობის დასაბუთება.

ილუსტრაცია 22. 1802 წლის გორის გეგმა
წყარო: მამისთვალაშვილი, 1994

ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა

„ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა არის მრავალდისციპლინარული მიდგომის საფუძველზე შემუშავებული სპეციალური კომპლექსური სამეცნიერო-კვლევითი დოკუმენტი, რომელიც მოიცავს კულტურული მემკვიდრეობის დამცავი ზონებისა და მათში არსებული ძეგლების, ისტორიულად ჩამოყალიბებული გარემოს ამსახველ ინფორმაციულ და ანალიტიკურ მასალას და შეიცავს რეკომენდაციებს მათი დაცვისათვის აუცილებელი ქალაქთმშენებლობითი და გეგმარებითი რეგლამენტაციის შესახებ“ (საქართველოს კანონში კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თავი VIII, მუხლი 42, პუნქტი 3).

ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა ქმნის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმარების დოკუმენტების შედგენის საფუძველს. მაგ.: ის გათვალისწინებული უნდა იყოს განაშენიანების რეგულირების გეგმის დამუშავების დროს. ასევე ის

ქმნის წინაპირობას ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლების სამუშაოსთვის.

ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა შედგება სამი ძირითადი ნაწილისგან: საინფორმაციო, ანალიტიკური და დასკვნითი ნაწილებისგან (საქართველოს კანონში კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ, თავი VIII, მუხლი 42, პუნქტი 4-7).

საინფორმაციო ნაწილი

საინფორმაციო ნაწილი წარმოადგენს კომპლექსური ხასიათის საინფორმაციო ბაზას, რომელიც დაფუძნებულია დაფარვით ინვენტარიზაციაზე. ის შედგება შემდეგი ნაწილებისგან:

ა) მითითება შესაბამის (იგულისხმება: ძეგლის ზოგადი ან/და ინდივიდუალური დამცავი ზონა) დამცავ ზონაზე (ზონებზე);

ბ) ტერიტორიის სიტუაციური გეგმა;

გ) ტერიტორიის საზღვრების გეგმა კოორდინატების მითითებით;

დ) ტერიტორიის ტოპოგრაფიული გეგმა;

ე) საარქივო-ბიბლიოგრაფიული მასალა;

ვ) უძრავი ძეგლის სააღრიცხვო ბარათით გათვალისწინებული ინფორმაცია ტერიტორიაზე არსებული ძეგლებისა და კულტურული მემკვიდრეობის სხვა ობიექტების შესახებ, ასევე ძირითადი მონაცემები ტერიტორიაზე არსებული ყველა სხვა შენობა-ნაგებობის თაობაზე;

ზ) <...> თემატური რუკები და სხვა გრაფიკული მასალა (მაგ.: ძეგლები და კულტურული მემკვიდრეობის სხვა ობიექტები; ფონური განაშენიანება და შეუსაბამო ობიექტები; შენობა-ნაგებობების ფუნქციური დანიშნულება, სართულიანობა, ფიზიკური მდგომარეობა და სხვ.)

თ) ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე ობიექტების, ურბანული და ბუნებრივი პანორამების ფოტოფიქსაციის მასალები.

ანალიტიკური ნაწილი:

ა) ისტორიულად ჩამოყალიბებული გარემოს ზოგადი დახასიათება:

ა.ა) ტერიტორიის მნიშვნელობის განსაზღვრა ზოგად კონტექსტში;

ა.ბ) ისტორიულად ჩამოყალიბებული არქიტექტურული და ბუნებრივი სივრცითი დომინანტების მნიშვნელობის შეფასება-ანალიზი;

ბ) ისტორიულ-კულტურული ანალიზი:

ბ.ა) ქუჩათა ქსელისა და განაშენიანების ქრონოლოგიური განვითარების ანალიზი;

ბ.ბ) განაშენიანების ისტორიულად ჩამოყალიბებული ტიპების, მათი ძირითადი მახასიათებლების ანალიზი;

- ბ.გ) ტრადიციული სამშენებლო მასალებისა და ტექნიკის ანალიზი;
- ბ.დ) ისტორიულად ჩამოყალიბებული ფუნქციების შეფასება-ანალიზი;
- გ) განაშენიანების ფიზიკური მდგომარეობის ზოგადი შეფასება-ანალიზი,
 - გ.ა) შენობა-ნაგებობათა ისტორიულ-კულტურული ღირებულებების შეფასება-ანალიზი
 - გ.ბ) ისტორიულ-კულტურული თვალსაზრისით ჰომოგენური უბნების საზღვრების იდენტიფიკაცია;
 - დ) კონსერვაციისა და განვითარების არელების დადგენა.

დასკვნითი ნაწილი:

- ა) დამცავი ზონების ფარგლებში კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და რეაბილიტაციის ძირითადი დებულებები და განვითარების პრინციპები;
- ბ) ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმის გრაფიკული ნაწილი (სინთეზური რუკა);
- გ) დამცავი ზონების ფარგლებში არსებული ძეგლებისა და კულტურული მემკვიდრეობის სხვა ობიექტების ნუსხა;
- დ) რეკომენდაციები დამცავ ზონებში დასაშვები ქმედებებისათვის, მათ შორის, რეკომენდაციები სარეაბილიტაციო ობიექტებისა (ძეგლები, კულტურული მემკვიდრეობის სხვა ობიექტები, ფონური განაშენიანება, საზოგადოებრივი სივრცე და სხვა) და მათი რეაბილიტაციის მეთოდოლოგიის შესახებ.

საქართველოს მასშტაბით ბოლო წლებში (2006-2007) დამუშავდა ორი დიდი ქალაქის - ქალაქ თბილისისა და ქალაქ ბათუმის ისტორიული ნაწილის ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმები. შეიქმნა ასევე, მათი ერთიანი ელექტრონული გეომონაცემთა ბაზები.

ქალაქ თბილისის ისტორიულ-კულტურულ საყრდენ გეგმას თუ განვიხილავთ, რომელიც 2007 წელს, თბილისის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლებამდე დამუშავდა, საქმე გვაქვს ძალიან შრომატევად პროექტთან. კერძოდ, ეს არის 247 გვერდიანი დოკუმენტი, რომელზეც მუშაობდა მრავალი დარგობრივი ექსპერტისგან დაკომპლექტებული 18 ინტერდისციპლინარული ჯგუფი. ასეთი ტიპის სამუშაო ქ. გორში თბილისთან შედარებით გაცილებით ნაკლებ დროსა და რესურსს მოითხოვს. ამას ადასტურებს ის, რომ ქ. გორის ორი ზოგადი დამცავი ზონის (ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა, განაშენიანების რეგულირების ზონა) ჯამური ფართობი, თბილისის ანალოგიურ ზონების ჯამურ ფართობთან შედარებით 6,33-ჯერ ნაკლებია. იხილეთ აღნიშნული ზონების ფართობების ზუსტი მონაცემები:

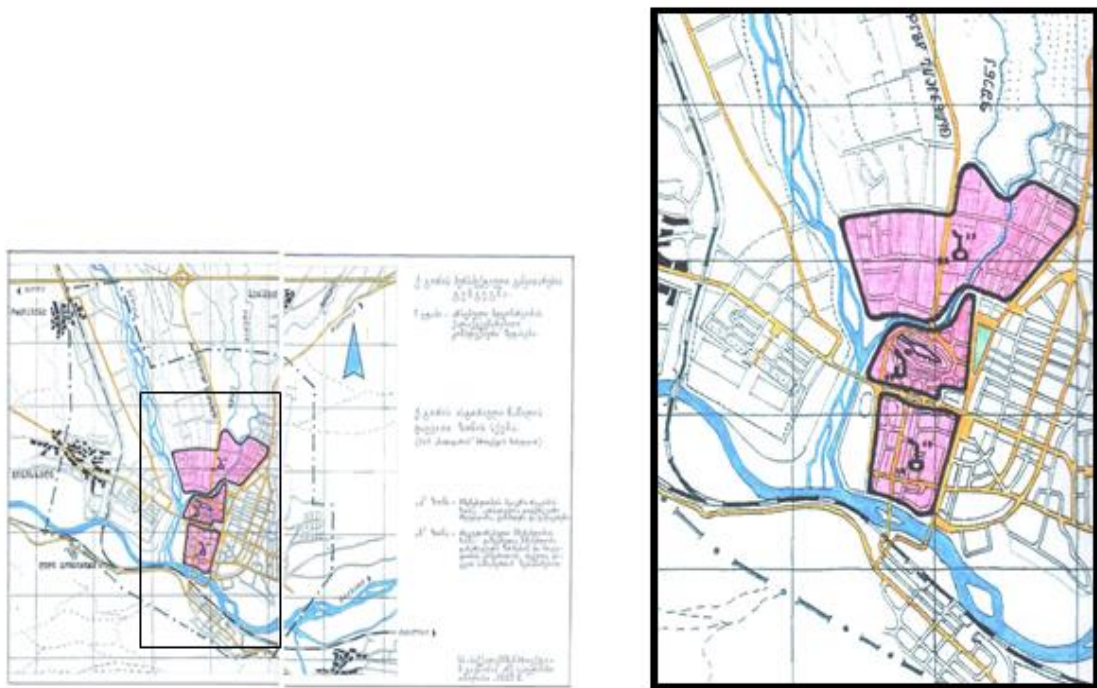
- ქ. გორის ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა - 29,4 ჰა
- ქ. გორის განაშენიანების რეგულირების ზონა - 112,2 ჰა
- ქ. თბილისის ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა - 422,1 ჰა
- ქ. თბილისის განაშენიანების რეგულირების ზონა - 475,7 ჰა

ქ. გორის ზოგადი დამცავი ზონების ანალიზი

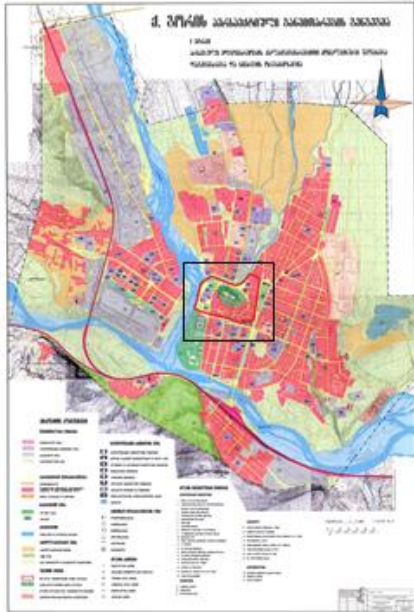
საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონები დღეისათვის სრულყოფილად დადგენილი და დამტკიცებული არ არის.

ისტორიული განაშენიანების დაცვისა და განაშენიანების რეგულირების ზონების შესახებ მსჯელობის საფუძველს ქმნის ჩვენს ხელთ არსებული ქალაქის ძველი გეგმები. 1802 და 1860 წლების გორის გეგმები და ისტორიულ წყაროებში მოხსენიებული ცნობები ადრინდელი უბნებისა და ქუჩების შესახებ წარმოდგენას გვიქმნის ქალაქის უძველესი ისტორიული განაშენიანების შესახებ.

2003 წლის ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაზე დატანილია ორი დამცავი ზონა: ა) მშენებლობის მკაცრი რეჟიმის ზონა (იგივეა, რაც დღევანდელი ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონა) და ბ) რეგულირებული მშენებლობის ზონა (იგივეა, რაც დღევანდელი განაშენიანების რეგულირების ზონა).

ილუსტრაცია 23. კულტურული მემკვიდრეობის ზონები ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების გენერალურ გეგმაზე
წყარო: სს „საქქალაქმშენპროექტი“, თბილისი, 2003

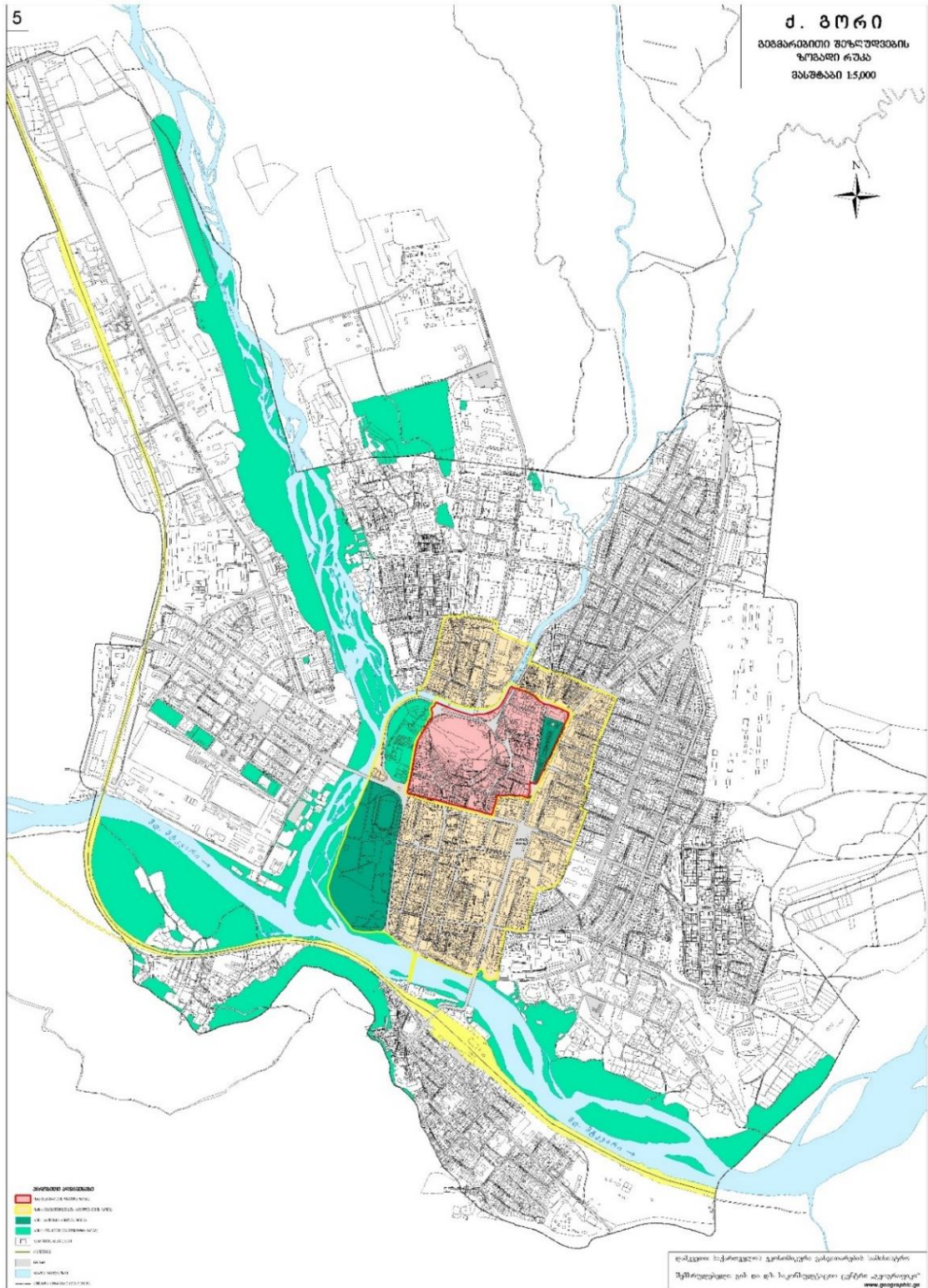
ილუსტრაცია 24. კულტურული მემკვიდრეობის ზონები ქ. გორის პერსპექტიული განვითარების გენერალურ გეგმაზე
წყარო: სს „საქქალაქმშენპროექტი“, თბილისი, 2003

2004 წლის გენერალურ გეგმაზე იგივე ზონებია დატანილი შემდეგი სახელწოდებით: ისტ-2 (ძველების დაცვის ზონა) და ისტ-3 (განაშენიანების რეგულირების ზონა).

აღსანიშნავია, რომ 2004 წლის გეგმაზე, 2003 წლის გეგმასთან შედარებით, ამ ორი დამცავი ზონის საზღვრები გაფართოებულია. ეს დადებითი მიდგომაა, თუმცა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის სამუშაოების ფარგლებში აუცილებელია აღნიშნული ზონების საზღვრების გადახედვა და საჭიროების შემთხვევაში კორექტირება.

ერთ-ერთ ასეთ სადავო ობიექტს შეიძლება წარმოადგენდეს სტალინის მუზეუმის ტერიტორია, რადგანაც მის ადგილზე XIX საუკუნის 30-იან წლებამდე ჩამოყალიბებული ქუჩათა ქსელი იყო, რომელიც შემდეგ გარდაიქმნა ხეივანად/პარკად. ეს არეალი 2004 წლის გეგმაზე ისტორიული განაშენიანების დაცვის ზონაშია შეყვანილი.

ამდენად, არსებობს ისტორიული განაშენიანების დაცვის და განაშენიანების რეგულირების ზონების გარკვეული საზღვრები, თუმცა ისინი საჭიროებენ კორექტირებას.

ილუსტრაცია 25. ქ. გორის გეგმარებითი შუალედების ჯოგადი რუკა
წყარო: ვის და დ. სკანდელაძის ცენტრის ავტორიტეტით, 2004

ილუსტრაცია 26: კულტურული მემკვიდრეობის ზოგადი დამცავი ზონების რუკა
წყარო: გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი "გეოგრაფიკი", 2004

ისტორიული ლანდშაფტის ზონა დატანილი არ არის არცერთ ისტორიულ გეგმაზე. რადგანაც ქ. გორს განსაკუთრებული ისტორიული ბუნებრივი გარემო გააჩნია, აუცილებელია ქალაქის ისტორიული დასახლების გარშემო დადგინდეს და დაცულ იქნეს ისტორიული ლანდშაფტის ზონა. სამომავლოდ, ამაში დაგეგმარება ქვემოთ მოყვანილი განმარტება და მეთოდოლოგია:

ისტორიული ლანდშაფტის დამცავი ზონის დადგენის მეთოდოლოგია

ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონის განსაზღვრისას გათვალისწინებულ უნდა იქნას, როგორც მისი დაცვითი ზონის და დაცვითი რეჟიმის ძირითადი მიზანი, ისე ლანდშაფტის, როგორც კომპლექსური ბუნებრივი წარმონაქმნის სტრუქტურულ-ფუნქციური თავისებურებები.

ლანდშაფტის დაცვითი ზონა იქმნება დასახლებულ პუნქტში ან მის ფარგლებს გარეთ, იმ ტერიტორიებზე, რომლებიც არ აღმოჩნდნენ ისტორიული მნიშვნელობის ძეგლის დაცვის ან განაშენიანების რეგულირების არეალში. მისი ძირითადი მიზანია დასახლებული პუნქტების ისტორიული ნაწილის (ცალკეული შენობების, ქუჩების, მოედნების, კვარტლების, განაშენიანების), არქიტექტურული ანსამბლების, ღირსშესანიშნავი ადგილების, არქეოლოგიური ძეგლების და ლანდშაფტური არქიტექტურის ელემენტების (ბაღების, პარკებისა და სკვერების) და მათ შორის ვიზუალური კავშირების შენარჩუნება.

ლანდშაფტის დაცვითი რეჟიმი გულისხმობს:

- ბუნებრივი კომპონენტების (განსაკუთრებით ისტორიულად ღირებული რელიეფის ფორმების, წყალსატევების და მცენარეული საფარის) მაქსიმალურ დაცვასა და შენარჩუნებას;
- ლანდშაფტის თვითაღდგენის ზონის და მექანიზმების განსაზღვრას. მისი და ბუნებრივი გარემოს ურთიერთდამოკიდებულების გათვალისწინებას;
- გარემოსდაცვითი ღონისძიებების განხორციელებას, ბუნებრივი კომპონენტების (განსაკუთრებით მცენარეული საფარის) აღდგენას და დაცვა - რეგულირებას;
- გეოდინამიკური პროცესების (მეწყერი, ღვარცოფი და სხვ.) შესაძლო განვითარებას და მათი რეგულირების მექანიზმებს;
- ლანდშაფტის ფარგლებში ადამიანის სოციალურ-ეკონომიკური აქტივობის ფორმებსა და მასშტაბებს, აგრეთვე ტერიტორიის დემოგრაფიული განვითარების პერსპექტივებს.

ლანდშაფტის დაცვის რეჟიმის ზონაში არ იკრძალება უმნიშვნელო მასშტაბის ისეთი საქმიანობა (თიბვა, ძოვება, ბაღჩეული კულტურების მოყვანა, ყოფითი ღონისძიებების მოწყობა და სხვ.), რაც არ შეცვლის ლანდშაფტის ბუნებრივ იერსახეს, კომპონენტთა კავშირებს, მის ესთეტიკურ, რეკრეაციულ და ურბანულ ღირებულებას.

ლანდშაფტის დაცვითი რეჟიმის ზონაში იკრძალება ისეთი საქმიანობა, რომელიც ფიზიკურ ზიანს მიაყენებს დასახლებული პუნქტის ისტორიული ნაწილის ობიექტებს, შეცვლის მათ ესთეტიკურ გარემოს და დააბინძურებს ბუნებრივ კომპონენტებს (ატმოსფეროს, წყალს, ნიადაგებს).

ლანდშაფტის დაცვითი ზონის საზღვრების დადგენისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს: ბუნებრივი და ტოპოგრაფიული პირობები, ისტორიული ძეგლის კომპოზიციური კავშირი ბუნებრივ გარემოსთან, ტერიტორიის ურბანიზებულიობის ხარისხი, რაიონული დაგეგმარების პროექტები.

ამდენად, ქ. გორის ისტორიული ლანდშაფტის დადგენის დროს გასათვალისწინებელია ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტორი. ზონისთვის სავარაუდო არეალად შესაძლებელია მოვიაზროთ: გორიჯვრის ფერდობი და ქალაქის გარშემო არსებული სხვა მსგავსი ტიპის არეალები. ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დამუშავების დროს აღნიშნული საკითხი დეტალურ კვლევას საჭიროებს.

არქეოლოგიური დაცვის ზონაც ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონის მსგავსად დატანილი არ არის არცერთ მანამდე არსებულ გეგმებზე. ქალაქის ისტორია ძვ. წ. აღ. I ათასწლეულში იწყება, რაც სწორედ არქეოლოგიური გათხრების შედეგადაა დადგენილი. ერთი ასეთი ფენა 1946 წელს გორის ციხის ფერდობზე მეწყერის ჩამოწოლის შემდეგ აღმოჩნდა, ხოლო მეორე - 1950 წელს გორის ადმინისტრაციული სახლის სამშენებლო სამუშაოების დროს. ამ ზონის დადგენა მოითხოვს სპეციალურ დარგობრივ კვლევას, რომლის საფუძველზეც გამოვლინდება ქალაქში არსებული არქეოლოგიური ფენები. ამდენად, სასურველია შემდგომში ამ მიმართულებით დაიგეგმოს კვლევა და დადგინდეს არქეოლოგიური დაცვის ზონის საზღვრები.

ქალაქში ასევე არ არის დადგენილი არქეოლოგიური დაცვის ზონა. ისტორიული წერილობითი წყაროების ანალიზის საფუძველზე გამოვლინდა, რომ ქალაქის ტერიტორიაზე ორი ასეთი არეალია: გორის ციხის ფერდობი და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს შენობის მიმდებარე ტერიტორია.

საველე სამუშაოების დროს, ღირსი მამა გიორგი მთაწმინდელის გორის გიმნაზიის დირექტორის მოადგილემ - ქალბატონმა თინათინ გვერდწითელმა (შეხვედრა, 13.12.2017) პირად საუბარში აღნიშნა, რომ საკრებულოს წინ მიწისქვეშა გადასასვლელის მშენებლობის დროს აღმოჩნდა ადამიანთა სამარხები. სავარაუდოდ აქ სასაფლაო იყო. თუმცა შემდგომ ამ მიმართულებით კვლევა აღარ ჩატარებულა. ამასთან ერთად, არასამთავრობო სექტორთან შეხვედრის დროს (28.12.2017) მივიღეთ ინფორმაცია კვერნაკის დასახლებაში ყორღანის არსებობის შესახებ. ყოველი ზემოთ აღნიშნული ინფორმაცია გადამოწმდა არქეოლოგ გოგი მინდიაშვილთან (სატელეფონო ინტერვიუ, 29.02.18). ამდენად, გამოვლინდა სამი არქეოლოგიური ზონის საორიენტაციო საზღვარი:

ილუსტრაცია 27: ქ. გორის ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის ზონების
საორიენტაციო საზღვრის სქემა

- გორისციხის ფერდობები და მასთან მდებარე ისტორიული ვიწრო ქუჩები;
- ქ. გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულოსა და ძველი უნივერსიტეტის შენობებს; შორის ანტიკური ხანის ნასახლარი და სასაფლაოს ნაშთები
- კვერნაკის მიმდებარე ტერიტორია.

ამდენად, წინასაპროექტო კვლევის ფარგლებში მოძიებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, მოინიშნა არქეოლოგიური ზონების საორიენტაციო საზღვრები, თუმცა სამომავლოდ აუცილებელია მათი დეტალური კვლევა და ზუსტი არქეოლოგიური საზღვრების დადგენა.

ილუსტრაცია 28: ქ. გორის არქეოლოგიური დაცვის ზონების საორიენტაციო საზღვრის სქემა

ქ. გორის ინდივიდუალური დამცავი ზონების ანალიზი

კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების შესახებ ინფორმაცია მოგვაწოდა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულმა სააგენტომ, თუმცა დიდი ღიახვის ხეობის მუზეუმ-ნაკრძალის ხელმძღვანელ ბატონ ბადრი გასპაროვთან საუბრის დროს (შეხვედრა, 28.12.2017) გავარკვეეთ, რომ სააგენტოს 2016 წლის ზაფხულში ჩატარებია არსებული მონაცემების მონიტორინგი (ექსპედიციის წევრები იყვნენ: ბადრი გასპაროვი, პაატა ბასიშვილი, გია ზანგალაძე, სალომე მელაძე). გვინდა აქვე აღვნიშნოთ, რომ მნიშვნელოვანია ასეთი სახის მონიტორინგს მიეცეს სისტემური სახე.

აღნიშნული მონაცემები გადამოწმდა ჩვენი ჯგუფის მიერ სპეციალურად მომზადებული სავლე სამუშაოების ფარგლებში, რომლის დროსაც ძეგლთა სიები განახლდა (დანართი 1) და შეივსო შემდეგი ინფორმაციით: ობიექტის სახელწოდება, ობიექტის მისამართი, ობიექტის შექმნის თარიღი; ასევე, ინფორმაცია ობიექტის ფუნქციონალური, ან ვიზუალური ცვლილებების შესახებ. დამატებით განხორციელდა ობიექტების ფოტოფიქსაცია და შეიქმნა სამუშაო რუკები, რომელზეც დატანილი იყო ყველა ძეგლთა სიაში შეყვანილი ობიექტი.

საველე კვლევის შედეგად გამოვლინდა შემდეგი გარემოებები⁸:

- გამოვლინდა ობიექტები, რომელთაც ისტორიულ-კულტურული ღირებულება გააჩნიათ, თუმცა ისინი არ არიან შეტანილი საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს სიაში. ასეთი ძეგლებია: ფოსტის შენობა - სტალინის გამზირი N15; საცხოვრებელი სახლი - რუსთაველის ქ. N19; საცხოვრებელი სახლი - ამილახვრის ქ. N13; საცხოვრებელი სახლი - ნინოშვილის ქ. N3; საცხოვრებელი სახლი - სამეფოს ქ. N62; საცხოვრებელი სახლი - წერეთლის ქ. N7;
- ძეგლებს გარკვეული სახის დაზიანებები, ცვლილებები აღენიშნებათ: იერუსალიმის ქ. N11 - შეღესილი ფასადი, მიშენება; რუსთაველის ქ. N23 - ჩასმულია თეთრი ე.წ. მეტალო-პლასტმასის ფანჯრები, აქვს ასევე გარკვეული მიშენებები; წერეთლის ქ. N1 - რეკონსტრუქციის შემდეგ დაემატა მე-3-ე სართული; ნგრევის პირას იმყოფება: იერუსალიმის ქ. N9 და სხვ.
- ახალი შენობით არის ჩანაცვლებული შემდეგი ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტები: ხერხეულიძის ქ. N10, გარსევანიშვილის ქ. N4
- ფუნქციაშეცვლილი შენობა-ნაგებობები: წერეთლის ქ. N1 - ყოფილი საბავშვო ბიბლიოთეკის შენობა გადაკეთდა რესტორნად; კახნიაშვილის N24 სილამაზის სალონად გადაკეთდა; შარტავას ქ. N6 - ქვედა სართულზე გახსნილია სასადილო "ძველი გორი"; შარტავას ქ. N18 ამჟამად გახსნილია სილამაზის სალონი; კირიონ II ქ. N7 ყოფილი სკოლის შენობა, დღეს საცხოვრებელი სახლი; ხერხეულიძის ქ. N2 ყოფილი აფთიაქი, დღეს საცხოვრებელი სახლი და სხვ.

აღსანიშნავია, რომ ძეგლების ვიზუალურ დაზიანებას (ფასადის ცვლილება და სხვ.) რიგ შემთხვევებში ისიც იწვევს, რომ ადგილობრივი მოსახლეობა არ არის საკმარისად გათვითცნობიერებული მისი საცხოვრისის მდიდარი ისტორიულ-კულტურული ღირებულების შესახებ. მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ყურადღება მიექცეს ამ მიმართულებით საზოგადოებრივი განათლებისა და ცნობიერების ამაღლებისადმი მიძღვნილ ღონისძიებებს.

ქალაქის ქუჩებზე არეულია ნუმერაცია, ან, რიგ შემთხვევაში, შენობები ადგილზე საერთოდ არ არის დანომრილი. ეს დიდ გაუგებრობას იწვევს, როგორც მკვლევარებისთვის საველე სამუშაოების განხორციელების დროს, ასევე ხელს უშლის ქალაქში ჩამოსული სტუმრების დაბრკოლების გარეშე გადაადგილებას.

შესამუშავებელია სტანდარტი შენობების რესტავრაცია-კონსერვაციისთვის. იმისათვის, რომ მოხერხდეს ქალაქის ავთენტური იერსახის შენარჩუნება, გამოსაკვლევიან, თუ რომელ უბანში რა მასალით, ფერით და სხვ. იყო ნაშენი

⁸ ინფორმაცია დეტალურად იხილეთ ცხრილში (დანართში 1)

ნაგებობები. აღსანიშნავია, რომ გასულ წელს ქ. გორში „ერეკლეს აბანოს“ ჩაუტარდა რესტავრაცია⁹ და მან ფაქტობრივად დაიბრუნა თავისი ძველი სახე.

ილუსტრაცია 29: ქ. გორში განახლებული „ერეკლეს აბანოს“ ინტერიერი და ექსტერიერი მნიშვნელოვნად მივიჩნევთ, რომ ქ. გორში სხვა ისტორიული ძეგლებზეც დაუყოვნებლივ უნდა განხორციელდეს მსგავსი სამუშაოები. ამით შესაძლებელი გახდება ისეთი შეცდომების თავიდან არიდება, როგორც მაგ.: გარსევანიშვილის ქ. N4-ში დაგვხვდა. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს 2006 წლის ცნობით ამ ადგილას არსებობდა საცხოვრებელი სახლი, რომელიც ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტად ითვლებოდა, თუმცა დღეს ეს შენობა დანგრეულია.

როგორც ქ. გორის მუნიციპალიტეტის მერიაში, ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციებთან შეხვედრისას საუბარი იყო ქ. გორის გარკვეულ ქუჩებზე (მაგ.: წერეთლის ქუჩა) არსებული უნიკალური ძველი სარდაფების შესახებ, რომლებიც სავარაუდოდ 1920 წლის მიწისძვრის შემდეგ შემორჩა და მათ დღემდე შენარჩუნებული აქვთ ავთენტური სახე. საინტერესო იქნება მომავალში ამ მიმართულებით კვლევის განხორციელება.

⁹ დიდი ლიახვის ხეობის მუზეუმ-ნაკრძალის ხელმძღვანელის - ბადრი გასპაროვის მიერ მოწოდებული ინფორმაცია (შეხვედრა 28.12.2017)

ერთ-ერთი საჯარო შეხვედრის დროს, ქ. გორში, საუბარი იყო გარკვეული ისტორიული ქუჩების, როგორც კომპლექსური მემკვიდრეობის ძეგლისთვის სტატუსის მინიჭების საკითხზე. საქართველოს კანონი კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ საუბროს ძეგლების კლასიფიკაციაზე. აღნიშნული კანონის V თავის მე-19 მუხლში ჩამოთვლილია ძეგლის სახეობები:

ილუსტრაცია 30: საველე კვლევისთვის მომზადებული სამუშაო რუკის ფრაგმენტი

„ა) არქეოლოგიური; ბ) არქიტექტურის; გ) საინჟინრო; დ) ქალაქთმშენებლობის (ურბანული); ე) საბაღე-საპარკო ხელოვნებისა და ლანდშაფტური არქიტექტურის; ვ) პალეოგრაფიული; ზ) მონუმენტური სახვითი ხელოვნების; თ) მემორიალური; ი) ეთნოგრაფიული; კ) სახვითი ხელოვნების; ლ) დოკუმენტური; მ) მეცნიერების, ტექნიკის ან მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებული“.

ამ კატეგორიებიდან ქ. გორში ამჟამად მხოლოდ 4 სახეობა გვხვდება: ძირითადად არქიტექტურის ობიექტები, ასევე 2 საბადე-საპარკო ხელოვნების და ლანდშაფტური არქიტექტურის ობიექტი, 1 საინჟინრო და ასევე 1 მემორიალური ძეგლი.

ქ. თბილისის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის განახლების პროექტში ამ საკითხების კვლევას არსებითი ყურადღება მიექცა. გამოიყო მეცნიერების, ტექნიკის ან მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებული ობიექტები და ასევე ქალაქთმშენებლობის (ურბანული) ობიექტები. ვფიქრობთ, ქ. გორსაც გააჩნია ამ კუთხით საინტერესო რესურსი და მიგვაჩნია, რომ მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დამუშავების ფარგლებში უნდა მოხდეს ასეთი ობიექტების გამოვლენა.

ილუსტრაცია 31: გარსევანიშვილის ქ. N4

1. ფოტო: ყოფილი ძეგლი, 2. ფოტო: დღევანდელი მდგომარეობა

რეკომენდაციები

- დასადგენი და დასამტკიცებელია არსებული ზოგადი დამცავი ზონები (ისტორიული განაშენიანების დაცვის და განაშენიანების რეგულირების ზონები) და გამოსავლენია/დასადგენია ისტორიული ლანდშაფტის დაცვის და არქეოლოგიური დაცვის ზონები, რომელთა შესახებაც ინფორმაცია არასდროს ყოფილა შესწავლილი;
- შემოსაღებია ე.წ. „გორის კულტურული უბნის ზონა“, რომელიც ხელს შეუწყობს როგორც კულტურული მემკვიდრეობის დაცვას, ისე ქ. გორში კულტურული და კრეატიული სექტორების განვითარებას; ტურისტების მოზიდვას (ის. გვ 118 „კულტურული უბანი“);

ილუსტრაცია 32: ქ. გორის გასაფრთხილებელი ხედვითი დერეფნების სქემა

- გამოსავლენია დაცული ხედვითი დერეფნები ქ. გორის მნიშვნელოვანი, იერსახის განმსაზღვრელი ობიექტებისათვის, როგორებიცაა: გორის ციხე, გორიჯვარი. ასევე, შესამუშავებელია ამ დერეფნებში სამშენებლო, სარეკლამო და სხვა ტიპის პერმანენტული ვიზუალური ჩარევის მარეგულირებელი რეგლამენტები;
- დასამუშავებელია ისტორიულ-კულტურული საყრდენი გეგმა, რომლის ფარგლებშიც ჩატარდება ძეგლების აღრიცხვა და დაფარვითი ინვენტარიზაცია;
- საჭიროა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე სისტემატურად ხორციელდებოდეს არსებული ინფორმაციის მონიტორინგი, რის საფუძველზეც გამოვლინდება თუ რა ცვლილება განიცადა ამა თუ იმ ძეგლმა, რა ტიპის „საზიანო“ ჩარევა (ფასადის ცვლილება, მიშენება და ა.შ.) განხორციელდა მასზე, რამაც მნიშვნელოვნად დაარღვია ძეგლის ისტორიულ-კულტურული ღირებულება და სხვ.; დასადგენია, რომელი

- ძეგლები აღარ არსებობს და რა შენობებით მოხდა მათი ჩანაცვლება; გამოსაკვლევეია შენობა-ნაგებობების ფუნქციონალური ცვლილებები;
- დასაზუსტებელია გარკვეული ძეგლების მისამართები და მისანიჭებელია სწორი ნუმერაცია;
- გადასაწყვეტია ნგრევის პირას მყოფი კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების საკითხი (მაგ.: გორის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს შენობა და სხვ.);
- გამოსაკვლევეია ძეგლების სახეობები. მაგ. საინტერესოა საინჟინრო, მეცნიერების, ტექნიკის ან მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებული ან ქალაქმშენებლობის (ურბანული) ობიექტების შესწავლა;
- განსაკუთრებულ შესწავლას საჭიროებენ ისტორიულ-კულტურული ღირებულების მქონე ობიექტები/ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტები და შემდგომ მათთვის ძეგლის სტატუსის მინიჭების საკითხები;
- განსახილველია ძეგლების სტატუსის მინიჭებისა და მოხსნის საკითხები;
- საჭიროა დეტალური პროექტების მომზადება (მაგ. ძეგლების აღდგენის მიზნით და სხვ.), რომლებიც შეძლებენ ქ. გორში არსებული ძეგლების მდგომარეობა გააუმჯობესონ, დაიცვან და განავითარონ. ასევე, მათი მემკვიდრეობით ხელი შეუწყონ ტურისტული პოტენციალის ზრდას.

საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა ქ. გორის კონტექსტის გათვალისწინებით

ქ. გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დამუშავებისას მნიშვნელოვანია, თემატური პროექტის სახით დამუშავდეს ის მეთოდოლოგია, რომელიც ქალაქის ისტორიულ ნაწილს დაიცავს აგრესიული ჩარევებისგან და პირიქით წარმოაჩენს მის უნიკალურ ღირებულებას, რაც ქალაქის მდგრადი განვითარების საწინდარია. ქალაქის აღქმის მთავარი წერტილების შენარჩუნებისთვის მნიშვნელოვანია: მთავარი ხედების წერტილების იდენტიფიცირება; ხედვის დერეფნების დადგენა; დერეფანში მოქცეული განაშენიანების განხილვა; დერეფნის პანორამული ხედების პერსპექტიული განვითარების მოთხოვნების ჩამოყალიბება და სხვ.

ქ. გორის ისტორიულ-კულტურული და ბუნებრივი გარემო წარმოადგენს იმ ძირითად მახასიათებელს, რომელიც მას საქართველოს სხვა დასახლებებისგან გამოარჩევს. ქალაქის სივრცითი დომინანტი ისტორიულ ცენტრში, ბუნებრივად შემადლებულ ადგილას განლაგებული უძველესი ციხე-სიმაგრეა. მასთან ერთად, ქალაქის გასაფრთხილებელ პანორამულ ხედს - გორიჯვრის ფერდობიც ქმნის.

ქვემოთ მოყვანილ ტექსტში წარმოდგენილი საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზი დაგვეხმარება ქ. გორში არსებული მდგომარეობის უკეთესად შეცნობასა

და მისი განვითარებისთვის აუცილებელი გზებისა და მიმართულებების სწორად დასახვაში. განხილულია ორი უცხოური ქალაქის მაგალითი, რომელთაც მდიდარი ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებისა და განვითარების საშუალებით მოახერხეს პოზიტიური წინსვლა და დღესდღეობით მათ უამრავი დამთვალიერებელი ყავთ. ამ ქალაქების მდგომარეობა და რესურსები შედარებულია ქ. გორთან. ასევე, განმარტებულია „კულტურული უბნის“ ცნება და რა მნიშვნელობას წარმოადგენს მისი ჩამოყალიბება ქ. გორისთვის.

ორი საერთაშორისო ქალაქის მაგალითი

აღნიშნულ თავში განხილულია ქ. გორის მსგავსი ორი საერთაშორისო ისტორიული ქალაქის მაგალითი, რომლებიც უკეთესი ანალიზის საშუალებას მოგვცემს. მაგალითად მოგვყავს ორი ისტორიული ქალაქი ზალცბურგი (ავსტრია) და სიონი (შვეიცარია), რომელთა ვიზუალურ დომინანტს, ისევე, როგორც ქალაქ გორში, შემადგენელ ადგილას მდებარე ციხეები წარმოადგენენ, ორივე ქალაქის შემთხვევაში ციხე ინტეგრირებულია ქალაქის ცხოვრებაში და მასზე ხედი გათვალისწინებულია ქალაქის უმეტესი წერტილიდან. ამიტომ საინტერესოა მსგავსი კონტექსტის ქალაქების მაგალითების ნახვა, რათა უფრო ნათელი წარმოადგენა შეგვექმნას იმაზე, თუ როგორია მათი ისტორია, მიდგომა და დამოკიდებულება ქალაქის ისტორიული დაცვის ობიექტების მიმართ და რამდენადაა ისტორიული ძეგლები, ამ შემთხვევაში ციხე-სიმაგრეები, ჩართული ქალაქის ცხოვრებაში.

ქ. ჰონზალცბურგის ციხე-სიმაგრე, ავსტრია

ჰონზალცბურგის ციხე-სიმაგრე, რომელიც ევროპის ერთ-ერთ გამორჩეულ ციხედ ითვლება, ავსტრიაში, ქალაქ ზალცბურგში მდებარეობს. ქალაქი მოსახლეობით გორზე ორჯერ დიდია. მიუხედავად იმისა, რომ ამ ორი ქალაქის განვითარების ისტორია და კულტურული ფონი საკმაოდ განსხვავდება ერთმანეთისგან, რელიეფის სახით ზალცბურგი საკმაოდ ჰგავს გორს, ამიტომ გამართლებულია მათი გეგმარებითი და ვიზუალურ-ხედვითი მსგავსებები.

ქ. ზალცბურგის ცენტრში ამოზიდულ ფესტუნგსბერგის ბორცვზე მდებარე ციხე-სიმაგრე XI საუკუნის ნაგებობაა, რომელიც თითქმის პირვანდელი სახით შემორჩა დღემდე, შესანიშნავად შემონახული ციხის დარბაზებითა და საინტერესო შიდა სივრცეებით, რომლებიც არც თუ ისე იშვიათად გვხვდება კომპლექსში. მისგან განსხვავებით, გორის ციხემ არაერთხელ განიცადა ნგრევა შემოსევებისა თუ მიწისძვრების გამო და პერიოდულად ჩატარებული რესტავრაციების მიუხედავად პირვანდელი სახე მაინც ვერ შეინარჩუნა. ამ ორი ციხის დღევანდელი განსხვავებული მდგომარეობის მიუხედავად მათ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მსგავსება მოეძებნებათ:

ჰოენზალცბურგი, ავსტრია

გორის ციხის მსგავსად, რომელიც სამ მდინარეს (მტკვარი, ლიახვი, მეჯუდა) შორის ბორცვზე აიგო, ჰოენზალცბურგის ციხეც მდინარე ზალცხის მახლობლად აშენდა. ორივე შემთხვევაში მდინარე გარშემო უვლის ციხის ბორცვს და თითქოს კალაპოტით ბორცვის ფორმას იმეორებს.

რუკების ფრაგმენტები: მარცხნივ - გორის ციხის შემოგარენი, მარჯვნივ - ჰოენზალცბურგის ციხის შემოგარენი

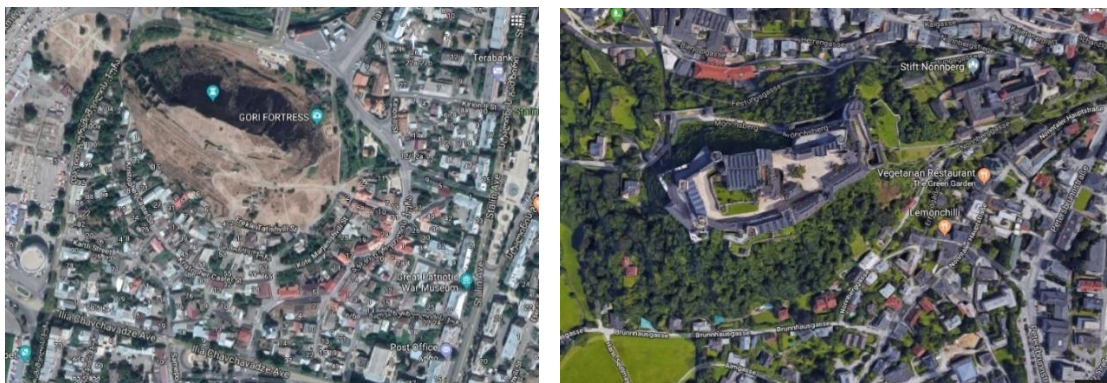
მდინარე ზალცხის მეორე მხარეს მდებარე კაპუცინერბერგის მთა ქალაქის სივრცეში კიდევ ერთ დამცავ და ერთგვარ ბუნებრივ ბარიერს წარმოადგენს. გორისთვის იმავე ფუნქციისა და იდეის მატარებელია გორიჯვრის მთა, რომელიც ასევე ქალაქის ღირსშესანიშნაობას წარმოადგენს.

მარცხენა ფოტო: კაპუცინერბერგის მთა, ავსტრია, მარჯვენა ფოტო: მოშორებით მოჩანს გორიჯვრის მთა, ქ. გორი

მთავარ ციხეებთან ერთად ეს „მოსაფრთხილებელი“ ხედებიც ქალაქის სილუეტს მნიშვნელოვან ელემენტს სძენს და ასევე ძლიერ ვიზუალურ დომინანტებს წარმოადგენენ და თითქოს მეორეხარისხოვანი ელემენტები ქალაქის სივრცეში, განსხვავებულ, მყუდრო ატმოსფეროს უქმნიან მათ.

აღსანიშნავია ციხის ირგვლივ არსებული განაშენიანების სტილი, რაც ამ ქალაქებს ასევე აერთიანებთ. გორის მსგავსად ზალცბურგის ე.წ. “ციხის უბანიც“ არარეგულირებულად დაგეგმარებულ არეალს წარმოადგენს. ეს თავისებურება შესაძლოა რელიეფის არსებობით იყოს გამოწვეული, რადგან რთულ რელიეფზე არსებულ განაშენიანებას ძირითადად ქოტურობა ახასიათებს ხოლმე. ციხის ბორცვიდან უფრო დიდ რადიუსზე, ორივე, გორისა და ზალცბურგის შემთხვევაში, ქუჩების სიგანეც მატულობს და მათი ქალაქგეგმარებითი სახეც უფრო რეგულირებული ხდება.

მარცხენა რუკის ფრაგმენტი: ციხესთან არსებული განაშენიანება ქ. გორში, მარჯვენა რუკის ფრაგმენტი: ჰონზალცბურგის ციხესთან არსებული განაშენიანება

მნიშვნელოვანი ფაქტია ასევე ის, რომ, მართალია ჰონზალცბურგის ციხე უფრო შემადლებულ ბორცვზე მდებარეობს, ვიდრე გორის ციხე და შესაძლოა ამ მხრივ ციხის ვიზუალური აღქმის უკეთესი პირობა აქვს ზალცბურგს, თუმცა ზალცბურგში საკმაოდ კარგადაა დაცული ციხის ხედავითი დერეფნები და დერეფნების პანორამული ხედები. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია სათანადო

ყურადღება მიექცეს გორს ახალი მშენებლობების დაწყებამდე, რათა თავიდანვე გათვალისწინებული იყოს და პრიორიტეტულად იქცეს ციხის ვიზუალური დაცვის არელების შენარჩუნების საკითხი.

და ბოლოს, რა როლი აქვს ციხეს ამ ორი ქალაქის თანამედროვე ცხოვრებაში. ბუნებრივია, მათი სიძველიდან და ისტორიიდან გამომდინარე ორივე ციხე ტურისტების ინტერესის საგანს წარმოადგენს. ამ მხრივ ძალიან კარგადაა განვითარებული ზალცბურგში ციხის გარემო და ინფრასტრუქტურა. მასში არსებული მუზეუმის გარდა, ტურისტებს ციხეში გამართული ღონისძიებებიც იზიდავს, ანუ ის ერთგვარ კულტურულ უბანს წარმოადგენს, რომლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი საზოგადოებისა და კულტურის მჭიდრო კავშირია. ეს, რა თქმა უნდა, ძირითადად ციხის არსებული მდგომარეობიდან გამომდინარეობს, რაც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, თუმცა მაინც შესაძლებელია გორის ციხის მეტად გააქტიურება, კეთილმოწყობა და საზოგადოებრივ სივრცედ ქცევა, რაც ხელს შეუწყობს მის პოპულარიზებას არა მხოლოდ ტურისტებში, არამედ ქალაქის მოსახლეობის ყოველდღიურ ცხოვრებაშიც, რათა ის არა განყენებულად, არამედ ქალაქის სრულყოფილ და სრულყოფილებიან წევრად მოიაზრებოდეს.

ქ. სიონის ციხე-სიმაგრე, შვეიცარია

ქ. გორის მსგავსად შვეიცარიის ქ. სიონის დასახლების ისტორიაც ჩვ. წ. აღ.-მდე იწყება. ორივე აღნიშნულ ქალაქს ხშირად უწევდა მტრისაგან თავდაცვა. ქ. სიონი, ქ. გორისგან განსხვავებით, ორ ამალღებულ ბორცვზე განთავსებულ ვალერის ბაზილიკასა და ტურბილონის ციხესიმაგრის გარშემო გაშენდა.

ისევე როგორც ქ. სიონის შემთხვევაში, ქ. გორშიც ცენტრს ქალაქის ძველი, საკმაოდ მჭიდრო განაშენიანება წარმოადგენს, რომელიც ორივე შემთხვევაში მთის ძირში მდებარეობს.

სიონი, შვეიცარია
ქალაქის ძველი უბანი

გორი, საქართველო
ქალაქის ძველი უბანი

ქალაქის გეგმები ცხადყოფენ მათ საწყის ბირთვს და შემდგომ განვითარებას. ცნობილია, რომ უძველესი ქალაქები წყალთან ახლოს ვითარდებოდნენ ამიტომ აღსანიშნავია ისტორიული ბირთვის მდინარის ახლოს განლაგება. ქ. გორში ისტორიული ბირთვის გარშემო სამი მდინარეა (მდ. მტკვარი, მდ. მეჯუდა, მდ. ლიახვი), ხოლო ქ. სიონში - ერთი (მდ. რონა). სიონის ქალაქზე მთავარი პანორამული ხედები ბორცვზე განთავსებული ბაზილიკიდან და ციხესიმაგრიდან იშლება, ისევე როგორც ქალაქ გორზე ხედები - გორის ციხიდან და გორიჯვრიდან.

ქ. სიონის ორი ცენტრალური ბორცვი, რომლებზეც ვალერის ბაზილიკა და ტურბილონის ციხესიმაგრე მდებარეობს

სიონი, შვეიცარია (XVII ს.)

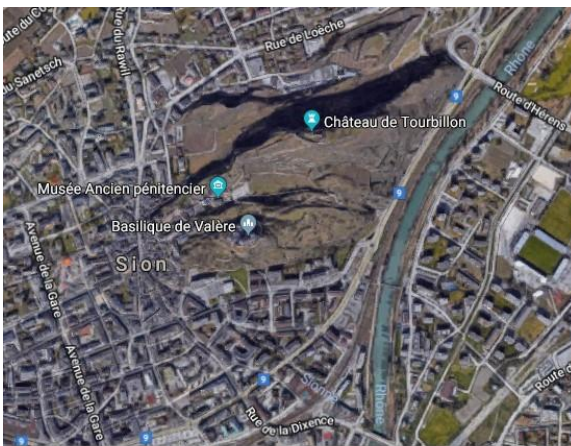

გორი, საქართველო (XVII ს.)

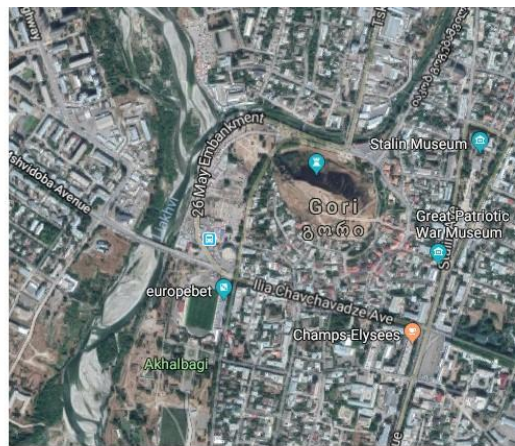
ქ. სიონში მიზიდულობის ობიექტს ვალერის ბაზილიკასა და ტურბილონის ციხესიმაგრის გარდა უძველესი მოქმედი ორდანი წარმოადგენს, რაც შეგვიძლია შევადაროთ ქ. გორის შემთხვევაში სტალინის სახლ-მუზეუმს. ქ. სიონის ციხე და

გორის კულტურული უბანი

ბაზილიკა კეთილმოწყობილია დამთვალიერებლისათვის. ბორცვებზე ასვლის მსურველი ბევრია, რადგან ქალაქზე შესანიშნავი პანორამული ხედი იშლება. ბორცვზე მსვლელობაც ერთგვარი სასიამოვნო თავგადასავალია. სამწუხაროდ გორის ციხე და ბორცვი არ არის საკმარისად კეთილმოწყობილი მისი დათვალიერების მსურველებისათვის. არ არის მითითებული მიმართულებები და გამოკვეთილი ბილიკები, რაც ტურისტისათვის მოუხერხებელია. აღნიშნული პრობლემის გადასაჭრელად, აუცილებელია ქ. გორის ქუჩებში განთავსდეს შესაბამისი აბრები ჩამოსული სტუმრებისთვის და ასევე დარეგულირდეს სხვადასხვა ვიზუალური ელემენტი (რეკლამის ბანერები და სხვ.), რათა ამან ხელი არ შეუშალოს ქალაქის მნიშვნელოვანი პანორამული ხედების აღქმადობას.

სიონი, შვეიცარია

გორი, საქართველო

ქ. სიონისგან განსხვავებით ხალხის ნაწილს არ აქვს გათვითცნობიერებული გორის უძველესი ისტორიული მნიშვნელობა, ამიტომ ხშირად შეიძლება სტალინის სახლ-მუზეუმი ტურისტებისთვის უფრო ღირსშესანიშნავი იყოს ვიდრე გორის ციხე, გორიჯვარი, ეთნოგრაფიული მუზეუმი და ა.შ. მნიშვნელოვანია ქალაქის ისტორიული წარსულის გამოკვეთა და ძეგლების კეთილმოწყობა ისე, რომ მეტი მნახველისთვის იყოს გასაგები და ხელმისაწვდომი. ამ მხრივ მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ქ. გორში კულტურული უბნის ჩამოყალიბება.

კულტურული უბანი

ადრეული ისტორიული ეტაპებიდან დაწყებული სხვადასხვა ქვეყანა სხვადასხვაგვარად ვითარდებოდა, რამაც კულტურისა და ტრადიციების მრავალფეროვნება გამოიწვია. სწორედ ისტორიულად შენარჩუნებული ინდივიდუალური მახასიათებლები ქმნიან კულტურული უბნის ჩამოყალიბების საფუძველს.

თანამედროვე კულტურული უბანი შერეული გამოყენების ტერიტორიაა, სადაც კულტურული ობიექტების მაღალი კონცენტრაციაა წარმოდგენილი. კულტურულ

ობიექტებში მოიაზრება: თეატრები, მუზეუმები, გალერეები, სამხატვრო სტუდიები, საცალო ვაჭრობის დახლები, მუსიკალური სტუდიები, საცეკვაო სტუდიები, ხელოვნების უმაღლესი სასწავლებლები, კოლეჯები, ბიბლიოთეკები, გამწვანებული საზოგადოებრივი სივრცეები და სხვ. კულტურულ უბანში შეიძლება განთავსებული იყოს საცხოვრებელი, საოფისე და სხვადასხვა აქტივობისთვის განკუთვნილი შენობა-ნაგებობებიც.

კულტურული უბანი ჩამოყალიბებული სისტემაა, რომელიც იცავს ისტორიულ არქიტექტურულ სტრუქტურას. ასეთ ურბანულ ქსოვილში იზრდება ძეგლების აღქმადობა და სიცოცხლისუნარიანობა. ამასთან ერთად, მსგავსი გარემოს შექმნა იცავს ისტორიული ძეგლების ავთენტურობას და მათი რევიტალიზაციის ერთ-ერთი საუკეთესო გზაა.

კულტურული უბნის შექმნა თავის მხრივ გულისხმობს კავშირის გაძლიერებას ადგილობრივ მოსახლეობასა და კულტურის სფეროს შორის. მსგავსი ტიპის უბნები ხელს უწყობენ ტურიზმის განვითარებას და ზრდიან მათ ეკონომიკურ მაჩვენებლებს.

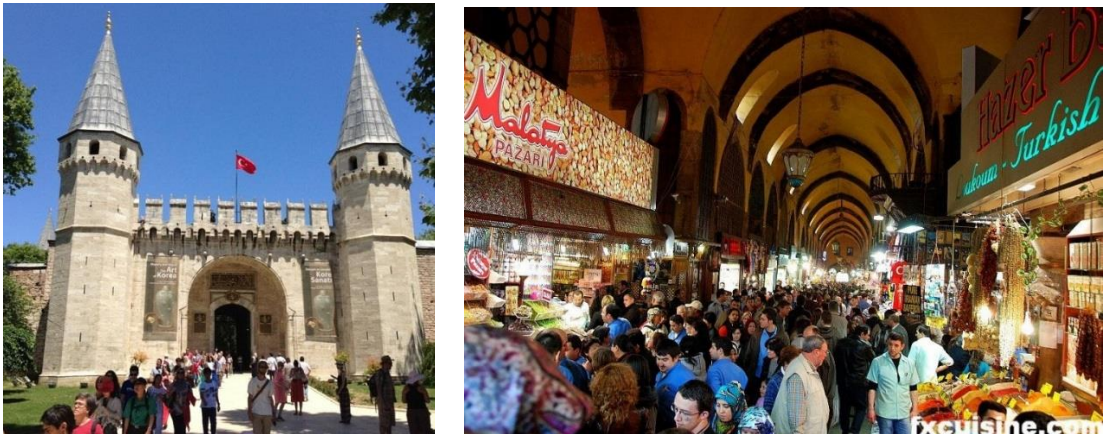
მსოფლიოში კულტურული უბნის განვითარების მრავალი მაგალითი არსებობს:

დეტროიტი (მიჩიგანი, აშშ) - მოიცავს ხელოვნების ცენტრს, ეროვნულ ბიბლიოთეკას, ხელოვნების უნივერსიტეტს, მუსიკალურ სასწავლებელს, ჰ. რიხმანის მემორიალურ ნაგებობას და ამერიკაში ყველაზე ძველ ბაზარს. აქ ეწყობა საკვირაო ბაზრობები, სადაც მოსახლეობა ყიდის ადგილობრივი წარმოების პროდუქციას. “აღმოსავლური ბაზარი” (Eastern Market) როგორც ადგილობრივი მოსახლეობის, ასევე ტურისტების ერთ-ერთი საყვარელი ადგილია.

“აღმოსავლური ბაზარი” (Eastern Market), დეტროიტი (მიზიგანი, აშშ)

სტამბოლის კულტურული უბანი „ბეშიქთაში“ - ადრე ამ ტერიტორიაზე იყო ძველი ბიზანტიური დასახლებები. ის წარმოადგენდა ოსმანური იმპერიის ცენტრს. ეს ადგილი დღესაც კულტურული ცენტრია, რომელიც ძველი სასახლეებით, მეზუუმებით, ხიდებითა და საპარკო ხელოვნების ნიმუშებით ტურისტების ინტერესს იწვევს. ბეშიქთაშის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ობიექტია თოფქაფის სასახლე. ის ოტომანების დინასტიის რეზიდენციას წარმოადგენდა და იყო ოსმალეთის იმპერიის ადმინისტრაციული ცენტრი. ასევე დიდ ყურადღებას იქცევს “დიდი ბაზარი” (Grand Bazaar) სადაც იყიდება ადგილობრივი პროდუქცია, ტრადიციული საკვები, ხელნაკეთი ნივთები და სხვ.

თოფქაფის სასახლე. და “დიდი ბაზარი” (Grand Bazaar), ბეშიქთაში, სტამბოლი

ქ. გორი კულტურული უბნის ჩამოსაყალიბებლად ყველანაირ რესურსს ფლობს. აქ თავმოყრილია მდიდარი ისტორიულ-კულტურული ფასეულობები: არქიტექტურული ძეგლები, საეკლესიო კომპლექსები, მუზეუმები, არქეოლოგიური არეალები და სხვ. ამასთან, ქ. გორი არის მსოფლიოში ცნობილი ისტორიული ფიგურის - იოსებ ჯუღაშვილის - სტალინის სამშობლო, რაც ზრდის მის ცნობადობას საერთაშორისო დონეზე. სტალინის სახლ-მუზეუმი გორის ციხესთან და სხვა მრავალ ისტორიულ ნაგებობასთან ერთად, ძლიერი ტურისტული მიზიდულობის წერტილს ქმნის.

გორი ტრადიციულად მრავალფეროვანი სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მწარმოებელია. ეს ტერიტორია ისტორიულად სავაჭრო მაგისტრალს წარმოადგენდა, რომელიც უზრუნველყოფდა კავშირს, როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის ფარგლებს გარეთ. კულტურული უბნის შექმნა ხელს შეუწყობს ადგილობრივი ტრადიციული ბაზრის პოპულარიზაციას და მოსახლეობას მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის რეალიზაციის საშუალებას მისცემს. ამასთან, კულტურულ უბანში სავაჭრო წერტილების გახშირება ინვესტორების

დაინტერესებას გამოიწვევს, რაც დადებითად აისახება ქალაქის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე.

ამდენად, ქ. გორში კულტურული უბნის ჩამოყალიბება დადებითად აისახება მრავალ სფეროზე: ტურიზმი, ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოება და სხვ.

დასკვნა

ზემოთ განხილულმა მაგალითებმა გარკვეული წარმოდგენა შეგვიქმნა იმაზე, თუ როგორი მიდგომა აქვთ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებს კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნების კუთხით, თუ როგორ შეიძლება იმ მდიდარი რესურსების ათვისება, რაც ქ. გორს გააჩნია, როგორ შეიძლება ქალაქის გამოცოცხლება და როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისთვის, ასევე იქ ჩამოსული სტუმრებისთვის უფრო მიმზიდველი გარემოს შექმნა. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქ. გორი ახლოს მდებარეობს საქართველოს დედაქალაქ თბილისთან, რაც მას უფრო მოსახერხებელ პირობებს უქმნის განვითარებისთვის.

ამდენად, ჩვენი წინადადებაა ქალაქის ისტორიულ უბანში ჩამოყალიბდეს ისეთი „კულტურული უბანი“, რომელიც ზემოთ მოყვანილ მაგალითებზე იყო წარმოდგენილი.

7. გამოყენებული მასალები

- ქალაქ გორის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის წინასაპროექტო კვლევის დასკვნითი ანგარიში

- საკანონმდებლო აქტები, სტრატეგიები

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება

საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის შესახებ

შიდა ქართლის რეგიონის განვითარების სტრატეგია 2014-2021

- გზამკვლევები, სახელმძღვანელო მითითებები

თბილისის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა, ტომი 4, სოციალურ-ეკონომიკური პერსპექტივები. კანტერსი, მ. 43-87, 2017

ქალაქ ბათუმისთვის დაბალი ემისიების მქონე ურბანული სატრანსპორტო კორიდორის საპილოტე და ინტეგრირებული, მდგრადი ურბანული მობილობის გეგმის ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება (ISUMP), 2016

Integrated Sustainable Urban Mobility Plan for the City of Batumi, A+S Consult GmbH, Germany, 2016

სოციალური საცხოვრისი: საქართველოს რეალობა საერთაშორისო კონტექსტში, შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტო, 2014.

ტიტე აროშიძე, გაერთიანებული დავალება, 2014

ევროპული ქალაქების მდგომარეობა, ევროკომისია, 2007

საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზი, საქ. ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტის IV კურსის სტუდენტები: მარიამ ბაინდურაშვილი, მარიამ ჩაგელიშვილი, ნუცა ლომსაძე, ლილე მამუჭაძე 13.12.2017

- ფოკუს-ჯგუფები და შეხვედრები

ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივი თვითმართველობის წარმომადგენლებთან 24.11.2017

ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან 24.11.2017

ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივი თვითმართველობის
წარმომადგენლებთან 19.12.2017

ფოკუს ჯგუფი ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან
28.12.2017

სატელეფონო ინტერვიუ, გოგი მინდიაშვილი, არქეოლოგი, 29.02.18

შეხვედრა, ბადრი გასპაროვი, დიდი ლიახვის ხეობის მუზეუმ-
ნაკრძალის ხელმძღვანელი, (მუზეუმი 2008 წლის ომის შემდეგ
შეუერთდა გორის, ხაშურის, კასპის და ქარელის მუზეუმებს), 28.12.2017

შეხვედრა, თინათინ გვერდწითელი, ღირსი მამა გიორგი
მთაწმინდელის გორის გიმნაზიის დირექტორის მოადგილე,
13.12.2017

სამუშაო შეხვედრა, რობერტ მაღლაკელიძე, გორის მუნიციპალიტეტის
ტურიზმის ცენტრის ხელმძღვანელი, 18.01.18

სამუშაო შეხვედრა, თამილა კოშორიძე (მუზეუმის საექსპოზიციო
განყოფილების გამგე), ნატალია ბელენკო-გოდერძიშვილი (მუზეუმის
მთავარი მეცნიერ-თანამშრომელი), პაატა ბასილაშვილი, სერგი
მაკალათიას სახელობის ქ. გორის ისტორიულ-ეთნოგრაფიულ მუზეუმის
თანამშრომლებთან, 18.01.2018

შეხვედრა, რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსთან, 25.09.2017

საველე კვლევა ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე, საქ.
ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტის IV კურსის
სტუდენტები: მარიამ ბაინდურაშვილი, მარიამ ჩაგელიშვილი, ნუცა
ლომსაძე, ლილე მამუჭაძე, 13.12.2017

კონტაქტი, თამარ თედლიაშვილი, ვერხვები-კვერნაკის მაჟორიტარი,
12.2017- 01.2018

სატელეფონო კონტაქტი, თამილა კოშორიძე, ქ. გორის ისტორიულ-
ეთნოგრაფიული მუზეუმის საექსპოზიციო განყოფილების გამგე,
26.01.2018

8. დანართები

დანართი 1: სტრატეგიული დოკუმენტებით დაგეგმილი ცვლილებებისა და პროექტების გზამკვლევი

ქვემოთ წარმოდგენილია ის ძირითადი დაგეგმილი ცვლილებები თუ პროექტები, რომელთა განხორციელების ვალდებულებაც, საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებასა და მუნიციპალიტეტებს ნაკისრი აქვთ საქართველოს აღიარებული სტრატეგიული დოკუმენტების (გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა, ნარჩენების მართვის სტრატეგია) და საერთაშორისო შეთანხმებების (ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმება) შესაბამისად. დოკუმენტი შედგენილია გზამკვლევზე - „ევროკავშირთან აპროქსიმაციის საგზაო რუკა გარემოს დაცვისა და კლიმატთან დაკავშირებული ქმედებების სფეროში“ (იულივი & გოგალაძე, 2017) დაყრდნობით.

აქტივობა	აქტივობის საფუძველი	ვადები	მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის ბმა	პასუხისმგებელი სტრუქტურა
გარემოსდაცვითი მმართველობის საგზაო რუკა				
გზშ და სგშ-ს შესახებ კანონისათვის შესაბამისი სახელმძღვანელო დოკუმენტების შემუშავება	ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული გზშ და სგშ დირექტივების მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანა	2017	ცვლის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დამტკიცების პროცედურას	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
გზშ და სგშ-ს შესახებ კანონისათვის შესაბამისი სახელმძღვანელო დოკუმენტების შემუშავება	ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული გზშ და სგშ დირექტივების დანერგვის უზრუნველყოფა	2017	ცვლის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის დამტკიცების პროცედურას	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
ჰაერის დაცვის საგზაო რუკა				

ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ ახალი კანონის შემუშავება, რომელიც შესაბამისობაში იქნება ასოცირების შეთანხმების მოთხოვნებთან	ასოცირების შეთანხმების დანართი: ეროვნული კანონმდებლობის შემუშავება ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის დირექტივისა (2008/50) და "შვილობილი დირექტივის" (2004/107) მიხედვით	2018	ირიბი შეხება მიწათსარგებლო ბის გენერალური გეგმასთან - გეგმარებითი გადაწყვეტები ემისიების შემცირებისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
კანონქვემდებარე აქტის შემუშავება ჰაერის ხარისხის შეფასების კრიტერიუმების შესახებ, რომელიც მოიცავს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის დაკვირვების პუნქტების რაოდენობის, მათი განლაგებისა და ფუნქციონირების წესებს	ასოცირების შეთანხმების დანართი: ჰაერის ხარისხის შეფასება ევროკავშირის მოთხოვნების შესაბამისად უნდა განხორციელდეს 01/09/2020 წლისთვის (დირექტივა 2008/50/EC ჰაერის ხარისხის შესახებ) და 01/09/2022 წლისთვის (შვილობილი დირექტივა 2004/107/EC)	2022	ირიბი შეხება მიწათსარგებლო ბის გენერალური გეგმასთან - მდგრადი გადაწყვეტები ემისიების შემცირებისთვის	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
წყლის რესურსების დაცვის საგზაო რუკა				
"წყლის რესურსების მართვის შესახებ" კანონპროექტის დასრულება	ასოცირების შეთანხმების მოთხოვნა - წყლის ჩარჩო დირექტივა "წყლის შესახებ" საქართველოს კანონის მოთხოვნა (მუხლი 93)	2017	ცვლის მიდგომას წყლის ობიექტების შეზღუდვითი რეჟიმების დადგენის კუთხით	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
კანონქვემდებარე აქტის შემუშავება „მდინარეთა აუზების/სააუზო უბნის ინტეგრირებული მართვის სააუზო ტერიტორიული ერთეულების საზღვრების დამტკიცების შესახებ"	ასოცირების შეთანხმების მოთხოვნის შესრულება - წყლის ჩარჩო დირექტივა მუხლი 3(1)-დან (7)-მდე	2017	ცვლის მიდგომას მდინარეთა აუზების შეზღუდვითი და ფუნქციური ზონირების კუთხით.	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

„მდინარეთა აუზების/სააუზო უბნების მართვის გეგმების შემუშავების, განხილვისა და დამტკიცების პროცედურის შესახებ“ კანონქვემდებარე აქტის შედგენა	ასოცირების შეთანხმება: სააუზო მართვის გეგმის მომზადება 2024 წლის 1 სექტემბრისთვის	2017	შემუშავების შემდეგ - სავალდებულო გასათვალისწინებელი ზონირებაში	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
სოფლის მეურნეობის წყაროებიდან (ნიტრატები) წყლის დაბინძურების ასპექტების ინტეგრირება ეროვნულ კანონმდებლობაში	ასოცირების შეთანხმების დანართი: წყლების ნიტრატების მიერ დაბინძურებისაგან დაცვის შესახებ მთავარი ეროვნული კანონმდებლობა მზად უნდა იყოს 01.09.2018-სათვის	2018	გასათვალისწინებელია მიწათსარგებლობის გეგმარებაში, შემუშავების შემთხვევაში	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
ბუნებრივი კატასტროფები				
სახელმძღვანელო დოკუმენტების შემუშავება წყალდიდობის რისკის მართვის გეგმებისათვის	ასოცირების შეთანხმების დანართის წყალდიდობების რისკების მართვის დირექტივის მე-7 მუხლის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად	გეგმებისათვის მოცემული საბოლოო	სივრცით გადაწყვეტები უნდა აისახოს მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში (არსებობის შემთხვევაში)	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
მაღალი რისკის მქონე იდენტიფიცირებული ადგილებისათვის წყალდიდობის რისკის მართვის გეგმების შემუშავება	ასოცირების შეთანხმების დანართის წყალდიდობების რისკების მართვის დირექტივის მე-7 მუხლის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად	2021	სივრცით გადაწყვეტები უნდა აისახოს მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში (არსებობის შემთხვევაში)	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
საქართველოს ტერიტორიის გეოლოგიური საფრთხეების ზონირების მსხვილმასშტაბი ანუ GIS რუკების მომზადება	გარემოსდაცვით მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (სამუშაო)	2021	უნდა აისახოს მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში (არსებობის შემთხვევაში)	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

ნიადაგების მდგრადი მართვის კონცეფციის შემუშავება	გარემოსდაცვით მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (სამუშაო)	2017	კონცეფტუალური მიდგომები გათვალისწინებული უნდა იყოს გეგმარებით გადაწყვეტებში	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
ნარჩენების მართვის საგზაო რუკა				
მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების მართვის შესახებ სტრატეგიის შემუშავება / დამტკიცება	ნარჩენების კოდექსის 11 (2) მუხლის მოთხოვნების შესასრულებლად, ასევე ასოცირების ხელშეკრულების დანართი: დირექტივა ნაგავსაყრელების შესახებ	2020	სივრცითი გადაწყვეტები (მაგ.გადამამუშავებელი ქარხნის განთავსება) შესაძლოა განიხილოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ	მუნიციპალიტეტი
არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა ან რემედიაცია (2019-2020 წწ.).	ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის 2016-2020წწ გეგმა-გრაფიკით	2020	უნდა ასახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის ხუთწლიანი გეგმის დამტკიცება (2017 წელი)	ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის 2016-2020წწ გეგმა-გრაფიკით	2017	სტრატეგიული მიდგომების ასახვა	მუნიციპალიტეტი
თითოეულ შერჩეულ რეგიონში, სანიტარული ნაგავსაყრელების ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება, გზშ, პროექტირება და მშენებლობა (2014-2019 წწ.);	ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის 2016-2020წწ გეგმა-გრაფიკით	2019	გადაწყვეტა უნდა ასახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
ბუნების დაცვის საგზაო რუკა				

ზურმუხტის პოტენციური ტერიტორიების იდენტიფიცირება და განსაზღვრა	ასოცირების შეთანხმების დანართი: ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიის ინვენტარიზაციის დასრულება, აღნიშნული ტერიტორიების მითითება (ანალოგია ჰაბიტატების დირექტივის მე-4 მუხლთან) - DCFTA: მუხლი 230 (2) აისახოს ბერნის კონვენცია	2018	საპროექტო ტერიტორიაზე იდენტიფიცირების შემთხვევაში უნდა ასახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
სპეციალურად დაცული ტერიტორიების იდენტიფიცირება და გამოყოფა ფრინველთა სახეობებისათვის	ასოცირების შეთანხმების დანართი: სპეციალურად დაცული ტერიტორიების იდენტიფიკაცია და გამოყოფა ფრინველთა სახეობებისათვის, ფრინველთა დირექტივის მუხლი 4(1)	2019	საპროექტო ტერიტორიაზე იდენტიფიცირების შემთხვევაში უნდა ასახოს მიწათსარგებლობის გენერალურმა გეგმამ	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო

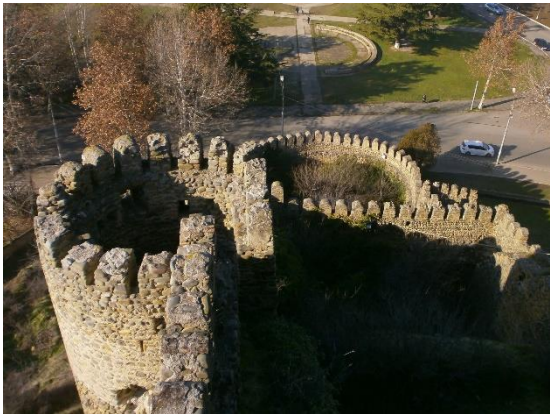

პირობითი აღნიშვნა:

	ღონისძიებები, რომლებიც 2017 წელს არ შესრულებულა
--	---

დანართი 2: ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები (საველე კვლევის¹⁰ და ოფიციალური მონაცემების შეჯამების საფუძველზე)

N	ინფორმაცია ძეგლის შესახებ	გრაფიკული მასალა	კატეგორია	შენიშვნა
---	---------------------------	------------------	-----------	----------

¹⁰ საველე კვლევა ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე, სითი ინატიტუტი საქართველო, 13.12.2017

1	გორის ციხის კომპლექსი, შუასაუკუნეები		ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლი	
2	მცირე ეკლესია, გორის ციხის კომპლექსი, შუასაუკუნეები		ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლი	
3	კოშკი, გორის ციხის კომპლექსი		ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლი	

4	<p>ცხრაკარა, გორის ციხის კომპლექსი, შუასაუკუნეები</p>		<p>ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლი</p>	
5	<p>ციხის ეკლესია, გორის ციხის კომპლექსი, შუასაუკუნეები</p>		<p>ეროვნული მნიშვნელობის ძეგლი</p>	
6	<p>მოხელის სახლი XIX ს-ის ბოლო მამარდაშვილის ქ. N13</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
7	<p>საცხოვრებელი სახლი XX ს-ის 20-იანი წლები თამარ მეფის ქ. N19</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	

8	<p>სტალინის სახლ-მუზეუმის კომპლექსში შემავალი პარკი 1957 წ. სტალინის გამზირი N13</p>		<p>საბაღე-საპარკო და ლანდშაფტური არქიტექტ. ძეგლი</p>	
9	<p>სტალინის სახლის დამცავი პავილიონი 1937 წ. სტალინის გამზირი N13</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
10	<p>სტალინის სახლი XIX ს-ის ბოლო სტალინის გამზირი N13</p>		<p>მემორიალური ძეგლი</p>	

<p>11</p>	<p>სტალინის მუზეუმი</p> <p>1957 წ.</p> <p>სტალინის გამზირი N13</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>12</p>	<p>უნივერსალი</p> <p>1950-1956 წწ.</p> <p>სტალინის გამზირი N14</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>"პროკრედიტ ბანკი", "საქართველოს ბანკი</p>
<p>13</p>	<p>ადმინისტრაციულ ი შენობა</p> <p>1952 წ.</p> <p>სტალინის გამზირი N16</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>გორის მუნიციპალიტეტი ს მოქალაქეთა მომსახურების ცენტრი</p>

<p>14</p>	<p>სასტუმრო “ინტურისტი” 1953 წ. სტალინის გამზირი N26</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>სასტუმრო ინტურისტთან დამატებით განთავსებულია "ლიბერთი" ბანკი</p>
<p>15</p>	<p>სამხატვრო სკოლა 1972 წ. ფარნავაზის N1</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>16</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი 1838 წ. შარტავას ქ. N6</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ბოლო წლებში ჩაუტარდა განახლებითი სამუშაოები და შესასვლელი კარი ამოშენებულია. 2006 წლის ფოტო:</p>

<p>17</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი 1898 წ. შარტავას ქ. N7</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>18</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი XIXს-ის ბოლო შარტავას ქ. N11</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>19</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი XXს-ის დასაწყისი შარტავას ქ. N13</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ბოლო წლებში ძეგლს ჩაუტარდა განახლებითი სამუშაოები 2006 წლის ფოტო:</p>

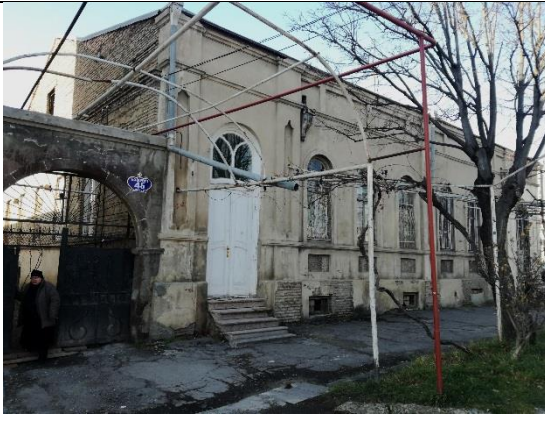

<p>20</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი 1900 წ. შარტავას ქ. N18</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ბოლო წლებში ჩაუტარდა განახლებითი სამუშაოები, რის შედეგადაც შეეცვალა ფასადი 2006 წლის ფოტო:</p>
<p>21</p>	<p>გიორგი ერისთავის დრამატული თეატრი 1935 წ. ჭავჭავაძის ქ. N24</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ოფიციალური მონაცემებით თეატრი დანომრილია ჭავჭავაძის N20</p>
<p>22</p>	<p>ეკონომიკური უნივერსიტეტი. 1925 წ. ჭავჭავაძის ქ. N 53</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>23</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი XX ს. დასაწყისი იერუსალიმის ქ. N2 (რუსთაველის N81)</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>კუთხის სახლია და ორი მისამართი აქვს</p>

24	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>რუსთაველის ქ. N81</p> <p>(იერუსალიმის N2)</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>კუთხის სახლია და ორი მისამართი აქვს, ფოტოზე მარჯვენა ფასადია რუსთაველის ქ. N81</p>
25	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XIX ს-ის ბოლო</p> <p>იერუსალიმის ქ. N7</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>დაზიანებულია მნიშვნელოვნად, ნგრევის პირასაა. მისამართი დადგენილია 2006 წლის სააგენტოს მასალებზე დაყრდნობით. ადგილზე გადამოწმება ვერ მოხერხდა ნუმერაციის არარსებობის გამო</p>
26	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XIX ს-ის ბოლო</p> <p>იერუსალიმის ქ. N9</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>შეღესილია კედლების ძველი ფენები, აღინიშნება მიმენებები. მისამართი დადგენილია 2006 წლის სააგენტოს მასალებზე დაყრდნობით. ადგილზე გადამოწმება ვერ მოხერხდა ნუმერაციის არარსებობის გამო</p>

27	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XIX ს-ის შუა წლები</p> <p>რუსთაველის ქ. N21</p>		არქიტექტურის ძეგლი	ტაძრის მსგავსი ფასადი, აქვს მიშენება
28	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>რუსთაველის ქ. N83</p>		არქიტექტურის ძეგლი	 <p>2006 წლის აღწერის ფოტო, რომლის მიხედვითაც შუა, აივნაანი სახლია რუსთაველის N83</p>
29	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>ჩიტაძის ქ. N3</p>		არქიტექტურის ძეგლი	
30	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>1885 წ.</p> <p>ჩიტაძის ქ. N8</p>		არქიტექტურის ძეგლი	

31	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>XIX ს-ის ბოლო</p> <p>ჩიტაძის ქ. N10</p>		არქიტექტურის ძეგლი	
32	<p>ყოფილი საბავშვო ბიბლიოთეკა</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>წერეთლის ქ. N1</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>რეკონსტრუირებულია და დამატებული აქვს მესამე სართული. შენობაში ამჟამად განთავსებულია რესტორანი</p>
33	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>-</p> <p>წერეთლის ქ. N4</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>ოფიციალური ცნობით ძეგლი დანომრილია წერეთლის N6</p>
34	<p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>1898 წ.</p> <p>წერეთლის ქ. N5</p>		არქიტექტურის ძეგლი	<p>ოფიციალური მონაცემებით სახლი დანომრილია წერეთლის N9</p>

<p>35</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი 1905 წ. წერეთლის ქ. N11</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>36</p>	<p>ხიდი მდინარე მტკვარზე 1908 წ. სამეფო ქუჩის დასაწყისი</p>		<p>საინჟინრო ძეგლი</p>	
<p>37</p>	<p>სასულიერო გიმნაზია 1817 წ. სამეფო ქ. N5</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>38</p>	<p>საზოგადოებრივი შენობა XX ს-ის შუა წლები სამეფო ქ. N31</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	

39	<p>კავშირგაბმულობის I საფოსტო განყოფილება 1951 წ. სამეფო ქ. N37</p>		არქიტექტურის ძეგლი	
40	<p>საცხოვრებელი სახლი XIX ს-ის ბოლო სამეფო ქ. N45</p>		არქიტექტურის ძეგლი	
41	<p>სასტუმრო „ქართლი“ XX ს-ის შუა წლები სამეფო ქ. N47</p>		არქიტექტურის ძეგლი	
42	<p>საცხოვრებელი სახლი, XX ს-ის დასაწყისი სამეფოს ქ. N58</p>		არქიტექტურის ძეგლი	

<p>43</p>	<p>სახელმწიფო ბანკის შენობა XX ს-ის შუა წლები სამეფო ქ. N60</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>44</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი XX ს-ის II ნახევარი სამეფოს ქ. N62, 9 აპრილის ქ. N2</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	

<p>45</p> <p>ამილახვრების სასახლე</p> <p>XIX ს-ის შუა წლები</p> <p>სამეფო ქ. N63</p>		<p>არქიტექტურის პეგლი</p>	<p>ამჟამად შენობა საზოგადოებრივი ფუნქციით გამოიყენება, მასში განთავსებულია VTB ბანკი</p>
<p>46</p> <p>ადმინისტრაციულ ი შენობა</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>სამეფო ქ. N63</p>		<p>არქიტექტურის პეგლი</p>	<p>შერეული ფუნქციის მქონე შენობა (მისამართი სავარაუდოდ მცდარია, რადგანაც იგივე ნუმერაცია აქვს ყოფილ ამილახვრების სასახლეს)</p>
<p>47</p> <p>კინოთეატრი „კომკავშირელი“</p> <p>1935-1939 წწ.</p> <p>სამეფო ქ. N64</p>		<p>არქიტექტურის პეგლი</p>	
<p>48</p> <p>საცხოვრებელი სახლი</p> <p>-</p> <p>სამეფოს ქ. N66</p>		<p>არქიტექტურის პეგლი</p>	<p>ოფიციალურ მონაცემებში სახლი დანომრილია N68</p>

<p>49</p>	<p>ციციშვილების ყოფილი სახლი</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>სამეფო ქ. N70</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ოფიციალური მონაცემების მიხედვით სახლი დანომრილია N76 (იხ. შემდეგი გრაფა 50) თუმცა ადგილზე შემოწმებისას შენობას ეწერა N70</p>
<p>50</p>	<p>კანისა და ვენერიული დაავადებების დისპანსერი</p> <p>XX ს-ის დასაწყისი</p> <p>სამეფო ქ. N76</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ოფიციალური მონაცემების მიხედვით სახლი დანომრილია N82, თუმცა ადგილზე შემოწმებისას შენობას ეწერა N76</p>
<p>51</p>	<p>გორის კულტურისა და დასვენების პარკი</p> <p>XX ს-ის შუა წლები</p> <p>გურამიშვილის ქ. N1</p>		<p>ალე-საპარკო და ლანდშაფტური არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>52</p>	<p>გორის კულტურისა და დასვენების პარკი, კოლონადა</p> <p>XX ს-ის შუა წლები</p> <p>გურამიშვილის ქ. N1</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	

<p>53</p>	<p>ყოფილი ქალაქის აფთიაქი XX ს-ის დასაწყისი ხერხეულიძის ქ. N2</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>ასევე ყოფილი შიდა ქართლის ვეტერანთა საქმეების ტერიტორიული განყოფილება. ამჟამად საზოგადოებრივი ფუნქციით გამოიყენება (კვების ობიექტი)</p>
<p>54</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი XIX ს-ის ბოლო ხერხეულიძის N6</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>მარჯვენა მხარეს ფასადზე აქვს მიშენება</p>
<p>55</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი, სამირკველი XIV ს., I სართული 1725 წელი ბახტრიონის 17</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
<p>56</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი, XIX ს-ის შუა წლები, კირონი II ქ. №7</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	

57	<p>ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, 1806-1810 წელი, ლომოურის ქ. N7</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
58	<p>საცხოვრებელი სახლი, მარანი, XVI საუკუნის მარანი, XIX ს-ის ბოლო _ II სართული, 25 თებერვლის ქ. №31</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	
*11	<p>ერეკლეს აბანო - რუსთაველის ქ. N41</p>		<p>არქიტექტურის ძეგლი</p>	<p>2017 წელს აბანოს ჩაუტარდა რესტავრაცია. ფოტო გადაღებულია რესტავრაციამდე</p>

¹¹ საქ. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ თავდაპირველად მოწვდილ 2006 წლის მასალებში და ძეგლების სააღრიცხვო ბარათებში „ერეკლეს აბანო“ არ არის ნახსენები. თუმცა მათ მიერვე განახლებულ მასალებში აღნიშნული ობიექტი ძეგლად არის მოხსენიებული

დანართი 3: საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტები¹²

N	ინფორმაცია ძეგლის შესახებ	გრაფიკული მასალა	კატეგ.	შენიშვნა
1	საცხოვრებელი სახლი - რუსთაველის ქ. N19		ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტი	საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)
2	ფოსტის შენობა - სტალინის გამზირი N15		ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტი	საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)
3	საცხოვრებელი სახლი - რუსთაველის ქ. N23		ძეგლის ნიშნის მქონე ობიექტი	საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)

¹² საველე კვლევა ქ. გორის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე, სითი ინსტიტუტი საქართველო, 13.12.2017

<p>4</p>	<p>აფთიაქის შენობა - სტალინის გამზირი N32</p>		<p>ძველის ნიშნის მქონე ობიექტი</p>	<p>საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)</p>
<p>5</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი - ნინოშვილის ქ. N3</p>		<p>ძველის ნიშნის მქონე ობიექტი</p>	<p>საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)</p>
<p>6</p>	<p>საცხოვრებელი სახლი - ამილახვარის ქ. N13</p>		<p>ძველის ნიშნის მქონე ობიექტი</p>	<p>საველე კვლევის შედეგად გამოვლენილი ობიექტი (13.12.2017, სითი ინსტიტუტი საქართველო)</p>